

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Cizinci na trhu práce v ČR

Bc. Hana Šaravcová

Diplomová práce

2011

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Hana ŠARAVCOVÁ**
Osobní číslo: **E09741**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Cizinci na trhu práce v ČR**
Zadávací katedra: **Ústav ekonomie**

Z á s a d y   p r o   v y p r a c o v á n í :

Diplomová práce bude zaměřena na ekonomickou analýzu postavení cizinců na trhu práce v České republice.

Obsahem diplomové práce bude:

Základní pojmy z oblasti trhu práce a problematika imigrace

Zákony upravující pobyt a zaměstnávání cizinců

Ekonomické aktivity cizinců v ČR

Analýza postavení cizinců na trhu práce a komparace jejich postavení na trzích práce v EU

Vyhodnocení získaných poznatků

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy: **cca 50 stran**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Kotýnková, M. Trh práce na přelomu tisíciletí. Praha : Oeconomia. 2006. ISBN: 80-245-1149-5.
Šišková, T. Menšiny a migranti v České republice. Praha : Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.
Greger, P. Průvodce občana Evropskou unií. Praha : Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. 1999. ISBN: 80-85864-76-2.
Bauböck, R. Migration and Citizenship. Amsterdam University Press - IMISCOE Reports. 2007. ISBN: 978905365-8880.
Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
www.czso.cz
www.mpsv.cz

Vedoucí diplomové práce: **doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.**
Ústav ekonomie

Datum zadání diplomové práce: **27. května 2010**
Termín odevzdání diplomové práce: **6. května 2011**

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 12. srpna 2010

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 6. 5. 2011

Bc. Hana Šaravcová

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí mé práce, paní Doc. Ing. Jolaně Volejníkové, Ph.D., za odborné vedení při psaní této práce a za poskytnutí cenných rad a připomínek.

Zároveň děkuji svým rodičům, za vytvoření klidného prostředí a poskytnutí opory.

ANOTACE

Diplomová práce je zaměřena na postavení cizinců na trhu práce v České republice. V teoretické části jsou vytyčeny základní pojmy z oblasti migrace a trhu práce. Dále je zde legislativa upravující vstup, pobyt a výkon práce na území naší republiky. Analytická část je zaměřena na vývoj zaměstnanosti cizinců v čase, dle druhu ekonomické aktivity, zdrojových zemí migrace a regionální a strukturální analýzu. V závěru práce je analyzován vliv cizinců na trh práce v České republice a je porovnáváno postavení cizinců na trzích práce v ostatních státech Evropské unie.

KLÍČOVÁ SLOVA

migrace, migrační politika, politika zaměstnanosti, trh práce, zahraniční zaměstnanost

TITLE

Foreigners in the Labour Market in the Czech Republic

ABSTRACT

The graduation thesis is aimed at position of foreigners in the labour market in the Czech Republic. The theoretical part reproaches basic terms of the migration and the labour market. Next there is the legislation conditioning entrance, residence a employment in our country. The analytic part deals the development of foreigner employment in time, the development of types of economic activity, source countries of migration and regional analysis and structural analysis. At the conclusion is analysed effect of foreigners in the labour market in the Czech Republic and there is compared the foreigners' position in the labour markets in the other states of the European Union.

KEY WORDS:

migration, migration policy, employment policy, labour market, foreigner employment

Obsah

Úvod	9
1 Teoretická východiska z oblasti trhu práce a migrace	11
1.1 Trh práce	11
1.1.1 Rysy trhu práce	13
1.1.2 Český trh práce	14
1.1.3 Politika zaměstnanosti v České republice	15
1.1.4 Evropský trh práce	16
1.2 Migrace	18
1.2.1 Imigrační politika	23
1.2.2 Adaptace a integrace migrantů	24
1.2.3 Komunikace s minoritami	25
2 Zákonná úprava pobytu a zaměstnávání cizinců	26
2.1 Zákony upravující pobyt cizinců na území České republiky	26
2.1.1 Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky	26
2.1.2 Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu	28
2.1.3 Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců	28
2.1.4 Zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství ČR	29
2.2 Zákony upravující zaměstnanost	29
2.2.1 Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti	29
2.2.2 Bilaterální dohody	32
2.2.3 Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce	33
2.2.4 Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání	34
2.2.5 Seznam zemí, jejichž příslušníci mohou požádat o zelenou kartu	36
3 Migrace a trh práce	37
3.1 Vývoj migrace	37
3.2 Demografické aspekty života cizinců	41
3.2.1 Cizinci podle pohlaví a věku	41
3.3 Legální migrace a typy ekonomických aktivit	42
3.3.1 Cizinci v postavení zaměstnanců	43
3.3.2 Cizinci podnikající dle živnostenského oprávnění	45
3.3.3 Azylové řízení a azylanti	47
3.4 Nelegální migrace a nelegální zaměstnávání cizinců	49
3.4.1 Nelegální migrace	49
3.4.2 Nelegální zaměstnávání	52
4 Analýza postavení cizinců na trhu práce v ČR a EU	54
4.1 Regionální a strukturální analýza	55
4.1.1 Regionální analýza	55
4.1.2 Strukturální analýza	56
4.2 Faktory ovlivňující postavení cizinců	58
4.2.1 Ekonomické a strukturální faktory trhu práce	58
4.2.2 Strategie a jednání aktérů trhu práce	59
4.2.3 Lidský a sociální kapitál a individuální životní strategie cizinců	60
4.3 Analýza vlivu cizinců na trh práce v ČR	62
4.3.1 Analýza dopadu zaměstnanosti cizinců na nezaměstnanost v ČR	62
4.3.2 Analýza vlivu cizinců na růst HDP	64
4.4 Komparace postavení cizinců na trzích práce v EU	66
4.4.1 Slovenská republika	68
4.5 Analýza a komparace trhů práce EU	70

4.5.1	Směrnice rady 2003/109/ES, o právním postavení státních příslušníků třetích zemí	71
4.5.2	Pracovní podmínky cizinců na trhu práce v EU	72
4.5.3	Pracovní podmínky na Slovensku	73
4.5.4	Trh práce EU	73
5	Analýza SWOT	80
5.1	S – silné stránky	80
5.2	W – slabé stránky	81
5.3	O – příležitosti	82
5.4	T – hrozby	83
5.5	Návrhy řešení	84
	Závěr	86
	Seznam použité literatury	89
	Použité zkratky	92

Úvod

Téma diplomové práce je v současné době velmi aktuální. Před pádem tzv. železné opony přijížděli cizinci na území České republiky převážně jako turisté nebo studenti. Nejvíce jich bylo ze zemí se socialistickým zřízením a z některých rozvojových zemí. Po roce 1989 hranice naší republiky otevřely i pro země tehdejšího tzv. západního bloku.

Mezinárodní migrace je fenomén, který je formován dynamičností populace, regionálním rozvojem, tlaky sociálními, ekonomickými a politickými, stejně tak jako historickými a kulturními. Objevují se dvě alternativy migrace. První možnost je začlenit se do nové společnosti a zůstat jako její právoplatný člen. Druhá možnost je vydělat co největší finanční obnos a s ním se vrátit do domovského státu.

Ačkoliv všechny státy hostí mezinárodní migranty, většina jich je soustředěna v relativně několika zemích. V roce 2000 byly tři čtvrtiny celkových mezinárodních migrantů v 28 státech světa, z toho v 13 rozvíjejících se zemích, v 10 vyspělých zemích a ve 4 nástupnických státech bývalého Sovětského svazu.¹

Na začátku teoretické části diplomové práce jsou vysvětleny některé základní pojmy, jak z oblasti migrování, tak z oblasti zaměstnávání. Většina z nich je běžně používána v médiích, ale ne vždy je úplně zřejmý rozdíl mezi nimi. Např. bez pochopení statutu různých druhů pobytů je těžké porozumět rozdílům v právech a povinnostech cizinců, ať se to týká zaměstnávání, podnikání, zdravotní a sociální péče nebo potřebných dokladů a povolení.

Kapitola druhá je věnována přiblížení právních poměrů týkajících se cizinců a jejich zaměstnávání v České republice. Je zaměřena na stěžejní právní normy.

Třetí kapitola pojednává o vývoji migrace na našem území a ekonomických aktivit cizinců. Rozsah a druh ekonomických aktivit je z velké části závislý na státu, odkud k nám cizinci přicházejí. Velké změny nastaly po vstupu České republiky do Evropské unie. Jinak náš právní systém pohlíží na občany Evropské unie, Evropského hospodářského společenství a Švýcarska a jinak na občany tzv. třetích zemí.

Čtvrtá kapitola se zabývá v první části analýzou postavení cizinců na českém trhu práce. Jsou zde rozebírány faktory ovlivňující postavení cizinců a analýza vlivu zaměstnávání

---

¹ INTERNATIONAL MIGRATION AND THE MILLENNIUM DEVELOPMENT GOALS : Selected Papers of the UNFPA Expert Group Meeting. Marrakech : UNFPA, 2005. 261 s. Dostupné z WWW: <http://www.unfpa.org/webdav/site/global/shared/documents/publications/2005/migration_report_2005.pdf>. ISBN 0-89714-755-3., str. 3, vlastní překlad.

cizinců na život našich občanů. Ve druhé části této kapitoly komparace postavení cizinců na trzích práce v Evropské unii. Větší pozornost je věnována srovnání se státy Evropské unie před rozšířením, tzv. EU-15 a s naším sousedním státem, Slovenskou republikou.

Data pro praktickou část diplomové práce jsou převážně přebírány z publikací Českého statistického úřadu, a to z tištěné formy i z internetu, z internetových stránek Slovenského statistického úřadu a Eurostatu. Přes velkou snahu získat nejnovější data a nejširší časové řady, dostupnost některých údajů byla omezena. Proto údaje, které byly k dispozici, jsou za rok 2010, ostatní jsou za roky, za které byly dostupné.

Srovnatelnost údajů v časové řadě je ovlivněna změnami v legislativě. První zásadní změna byla v roce 2000, kdy začal platit nový zákon o pobytu cizinců, který nahradil termín dlouhodobý pobyt nad 180 dní vízem nad 90 dní. Další změna byla v roce 2001, kdy do celkového obyvatelstva začaly být zahrnovány osoby s vízem nad 90 dní a azylanti, kteří pobývali v naší republice déle než 1 rok. Další změny ve vymezení kategorií cizinců s různým pobytovým režimem nastaly v roce 2004 v souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie a s právem volného pohybu občanů Evropské unie. V roce 2008 došlo k omezení srovnatelnosti údajů o zahraniční migraci cizinců s předchozím obdobím z důvodu změny informačního systému, ze kterého Český statistický úřad čerpal.

Pátá část shrnuje získané poznatky do tzv. SWOT analýzy.

Cílem práce je:

- **analýza zákonů upravujících pobyt a zaměstnávání cizinců,**
- **analýza ekonomických aktivit cizinců v ČR,**
- **zjistit jaké mají cizinci postavení na trhu práce v České republice a jak je ovlivňuje ekonomická situace v naší zemi,**
- **zjistit jaký dopad má zaměstnávání cizinců na život našich občanů.**

1 Teoretická východiska z oblasti trhu práce a migrace

První kapitola je rozdělena na dvě části. První část se zabývá trhem práce, kde jsou vymezeny základní pojmy z této oblasti. V druhé části jsou vysvětleny pojmy z oblasti migrace a je pojednáno o imigrační politice.

1.1 Trh práce

Obstát na trhu práce a mít úspěch v zaměstnání jsou důležité podmínky pro spokojenou existenci člověka.

Před vymezením nejdůležitějších pojmů z oblasti trhu práce je nutné definovat samotný pojem trh práce.

Z použité literatury, uvedené v závěru práce plyne, že trh je místo, kde se směňuje zboží, většinou na peníze, někdy zboží za zboží. Na **trhu práce** se prodává a kupuje práce. Trh práce je místem, na němž jsou utvářeny podmínky zaměstnanosti včetně mezd a platů prostřednictvím nabídky a poptávky po práci.² Stojí tu proti sobě lidé, kteří hledají zaměstnání a nabízejí svou vlastní pracovní sílu a poptávají zaměstnání, a zaměstnavatelé, kteří nabízejí pracovní příležitosti neboli zaměstnání a poptávají konkrétní pracovní sílu, a to za určitou mzdu.

Z předchozí definice trhu práce můžeme odvodit, že **zaměstnání** je práce, kterou vykonává zaměstnanec u zaměstnavatele na základě smlouvy mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem. Tato práce je vykonávána podle příkazů zaměstnavatele za předem smluvenou odměnu, mzdu nebo plat. Jiné způsoby práce, za které člověk nedostává mzdu u zaměstnavatele se za zaměstnání nepovažují. Patří k nim činnost podnikatelů – osob samostatně výdělečně činných, práce dobrovolníků, domácí práce a práce vykonávané pro zábavu jako koníčky.

Sdělení Českého statistického úřadu č. 494/2003 Sb. definuje **ekonomicky aktivní osoby** jako osoby zaměstnané a nezaměstnané, které splňují níže uvedené podmínky.

Osoby zaměstnané - osoby, které v referenčním období měly tzv. placené zaměstnání nebo sebezaměstnání, přitom není rozhodující, zda jejich pracovní aktivita měla trvalý, dočasný, sezonní či příležitostný charakter a zda měly jen jedno nebo více souběžných

---

² NĚMEC, Otakar. *Lidské zdroje na trhu práce*. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2002. 152 s. ISBN 80-245-0350-6., str. 8

zaměstnání nebo zda v referenčním období nebyly dočasně v práci, ale měly přitom formální vazbu k zaměstnání (dovolená, nemoc apod.).

Do této kategorie patří i učni, studenti, osoby v domácnosti apod., kteří v referenčním období vykonávali placenou práci. Podle rezoluce ILO sem patří i vojáci v základní službě.

Osoby nezaměstnané - osoby, které splňují současně všechny tři dále uvedené podmínky:

1. osoby starší 15 let, které v referenčním období byly bez práce, to znamená, že nebyly ani v placeném zaměstnání, ani nebyly sebezaměstnané,

2. osoby hledající zaměstnání jakýmkoliv způsobem, např. evidováním u úřadu práce, pomocí soukromých zprostředkovatelen práce, hledáním přímo v podnicích nebo využíváním inzerce apod.,

3. osoby připravené k nástupu do práce, t.j. během referenčního období byly k dispozici okamžitě nebo nejpozději do 14 dnů pro výkon placeného zaměstnání nebo sebezaměstnání.

Mezi osoby nezaměstnané patří i osoby, které práci nehledají, protože ji již našly, ale nástup je stanoven na pozdější dobu.³

Pokud osoby nespĺňují výše uvedené podmínky, zahrnují se mezi ekonomicky neaktivní.

Nezaměstnaní patří mezi ekonomicky aktivní obyvatelstvo, jsou v produktivním věku, ale dočasně nejsou zaměstnaní ani nepodnikají a nemají ze zaměstnání ani podnikání žádný příjem. Zaměstnání nebo podnikání si však hledají, připravují se na ně a jsou ochotni do zaměstnání nastoupit či podnikání zahájit.

Míra nezaměstnanosti je pak podíl těchto nezaměstnaných na celkovém počtu ekonomicky aktivního obyvatelstva.

Pracovní povolení vydává příslušný úřad práce cizincům, kteří mají pobytové vízum na více než 90 dní. Bez pracovního povolení u nás cizinci nemohou legálně pracovat. Vydává se na pracovní místo, které je na úřadě práce vedeno a které není obsaditelné českým občanem.

---

³ Sdělení č. 494/2003 Sb. ze dne 18. prosince 2003 o vydání Klasifikace postavení v zaměstnání (CZ-ICSE). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 160, s. 8427-8427.

Zelená karta je povolení k dlouhodobému pobytu na území České republiky za účelem zaměstnání na jednom konkrétním pracovním místě. Je určena pro cizince, kteří nejsou členy Evropské unie, a to jen z určitých zemí. Zelená karta je současně povolení k pobytu i povolení k zaměstnání. Je vydávána na dva až tři roky a existují tři typy zelených karet:

- pro kvalifikované pracovníky s vysokoškolským vzděláním
- pro vyučené pracovníky
- pro ostatní pracovníky.

Informační kartu (příloha č. 2) odevzdává do 10 kalendářních dnů na místně příslušný úřad práce zaměstnavatel v případě, že je zaměstnáván občan EU, občan třetích zemí s trvalým pobytem, či azylant. Konkrétní případy, které vyplývají ze zákona o zaměstnanosti, v jakých situacích, je vyžadováno odevzdat Informační kartu, jsou uvedeny v příloze č. 3.

Mobilita zaměstnanců znamená dvě různé věci. První je schopnost změnit profesi. Druhý význam mobility má souvislost s přestěhováním.⁴ V případě ztráty zaměstnání a snahy najít nové mají zaměstnanci buď možnost profesní rekvalifikace, nebo možnost hledání zaměstnání v jiném regionu, ať již ve vlasti nebo za hranicemi.

Zahraniční zaměstnanost je součtem zaměstnanosti občanů EU/EHP a Švýcarska v postavení zaměstnanců, občanů třetích zemí v postavení zaměstnanců a cizinců s živnostenským oprávněním.⁵

1.1.1 Rysy trhu práce

Trh práce se od trhu zboží a služeb podstatně liší v samém základu, protože se nesměňuje práce jako taková, nýbrž pracovní síla představovaná člověkem. Lidé mají na rozdíl od ostatních statků svá práva a také se navzájem liší jeden od druhého úrovní dovedností, vědomostí, schopností myslet a přizpůsobovat se a samozřejmě vůlí pracovat.

Určující determinanty trhu práce jsou na straně nabídky a poptávky. Hlavní determinanty nabídkové strany trhu práce jsou reálné mzdy, jejich současné i očekávané

---

⁴ CIBOR, Krzysztof. *Visegrad moves on migration in central Europe*. Praha : Multicultural Centre Prague, 2007. 72 s. ISBN 978-80-239-9307-3., str. 44, vlastní překlad

⁵ POŘÍZKOVÁ, Hana. *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice; postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace*. 1. vydání. Praha : Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., 2008. 76 s. ISBN 978-80-87007-83-9., str. 8

úroveň, majetkové poměry domácnosti, mimopracovní příjmy, včetně státních transferů, demografický vývoj, tj. počet, pohlaví a věková struktura obyvatelstva, míra ekonomické aktivity obyvatelstva, pracovní zvyky, kultura a tradice. Hlavní determinanty poptávkové strany trhu práce jsou cena práce, výše reálné mzdy nebo mzdového tarifu, poptávka po produktech a službách a jejich cena, produktivita práce, ceny ostatních vstupů, očekávané budoucí tržby, volná disponibilní pracovní síla na trhu práce.⁶

Hlavní problém trhu práce je nepružnost poptávky po práci, která je způsobena kolektivními smlouvami, legislativou ČR, ale také úrovní kvalifikované síly. Pro odstranění této nepružnosti je třeba přijmout opatření, mezi něž patří zkvalitnění přípravy na povolání od základního vzdělání po celoživotní vzdělávání, koordinace přípravy na povolání a potřeb trhu práce a sladění zájmů zaměstnavatelů i zaměstnanců co se týče organizace práce.

Aktivní politika státu se v oblasti zaměstnanosti orientuje na mládež bez kvalifikace, dlouhodobě nezaměstnané, zdravotně postižené občany, starší občany a ženy s malými dětmi. V aktivní politice zaměstnanosti je nejdůležitější podpora ve vytváření nových pracovních míst a zaměření na zvýšení mobility pracovní síly.

1.1.2 Český trh práce

Trh práce v České republice prošel v druhé polovině 20. století zásadními změnami. Po válce bylo budováno hospodářství na bázi centrálního plánování, které se odráželo i v zaměstnanosti. Ekonomika byla přezaměstnaná a pracovní místa byla uměle vytvářena. Právo na práci bylo dáno zákonem a mzdy byly centrálně regulovány. Z toho plynula jistota zaměstnání, ale pracovní síla nebyla efektivně využívána, což mělo za důsledek nízkou produktivitu práce.

Po revoluci v roce 1989 se centrálně řízená ekonomika začala transformovat na tržní hospodářství a proběhla liberalizace obchodu. Začaly se uskutečňovat reformy ve všech oblastech, ať již politických, ekonomických i sociálních. Česká ekonomika se otevřela světu, ale její konkurenceschopnost byla nedostatečná, což měla za následek zánik některých podniků, a tím i plné zaměstnanosti. Skrytá přezaměstnanost se přeměnila v otevřenou nezaměstnanost. Ovlivněn byl trh práce, snižování pracovníků bylo zčásti řešeno odcházením pracujících důchodců do starobního důchodu a starších zaměstnanců do předčasného

---

⁶ NĚMEC, Otakar. *Lidské zdroje na trhu práce*. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2002. 152 s. ISBN 80-245-0350-6., str. 9

starobního důchodu. Část propuštěných se transformovala na podnikatele neboli osoby samostatně výdělečně činné. Nominální mzdy rostly a objevila se hluboká diference mezd.

Na začátku devadesátých let byl výrazný úbytek zaměstnaných, z velké části způsobený odchodem pracujících důchodců. Ti se však přesunuli mezi ekonomicky neaktivní obyvatelstvo a nárůst nezaměstnaných proto nebyl v tomto období tak dramatický. Ke konci tisíciletí počet nezaměstnaných stoupal a k výraznějšímu snížení došlo v období roku 2007 – 2008. Potom se začala projevovat světová hospodářská krize a počet nezaměstnaných se opět zvýšil.

1.1.3 Politika zaměstnanosti v České republice

Česká republika je od roku 2004 členem Evropské unie. Do evropských strategií se však zapojila ještě před svým vstupem do unie z důvodu věcné a legislativní aproximace politiky zaměstnanosti. Již v roce 1999 byl přijat Národní plán zaměstnanosti České republiky a po přijetí České republiky do Evropské unie byl zpracován a schválen Národní akční plán zaměstnanosti na léta 2004-2006. Národní plán zaměstnanosti obsahuje návrhy opatření rozdělené do 4 pilířů podle doporučené metodiky Evropské unie. Jsou to:

- pilíř 1 – podpora zaměstnatelnosti,
- pilíř 2 – podpora podnikání,
- pilíř 3 – podpora schopnosti podniků a zaměstnanců přizpůsobit se změnám,
- pilíř 4 – podpora rovných příležitostí všech osob.

Česká republika se však k cílům Lisabonské strategie, které byly v oblasti zaměstnanosti zvýšení míry zaměstnanosti do roku 2010 na 70 %, nepřiblížila.

Státní politika zaměstnanosti se řídí zákonem č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti. Občané mají právo na práci zajištěné Základní listinou práv a svobod občana. Cílem státní politiky zaměstnanosti je dosažení rovnováhy mezi nabídkou pracovní síly a poptávkou zaměstnavatelů a efektivní využití lidského potenciálu. Stát sleduje trh práce a vyhodnocuje situaci, řídí příliv zahraničních pracovních sil, uplatňuje pasivní i aktivní politiku zaměstnanosti.

Pasivní politika je zajišťována prostřednictvím úřadů práce, které zprostředkovávají uchazečům o práci zaměstnání a poskytují státní podporu v nezaměstnanosti.

Při aktivní politice úřady práce uchazečům o práci pomáhají při hledání nového zaměstnání. Uchazeči o práci jsou zařazováni do rekvalifikačních kurzů, jsou jim nabízeny veřejně prospěšné práce, jejich situace je řešena individuálně. Stát organizuje projekty pro skupiny uchazečů o práci, které jsou nejhůře zaměstnatelné. Tam patří osoby zdravotně postižené, starší osoby, ženy s malými dětmi, absolventi bez praxe, lidé bez dokončeného vzdělání a příslušníci etnických skupin. Další forma vykonávání aktivní politiky státu je podpora firem, které zaměstnávají absolventy škol a osob se změněnou pracovní schopností.

Z nastudované literatury uvedené ve zdrojích této práce plyne, že aktivní politika zaměstnanosti má významný přínos ve více sférách:

- snížení výdajů státního rozpočtu, protože se snižují výdaje na vyplácenou podporu v nezaměstnanosti a další sociální dávky,
- zvýšení příjmů do státního rozpočtu formou odvedené daně ze mzdy, pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti vybraných od nově zaměstnaných zaměstnanců,
- zvýšení koupěschopnosti nově zaměstnaných, a tím opět zvýšení příjmů do státního rozpočtu z vyšších tržeb za zboží a služby,
- sociálně-psychologický dopad na jednotlivce i celé rodiny.

1.1.4 Evropský trh práce

Trh práce v Evropě je ovlivněn procesem evropské integrace. Po 2. světové válce začala spolupráce některých států v oblasti hospodářství. V roce 1957 bylo založeno šesti státy Evropské společenství, které se od té doby stále vyvíjí a rozšiřuje. V současné době má Evropská unie již 27 členských států. Jsou to Belgie, Bulharsko, Česká republika, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovinsko, Slovensko, Španělsko, Švédsko a Velká Británie. Celé evropské hospodářské společenství tvoří státy EU a dále Norsko, Lichtenštejnsko a Island.

Ačkoliv ekonomika v Evropě měla v druhé polovině 20. století rostoucí tendenci, od konce 70. let se zde začala zvyšovat nezaměstnanost, která v 90. letech vzrostla až nad hranici 10 %. Proto se vývoj sociální politiky dostal do popředí zájmu všech zúčastněných a prioritou bylo řešení nezaměstnanosti. Vývoj politiky zaměstnanosti prošel několika etapami:

- V roce 1960 byl založen Evropský sociální fond a v roce 1994 byl přijat společný program pro snížení nezaměstnanosti.
- V roce 1997 byla přijata Amsterodamská smlouva, která zdůrazňuje rozvíjení aktivní politiky trhu práce a rozhodnutí sestavovat národní plány zaměstnanosti.
- V roce 2000 byla podepsána Strategie obnovy a rozvoje Evropské unie pro období 2001-2010, tzv. Lisabonská strategie, jejímž cílem byla podpora trvale udržitelného ekonomického rozvoje a zaměstnanosti, dosáhnout míry zaměstnanosti ve výši 67 % v roce 2005 a 70 % v roce 2010
- V dalších etapách byly strategie vyhodnocovány, v roce 2002 byly vytyčeny cíle jako boj proti chudobě a sociálnímu vyloučení, boj za sociální začleňování, novými prioritami se stala plná zaměstnanost, vytváření pracovních míst a prostřednictvím trhu práce začleňování dlouhodobě nezaměstnaných do pracovního procesu, protože začlenění lidí do pracovního kolektivu je považováno za základní prostředek k zajištění jak adekvátního příjmu, tak rozvíjení a posilování sociálních vztahů, což usnadňuje participaci lidí na životě společnosti a snížení rizika jejich marginalizace⁷.
- V roce 2005 bylo vyhodnocením Lisabonské strategie zjištěno, že cílů v oblasti zaměstnanosti nebylo dosaženo, protože průběžný cíl splnily pouze Dánsko, Nizozemí, Švédsko, Velká Británie, Rakousko, Finsko, Kypr, Irsko a Portugalsko, a proto byl schválen nový začátek Lisabonské strategie, který kladl důraz na ekonomický rozvoj, strategii zaměstnanosti a sociální začleňování, nikoliv na dosažení obecné míry zaměstnanosti v určité výši.
- Mezi roky 2006 a 2008 došlo k dílčím pokrokům, zaměstnanost rostla, ale ekonomická a hospodářská krize v roce 2009 zničila všechny úspěchy. V roce 2010 byla vyhodnocena Lisabonská strategie jako neúspěch. Strategie měla ambici řešit všechno, a tak v důsledku neřešila nic. Většina cílů byla navíc nastavena paušálně pro všechny státy stejně, což se ukázalo být velkým problémem zejména po rozšíření v roce 2004⁸.

---

⁷ KOTÝNKOVÁ, Magdalena. *Trh práce na přelomu tisíciletí*. 1. vydání. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2006. 256 s. ISBN 80-245-1149-5., str. 76

⁸ *EurActiv.cz* [online]. 2010-04-07 [cit. 2011-04-07]. Co stojí za neúspěchem Lisabonské strategie. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/evropske-institute/clanek/co-stoji-za-neuspechem-lisabonske-strategie-007337>>.

- Evropská komise předložila nový plán „Evropa 2020“, která má 3 priority: 1. „Inteligentní růst“ zahrnující rozvoj ekonomiky založené na znalostech a inovacích. 2. „Udržitelný růst“ zahrnující podporu konkurenceschopnější a ekologičtější ekonomiky méně náročné na zdroje. 3. „Růst podporující začlenění“, který má spočívat v rozvoji ekonomiky s vysokou zaměstnaností, „jež se bude vyznačovat hospodářskou, sociální a územní soudržností“.⁹ Konkrétní měřitelné cíle jsou zvýšení míry zaměstnanosti u osob ve věku 20-64 let na nejméně 75 %, zvýšení investic do výzkumu a vývoje na 3 % HDP, snížení emisí „skleníkových plynů“ o nejméně 20 %, zvýšení podílu „obnovitelných zdrojů“ energie na 20 % a zvýšení „energetické účinnosti“ o 20 %, snížení podílu dětí s „předčasně ukončenou školní docházkou“ o 5 %, zvýšení podílu osob ve věku 30-34 let s vysokoškolským vzděláním o 9 %, snížení počtu osob žijících „pod vnitrostátní hranicí chudoby“ o 25 %.

1.2 Migrace

Česká republika neměla před rokem 1989 příliš zkušeností s ostatními národnostmi, protože nepatřila k zemím s otevřenými hranicemi. I po 20 letech zkušeností s migrací vyvolávají pojmy jako jsou cizinec, migrant a azylant negativní postoje. V obyvatelstvu je zakořeněný strach z neznámého, i když některé z menšin žijících na území České republiky se od nás příliš neodlišují.

Migrací je označován proces prostorového přemísťování osob přes hranice, spojený se změnou místa bydliště na dobu kratší či delší, případně natrvalo. Je nutné rozlišovat mezi migrací a ostatními formami prostorového pohybu, které vedou pouze k dočasné změně bydliště - dojíždka, vyjíždka, cestování.¹⁰

K nejstarším známým migracím patří stěhování národů, které bylo způsobeno změnou způsobu obživy a zvýšením počtu obyvatel. Stěhování národů probíhalo v období starověku a ještě také začátkem středověku.

K další historicky významné migraci došlo po objevení Ameriky, a to při jejím osídlování. Za moře se vydávali stovky a tisíce lidí s nadějí na lepší život než je čekal

---

⁹ *Revuepolitika.cz* [online]. 2010-04-01 [cit. 2011-04-07]. „Evropa 2020“ – nová Lisabonská strategie na obzoru. Dostupné z WWW: <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/1280/evropa-2020-nova-lisabonska-strategie-na-obzoru>>.

¹⁰ *Podpora sociálně - integračních politik a služeb* [online]. 2005 [cit. 2011-03-06]. Slovníček pojmů. Dostupné z WWW: <<http://www.epolis.cz/page.php?location=&menu=first&id=28&idNotion=6>>.

v Evropě. V naší zemi byla také významná pobělohorská emigrace a válečná emigrace za 1. světové a 2. světové války.

V 60. letech se objevila ekonomická migrace v některých státech Evropy. Příjem cizinců byl v západní a severní Evropě určen ekonomickým požadavkem po pracovní síle. Tyto země už byly liberální v přijímání vysoce kvalifikovaných cizinců a aktivně a hromadně hledaly, jak zaplnit volná místa cizinci na pracovních místech, kterým se vlastní občané vyhýbali.¹¹

Mezi rokem 1980 a rokem 2000 vzrostl počet mezinárodních migrantů ve světě ze 100 miliónů na 175 miliónů v roce 2000, zvyšoval se tedy tempem 2,8 procent za rok¹².

Mezi hlavní důvody migrace patří sociální důvody, demografický tlak souvisící se změnou počtu obyvatel, ekonomické důvody zvýrazněné existencí hlubokých disparit mezi státy v oblasti bohatství a síly ekonomiky, která určuje životní úroveň, politické, ekologické, náboženské důvody, války a další ozbrojené konflikty, přírodní katastrofy jako jsou sesuvy půdy, zemětřesení, tsunami, záplavy a vulkanická činnost sopek, dále jsou to katastrofy způsobené samotným člověkem nebo katastrofy, které jsou důsledkem jeho chování. Tam patří nepromyšlené zásahy do přírody, znečišťování životního prostředí a nejrůznější havárie, z nichž jaderné mají nejrozsáhlejší následky. K opačným důvodům migrace patří různé rozvojové projekty a výstavby, jako jsou stavby vodních děl, nových firem, dopravních infrastruktur, urbanizace, také získání atraktivity určité lokality, ať již z důvodu módních trendů nebo účinné propagace.

Faktory, které ovlivňují rozhodnutí k migraci jsou předmětem zkoumání politické ekonomie. Za determinanty migrace považuje v neoklasickém přístupu D. Massey v knize *Theories Of International Migration* rozhodnutí jednotlivce. Podle této školy jsou nejdůležitější určující faktory:

- náklady na migraci zahrnující náklady na dopravu, ztráty na výdělků během stěhování a psychologické náklady: migrace může být interpretována jako investice, když současné náklady musí být splaceny v budoucnosti; náklady ovlivňují negativně pravděpodobnost migrace,

---

¹¹ BÖHNING, W.R. ; BEIJL DE , Zegers R. . *The integration of migrant workers in the labour market: Policies and their impact*. Geneva : INTERNATIONAL LABOUR OFFICE, 1995. 67 s. Dostupné z WWW:

<<http://www.oit.org/public/english/protection/migrant/download/imp/imp08e.pdf>>., str. 45., vlastní překlad

¹² INTERNATIONAL MIGRATION AND THE MILLENNIUM DEVELOPMENT GOALS : Selected Papers of the UNFPA Expert Group Meeting. Marrakech : UNFPA, 2005. 261 s. Dostupné z WWW:

<http://www.unfpa.org/webdav/site/global/shared/documents/publications/2005/migration_report_2005.pdf>. ISBN 0-89714-755-3, str. 13, vlastní překlad

- předpokládaný příjem z práce a pravděpodobnost získání zaměstnání: dokonce i když je pravděpodobnost získání zaměstnání malá, jednotlivec může migrovat, jestliže je rozdíl mezi platovými třídami dostatečně vysoký,
- existence záchranného systému, který znamená, že nezaměstnaný není nezbytně bez žádných příjmů,
- náklady na spojení mezi jednotlivcem v hostitelské zemi a přáteli a příbuznými, kteří zůstali doma: může mít funkci odstupu od přijímací země,
- věk jednotlivce: pravděpodobnost migrace klesá s věkem,
- úroveň dovedností a znalostí: velká poptávka po určité skupině znalostí a dovedností může povzbudit k migraci,
- předpokládaný rozvoj v domovském státě a v přijímacím státě: migrace se může stát nevýhodnou, jestliže je rozvoj v domovském státě pozitivní a v cílovém státě negativní.

Nové ekonomie migrace dle D. Massey považují za stěžejní v rozhodování o migraci celou domácnost:

- jednotlivý člen rodiny může migrovat, avšak svobodní stále představují větší část migrantů než členové rodin,
- pozice jednotlivce na pracovním a příjmovém žebříčku ve společnosti je důležitá: migrace je ovlivněna neadekvátním příjmem v domovském státě; vyšší stimul k emigraci má chudý mezi bohatými než chudý mezi chudými.¹³

Migraci můžeme dělit podle různých hledisek. Podle toho, zda se jedná o přesun obyvatelstva uvnitř jednoho státu nebo za hranice, dělíme migraci na vnitřní neboli vnitrostátní nebo na vnější neboli zahraniční. U zahraniční migrace jsou dále rozlišovány pojmy emigrace, imigrace a reemigrace.

Emigrovat znamená odejít odněkud. V mezinárodní migraci se považuje emigrace za stěhování obyvatel státu za jeho hranice. Může být dobrovolná po vlastním rozhodnutí a přípravě nebo vynucená, nejčastěji z politických důvodů a z důvodu válečných konfliktů.

---

¹³ FERDINAND HEINZ, Frigyes; WARD-WARMEDINGER, Melanie. CROSS-BORDER LABOUR MOBILITY WITHIN AN ENLARGED EU. Frankfurt am Main : European Central Bank, 2006. 36 s. Dostupné z WWW: <<http://www.oit.org/public/english/protection/migrant/download/imp/imp08e.pdf>>. ISSN 1607-1484., str. 15

Imigrace představuje naopak příliv zahraničních obyvatel – imigrantů neboli přistěhovalců do států většinou bohatších, atraktivnějších a vstřícných k nově příchozím. V českých zákonech není používán pojem imigrant, ale užívá se jen pojem cizinec. Imigrace může být legální nebo nelegální. Nelegální migrant je taková osoba, která nesplňuje všechny zákonné podmínky země, kam se přistěhoval.

Reemigrace je zpětná migrace někdejších emigrantů zpět do země, odkud se původně vystěhovali. S reemigrací se setkáváme u států, kde došlo ke změně státního zřízení, k ukončení ozbrojeného konfliktu nebo k oživení ekonomiky.

V České republice je emigrace spojována nejčastěji s rokem 1948 a 1968. Po roce 1989 jsme se setkávali s částečnou reemigrací. V posledních letech, zvláště po vstupu do Evropské unie se v naší zemi objevila ve větší míře imigrace.

Cizinec na rozdíl od občana není státním příslušníkem státu, na jehož území přebývá. Je to občan jiné republiky, kterému je přidělen určitý pobytový status, určující rozsah jeho práv. Český statistický úřad rozlišuje tyto kategorie cizinců:

- cizinci s povolením k trvalému pobytu na území ČR,
- cizinci (občané EU a jejich rodinní příslušníci) s přechodným pobytem,
- cizinci s vízem nad 90 dnů a cizinci s dlouhodobým pobytem,
- cizinci žádající o udělení mezinárodní ochrany v ČR,
- cizinci s platným azylem v ČR,
- cizinci požívající doplňkové ochrany.¹⁴

S vynucenou emigrací souvisí úzce pojem azyl. Dle aktuálního znění zákona č. 325/1999 Sb., o azylu plyne, že **azyl** je pobyt, který poskytuje určitá země cizinci za účelem ochrany před pronásledováním, převážně z politických důvodů, ale i náboženských nebo národnostních. Lidé, kterým byl poskytnut azyl, se nazývají uprchlíci nebo také azylanti.

Cizinecký režim představuje poměr práv, které stát poskytuje cizincům, k právům, které stát zajišťuje pro své vlastní občany. Každý stát si určuje vlastní cizinecký režim. Rozlišuje se režim tuzemský, režim nejvyšších výhod a zvláštní režim. V tuzemském režimu poskytuje přijímající stát cizincům téměř stejná práva, jaké poskytuje vlastním občanům. Režim nejvyšších výhod zajišťuje stejná práva pro občany smluvního státu jako mají tuzemští

---

¹⁴ *Cizinci v České republice* [online]. 2010-04-30 [cit. 2011-03-06]. Koncepční a politické dokumenty ČR. Dostupné z WWW: <http://www.cizinci.cz/files/clanky/657/koncepce_CSU.pdf>., str.3

občané nebo občané jiných zemí. V režimu zvláštním stát stanovuje zvláštními právními předpisy práva a povinnosti odlišně občanům různých států.

Integrace cizinců je postupné začleňování cizinců do společnosti. Předpokladem co nejrychlejší a nejméně bolestivé integrace je znalost jazyka, existence zaměstnání a odpovídajícího místa k bydlení a velmi důležitá je vstřícnost majority, tedy původních obyvatel. Zákon určuje postavení cizinců v oblasti nemocenského a sociálního pojištění, zdravotní péče a také v oblasti jejich vzdělávání i vzdělávání jejich dětí, pokud tyto žijí s nimi na území příslušného státu. Také určuje míru integrace a účasti cizinců na politickém a veřejném životě. Formy účasti imigrantů v politice závisí v první řadě a nejvíce na politických možnostech, které jsou v dané době v určité společnosti.¹⁵

Vízum je úřední povolení ke vstupu nebo pobytu v cizím státě. Víza rozlišujeme podle doby jejich platnosti na krátkodobá do 90 dnů a dlouhodobá nad 90 dnů. O vízum se žádá ještě před vstupem do země. O případné prodloužení víza se musí žádat ještě před skončením platnosti stávajícího víza, jinak je nutné znovu vycestovat a požádat o nové vízum na konzulátu.

Účel pobytu je účel, za jakým cizinec přijíždí do země. Za tímto účelem mu je vydáváno povolení k pobytu. Pokud změní účel pobytu, musí požádat o nové vízum za jiným účelem, což může být např. zaměstnání, podnikání, účast v obchodní společnosti, studium nebo sloučení rodiny.

Schengenský prostor zahrnuje území států Evropské unie mimo Irsku, Velké Británie, Kypru, Rumunsko a Bulharsko. Navíc je zde území Islandu, Norska a Švýcarska. Na území těchto států je zavedena společná vízová politika. Občané států Schengenského prostoru a cizinci, kteří mají schengenské vízum, mohou cestovat volně v celém Schengenském prostoru. Vnitřní hranice včetně kontrol byly zrušeny, lze je obnovit v případě nutnosti na omezenou dobu. Na vnějších hranicích byly zavedeny přísnější a účinnější kontroly. Česká republika ve vnitroschengenském státě. Vnější hranice je v našem státě jen na mezinárodních letištích. Na hraničních přechodech byly kontroly ve sousedními státy zrušeny.

---

¹⁵ BAUBÖCK, Rainer . *Migration and Citizenship*. Amsterdam : Amsterdam University Press, 2006. 130 s. ISBN 139789053568880., str. 88, vlastní překlad

1.2.1 Imigrační politika

Proti migračním tlakům, které povzbuzují obyvatele k mezinárodní migraci, stojí na druhé straně bariéra v podobě migrační politiky cílové země.

Nejdůležitější roli v rozhodování a vykonávání imigrační politiky má stát. Určuje komu a za jakých podmínek je povolen vstup do země. Reguluje příliv imigrantů na své území.

Imigrační politika je řešena ze dvou pohledů. Zatímco ilegální vstup na území je nežádoucí a stát vytváří právní rámec, aby tomuto nežádoucímu jevu zabránil, legální imigrace může být velmi žádoucí. Ve vyspělých společnostech bývá tlak velkých firem na uvolnění podmínek pro vstup cizinců na trh práce kvůli levné pracovní síle. Druhým důvodem je zajištění chodu ekonomiky ve vysoce rozvinutých zemích, kde díky nízké porodnosti společnost stárne a ubývá stav ekonomicky aktivního obyvatelstva.

Na makroekonomické úrovni se dnes ve světě prosazují tři základní modely imigrační politiky:

- diskriminační model,
- asimilační model,
- multikulturální (pluralitní) model¹⁶.

Diskriminační model předpokládá, že pobyt cizinců je jen dočasný, mají např. pouze časově omezené pracovní povolení. Po vypršení lhůty se vracejí do své země.

Asimilační model zajišťuje proces rychle adaptace a získání stejných práv a povinností jako má ostatní obyvatelstvo za cenu ztráty svého mateřského jazyka a kulturně-sociálních rysů.

V multikulturálním modelu je podporována odlišnost minority a přitom ji jsou dána stejná práva ve všech sférách.

---

¹⁶ ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice*. 1. vydání. Praha : Portál, s.r.o., 2001. 188 s. ISBN 80-7178-648-9., str. 25.

Migrační politika České republiky

Z důvodu narůstající imigrace vypracovala vláda České republiky ještě před vstupem do Evropské unie studii o migraci. Jednak se odůvodněně předpokládalo, že zájem migrantů o Českou republiku ještě vzroste a bude nutné přijmout opatření jak pro umožnění legálního pobytu žádoucích cizinců, tak pro zamezení vstupu nelegálních migrantů. Za druhé z členství v Evropské unii vyplývaly mezinárodní závazky, které musela vláda zajistit. Bylo nutné implementovat do našich podmínek řadu norem a standardů Evropské unie. Proto byly přijaty Zásady politiky vlády ČR v oblasti migrace cizinců:

- zásada 1: Česká republika prosazuje v oblasti migrace řídicí roli státu
- zásada 2: všechny státní orgány, orgány územní a zájmové samosprávy postupují koordinovaně
- zásada 3: jsou přijata opatření pro odstraňování všech forem nelegální migrace
- zásada 4: legální migrace nejsou kladeny překážky a je podporována migrace přínosná pro společnost
- zásada 5: zapojení i dalších nevládních organizací
- zásada 6: spolupodílení na řešení migrace v důsledku humanitárních krizí

1.2.2 Adaptace a integrace migrantů

Proces adaptace migrantů je ovlivněn imigrační politikou státu, přístupem majoritní části populace k imigrantům a snahou samotných migrantů o zapojení do společnosti. Výsledkem může být na mikroekonomické úrovni různý stupeň adaptace, od integrace po marginalizaci:

- integrace,
- asimilace,
- separace,
- marginalizace¹⁷.

Při asimilaci si migrant nezachovává svou kulturní identitu a udržuje vztahy o ostatními etnickými skupinami, snaží se splynout. Integrace předpokládá zapojení do společnosti při zachování své kulturní identity. Další dva stupně jsou bez snahy o integraci,

---

¹⁷ ŠIŠKOVÁ, Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice*. 1. vydání. Praha : Portál, s.r.o., 2001. 188 s. ISBN 80-7178-648-9., str. 24

přičemž při separaci se migrant vyhýbá majoritnímu obyvatelstvu a stýká se s vlastní etnickou skupinou. Poslední stupeň je marginalizace. Při něm se migrant nesnaží ani o splynutí s majoritou, ani o zachování své kulturní identity.

1.2.3 Komunikace s minoritami

Problémy, které pociťují navzájem majorita a minorita jsou z velké části způsobeny komunikací. Nejedná se jen o znalost jazyka, ale o další faktory, které komunikaci ovlivňují. Nejdůležitější jsou hodnoty, které jsou vštěpovány každému už od dětství. Pokud některé národy uznávají za správné hodnoty, které jiné národy považují za špatné nebo dokonce za hrozbu, mohou vzniknout neřešitelné konflikty.

Dalším faktorem je percepce. Každý člověk má jiné vnímání a vidí určitou situaci ze svého pohledu. Svou pravdu si pak obhajuje a málokdo se umí vžít do situace druhého a pohlížet na určitou situaci z jeho pohledu.

K určitým národům pociťujeme všeobecně předpojatost, která někdy přechází v předsudky. Předpojatost nebo předsudky vznikají na základě vzorců chování opakujících se u určité skupiny lidí.

Posledním faktorem, který vychází z předchozích je komunikační styl. Komunikační styl je kombinací verbální komunikace, neverbální komunikace a způsobu a tónu projevu. I když každý člověk je individualita a má svůj komunikační styl, u různých národností se dají vyzorovat shodné rysy.

2 Zákonná úprava pobytu a zaměstnávání cizinců

V České republice neexistuje jeden zákon, který by právní rámec týkající se cizinců řešil komplexně. Zákonů platných v České republice, které upravují podmínky pobytu a zaměstnávání cizinců, je celá řada. Některé z nich se týkají cizinců jen v některých paragrafech a orientace cizinců v tomto velkém množství právních předpisů je složitá. Přehled zákonů upravujících pobyt a zaměstnávání cizinců na území České republiky je uveden v příloze č. 1.

2.1 Zákony upravující pobyt cizinců na území České republiky

V českém právním řádu neexistuje vymezení pojmu „osoba bez státní příslušnosti“ z Úmluvy OSN o právním postavení osob bez státní příslušnosti, je zde definován pouze pojem „cizinec“.

2.1.1 Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky

Stěžejním zákonem pro pobyt cizinců na našem území je Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, někdy nazývaným cizinecký zákon. Je v něm vymezen pojem cizinec a upravuje podmínky vstupu cizince na území České republiky, pobytu zde a také vycestování cizince z území. Dále jsou to náležitosti k udělení víz, povolení k dlouhodobému pobytu, povolení k trvalému pobytu, zelené karty a cestovní doklady. Zákon řeší také pobyt občana Evropské unie a jeho rodinných příslušníků, pobyt cizince narozeného na našem území a povinnosti zúčastněných osob. Tento zákon neřeší právní úpravu cizinců žádajících o azyl a azylantů.

Cizinec je podle zákona o pobytu cizinců na území České republiky fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie.¹⁸ Je oprávněn vstoupit na naše území přes hraniční přechod a je povinen podrobit se hraniční kontrole a předložit platný cestovní doklad. Občan Evropské unie a jeho rodinný příslušník může svou totožnost prokázat jiným dokladem.

Typy pobytů cizinců

Cizinec může pobývat na území přechodně nebo v rámci trvalého pobytu na základě povolení k trvalému pobytu. Přechodně může pobývat na území bez víza, na základě

---

¹⁸ Zákon č. 326/1999 Sb. Ze dne 30.11.1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, 106, s. 7406-7447.

uděleného krátkodobého víza, dlouhodobého víza, diplomatického víza nebo zvláštního víza, na základě povolení k přechodnému pobytu, anebo na základě výjezdního příkazu.

Krátkodobé vízum může být letištní vízum, průjezdní nebo vízum k pobytu, který nepřesahuje 90 dní. Zvláštním druhem krátkodobém víza je jednotné schengenské vízum, platné pro více smluvních států. Občané Evropské unie a občané v případech vyjmenovaných v zákoně mohou pobývat na našem území přechodně bez víza.

Dlouhodobé vízum je nad 90 dní a může také opravňovat ke vstupu na území jiného smluvního státu. Je udělováno na dobu jednoho roku. V případě, že je udělováno za účelem převzetí povolení k trvalému pobytu nebo k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny, studia nebo vědeckého výzkumu, je udělováno na dobu 6 měsíců.

Pokud má cizinec dlouhodobé vízum a chce pobývat na našem území za stejným účelem delší dobu než jeden rok, může požádat o povolení k dlouhodobému pobytu.

Zvláštním druhem povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání na našem území je zelená karta. Cizinec je oprávněn o ni požádat, je-li na území zaměstnán na jedné z pracovních pozic uvedených v centrální evidenci volných pracovních míst obsaditelných držiteli zelené karty účelem jeho pobytu a splňuje-li požadavky na vzdělání nebo odbornou způsobilost nutnou k výkonu povolání. Platnost zelené karty zaniká nejen uplynutím lhůty, na kterou byla karta vydána, ale i zánikem pracovního poměru.

Novinkou v legislativě je tzv. modrá karta, která opravňuje cizince k pobytu na území a k výkonu zaměstnání vyžadujícího vysokou kvalifikaci po dobu v ní uvedenou¹⁹. Aby cizinec získal toto oprávnění musí splnit několik podmínek: vysokoškolské vzdělání či vyšší odborné v délce nejméně tří let, uzavření pracovní smlouvy na dobu nejméně jednoho roku se zákonou týdenní pracovní dobou, jeho roční hrubá mzda musí odpovídat nejméně 1,5 násobku průměrné hrubé mzdy v ČR.

Cizinec je oprávněn pobývat na území také v rámci trvalého pobytu. Povolení k trvalému pobytu se vydává na žádost cizince, pokud pobýval na našem území nepřetržitě po dobu 5 let. V některých případech vyjmenovaných v tomto zákonu se vydává povolení k trvalému pobytu po 4 letech nepřetržitého pobytu na území nebo bez podmínky předchozího nepřetržitého pobytu na území.

---

¹⁹ Zákon č. 427/2010 Sb. ze dne 21. prosince 2010, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, částka 148, s. 5522-5591.

2.1.2 Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu

Právní ustanovení, která upravují podmínky pobytu na našem území u osob, kterým byl udělen azyl nebo jsou žadateli o azyl, jsou v zákoně č. 325/1999 Sb., o azylu. Tento zákon stanovuje podmínky jejich vstupu a pobytu na našem území, řízení o udělení a odnětí azylu a doplňkové ochrany, práva a povinnosti žadatelů o azyl a azylantů, působnosti ministerstev v této oblasti, dále se zabývá státním integračním programem a azylovými zařízeními.

Azyl je udělen po zjištění, že je cizinec pronásledován za uplatňování politických práv a svobod nebo má oprávněný strach z pronásledování. Může se jednat o pronásledování z rasových, náboženských, národnostních, politických důvodů, příslušnosti k určité sociální skupině nebo pohlaví. Azyl lze udělit také za účelem sloučení rodiny a humanitárních důvodů.

V případě, že žadatel nespĺňuje podmínky udělení azylu, ale při vrácení do původního státu by mu hrozilo nebezpečí vážné újmy, může mu být udělena tzv. doplňková ochrana.

Státní integrační program je program, který pomáhá azylantům a osobám požívajícím doplňkové ochrany s jejich začleněním do společnosti. Jeho součástí je také vytvoření předpokladů pro získání znalostí českého jazyka. Azylantům také pomáhá zajistit bydlení.

Azylovými zařízeními jsou přijímací středisko, pobytové středisko a integrační azylové středisko. V přijímacím středisku jsou ubytováni cizinci po dobu než je provedena jejich identifikace, lékařské vyšetření, případně ukončení karantény a do doby udělení víza k pobytu za účelem řízení o udělení mezinárodní ochrany. V pobytovém středisku jsou cizinci do doby nabytí právní moci rozhodnutí o jeho žádosti o azyl. Integrační azylové středisko slouží azylantům k přechodnému ubytování.

2.1.3 Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců

Cizincům, kteří museli opustit hromadně stát, kde mají státní občanství, přiznaný azyl nebo poslední trvalé bydliště, případně se nemohou do tohoto státu vrátit, může Česká republika poskytnout dočasnou ochranu, pokud pro tuto dočasnou ochranu bude důvod.

Zákon o dočasné ochraně cizinců upravuje podmínky vstupu a pobytu cizince na naše území za účelem poskytnutí dočasné ochrany a jeho následné vycestování z území, řízení o udělení oprávnění k pobytu za účelem poskytnutí dočasné ochrany na území a právní status cizince, který žádá nebo mu bylo uděleno oprávnění k pobytu za účelem dočasné ochrany.

2.1.4 Zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství ČR

Udělení státního občanství je poslední stupeň k dosažení začlenění do společnosti. O udělení státního občanství České republiky může požádat cizinec, který splňuje určité podmínky:

- musí mít povolený trvalý pobyt na území České republiky nejméně po dobu pěti let a musí se zde po tuto dobu převážně zdržovat,
- musí prokázat, že nabytím státního občanství České republiky pozbude dosavadní státní občanství nebo že již dosavadní státní občanství pozbyl,
- nesmí být pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin v období posledních pěti let,
- musí prokázat znalost českého jazyka,
- musí plnit povinnosti vyplývající z předpisu upravujícího pobyt a vstup cizinců na území České republiky a povinnosti související s veřejným zdravotním pojištěním, sociálním zabezpečením, důchodovým pojištěním, daněmi, odvody a poplatky.

Nabytím státního občanství České republiky zaniká platnost povolení k trvalému pobytu.

2.2 Zákonů upravující zaměstnanost

Zákonné úpravy týkající se zaměstnanosti jsou upraveny v množství předpisů. Zde jsou zmíněny jen úpravy týkající se pracovních aktivit cizinců.

2.2.1 Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti

Zabezpečování státní politiky zaměstnanosti, jejímž cílem je dosažení plné zaměstnanosti a ochrana proti nezaměstnanosti, je předmětem zákona o zaměstnanosti. Podle tohoto zákona jsou účastníky právních vztahů i cizinci, kteří splňují podmínky pro zaměstnávání stanovené tímto zákonem.

Podle zákona o zaměstnanosti můžeme rozdělit osoby, kteří nejsou občany České republiky na tři kategorie:

- občany Evropské unie, Evropského hospodářského společenství a Švýcarska a jejich rodinných příslušníků,

- osoby, které nejsou občany Evropské unie, Evropského hospodářského společenství a Švýcarska nebo osoby bez státní příslušnosti, které nepotřebují povolení k zaměstnání,
- osoby, které nejsou občany Evropské unie, Evropského hospodářského společenství a Švýcarska nebo osoby bez státní příslušnosti, které potřebují povolení k zaměstnání.

Občané EU, EHS a Švýcarska

Občané Evropské unie, Evropského hospodářského společenství a Švýcarska a rodinní příslušníci těchto občanů se za cizince podle tohoto zákona nepovažují. Mají stejné právní postavení v právních vztazích jako občané České republiky. Ke státům EU patří kromě České republiky Belgie, Bulharsko, Dánsko, Estonsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Lucembursko, Maďarsko, Malta, Německo, Nizozemí, Polsko, Portugalsko, Rakousko, Rumunsko, Řecko, Slovinsko, Slovensko, Španělsko, Švédsko, Velká Británie. Mezi státy Evropského hospodářského společenství patří mimo států EU dále Norsko, Lichtenštejnsko a Island.

Osoby nepotřebující povolení k zaměstnání

Mezi osoby, u kterých se nevyžaduje povolení k zaměstnání nebo zelená karta, patří osoby s povoleným trvalým pobytem nebo pobývají na území na základě povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny, dále ti, kterým byl udělen azyl nebo doplňková ochrana, studenti, kteří se na našem území soustavně připravují na budoucí povolání, občané států, s kterými byla ratifikována mezinárodní smlouva týkající se zaměstnanosti, pedagogičtí pracovníci a další uvedení v zákoně o zaměstnanosti.

Osoby potřebující povolení k zaměstnání

Ostatní cizinci, kteří nespádají do předchozích dvou kategorií, mohou být zaměstnáváni jen pod podmínkou, že mají buď platné povolení k pobytu na našem území a zároveň platné povolení k zaměstnání, nebo jsou držiteli zelené karty.

O vydání povolení k zaměstnání se žádá již před příchodem na území České republiky osobně nebo prostřednictvím zaměstnavatele, který tuto osobu bude zaměstnávat. Žádost musí splňovat náležitosti dané zákonem a přikládá se k ní vyjádření zaměstnavatele, že cizince zaměstná a doklady osvědčující odbornou způsobilost pro výkon zaměstnání, případně další doklady, a to v originálním znění i překladu do českého jazyka, který musí být úředně ověřen.

Úřad práce přihlíží k situaci na trhu práce a vydává rozhodnutí o povolení k zaměstnání jen na ohlášené volné pracovní místo, které nelze obsadit našimi občany s důvodu požadované kvalifikace nebo nedostatku volných pracovních sil. Povolení je vydáváno maximálně na dobu 2 let. Na žádost lze platnost povolení rozhodnutím úřadu práce i opakovaně prodloužit, pokud zaměstnavatel zaměstná cizince i nadále, avšak celková doba nesmí překročit dobu 2 let.

Povolení k zaměstnání je vyžadováno i u cizinců, kteří jsou vysláni k výkonu práce na naše území zahraničním zaměstnavatelem podle smlouvy s českou právnickou nebo fyzickou osobou. V tomto případě podává žádost o vydání povolení k zaměstnání tato česká právnická nebo fyzická osoba.

Centrální evidence

Centrální evidenci zájemců o zaměstnání, uchazečů o zaměstnání, cizinců, volných pracovních míst, volných pracovních míst obsaditelných držiteli zelené karty a další evidence vede pro účely zaměstnanosti Ministerstvo práce a sociálních věcí. Údaje jsou přebírány od jednotlivých úřadů práce.

Úřady práce

Úřady práce vedou kromě evidence zájemců o zaměstnání, uchazečů o zaměstnání, cizinců, volných pracovních míst, volných pracovních míst obsaditelných držiteli zelené karty, také evidenci občanů Evropské unie, jejich rodinných příslušníků, evidenci cizinců, kterým bylo vydáno povolení k zaměstnání, kteří jsou držiteli zelené karty, a těch cizinců, u nichž se povolení k zaměstnání nevyžaduje. Evidence je tříděna podle pohlaví těchto fyzických osob, zařazení podle odvětvové klasifikace ekonomických činností, nejvyššího dosaženého vzdělání a vzdělání požadovaného pro výkon povolání.

Zaměstnavatelé jsou povinni informovat příslušný úřad práce o nástupu do zaměstnání u občanů Evropské unie nebo cizinců, u kterých se nevyžaduje povolení k zaměstnání. Zaměstnavatelé jsou také povinni informovat úřad práce o případném nenastoupení cizince do práce nebo o ukončení zaměstnání cizince před uplynutím platnosti povolení k zaměstnání nebo zelené karty.

Volné pracovní místo, které nebylo obsazeno do 30 dnů od jeho oznámení úřadu práce nebo které bylo označeno Ministerstvem průmyslu a obchodu za místo vhodné pro klíčový personál, je místo obsaditelné držitelem zelené karty. Zaměstnavatel musí ke zveřejnění takového místa v centrální evidenci udělit souhlas.

Žádost o vydání zelené karty nebo zpětvzetí této žádosti je v centrální evidenci vyznačena buď zastupitelských úřadem České republiky nebo ministerstvem vnitra podle toho, zda byla žádost o vydání zelené karty podána v zahraničí nebo na území naší republiky. Jsou zde zaznamenány i další údaje jako jsou identifikační údaje cizince, jemuž byla karta vydána, doba platnosti a další.

Úřady práce evidují uchazeče o zaměstnání, kterými mohou být pouze fyzické osoby s bydlištěm na území České republiky.

2.2.2 Bilaterální dohody

Mezi Českou republikou a některými státy byly uzavřeny bilaterální dohody, týkající se oblasti pobytu a zaměstnávání. Mezi nejvýznamnější patří dohoda s Novým Zélandem, Kanadou, Rakouskem, Švýcarskem a Německem.

Nový Zéland

Dne 1. září 2005 vstoupila v platnost Dohoda o programu pracovní dovolené 93/2005 Sb.m.s. uzavřená s vládou Nového Zélandu. Podle ní občané České republiky splňující určité podmínky mohou obdržet pracovní vízum a občané Nového Zélandu dlouhodobé vízum bez nutnosti mít pracovní povolení. Pro oba státy platí, že víza jsou udělována jen jednou na dobu maximálně jednoho roku a platí, že pokud zaměstnání nesmí trvat u jednoho zaměstnavatele více než tři měsíce.

Kanada

Mezi Českou republikou a Kanadou byla uzavřena Dohoda o usnadňování dočasných pracovních pobytů mládeže 74/2007 Sb.m.s. platné od 1. října 2007. Dohoda má usnadnit mladým lidem vyřízení pobytu hlavně za účelem doplnění svého postsekundárního vzdělání nebo odborné přípravy, získání pracovních zkušeností a zlepšení znalosti jazyků. Příležitostné zaměstnání na doplnění finančních prostředků lze získat v České republice bez povolení k zaměstnání po dobu platnosti víza k pobytu nad 90 dnů a v Kanadě na základě povolení k zaměstnání na dobu pobytu.

Německo

S Německem byla uzavřena v roce 1991 Dohoda o vzájemném zaměstnávání za účelem rozšíření odborných a jazykových znalostí č. 135/2003 Sb.m.s.. Spočívá v tom, že na území druhého státu mohou být k zaměstnávání vysláni občané s ukončeným odborným

vzděláním, kteří chtějí rozšiřovat své odborné a jazykové znalosti. Doba trvání zaměstnání je jeden až jeden a půl roku.

Švýcarsko

Dnem 6. června 1997 vstoupila v platnost Dohoda mezi vládou České republiky a Švýcarskou spolkovou radou o výměně stážistů č. 188/1997 Sb. Podmínky jsou stanoveny podobně jako u dohody s Německem.

Rakousko

Mezi vládou Rakouska a vládou České republiky byly uzavřeny dvě dohody. V roce 2005 vstoupila v platnost Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Rakouské republiky o zaměstnávání občanů v příhraničních oblastech č. 70/2005 Sb.m.s., podle které mohou občané příhraničních oblastí požádat o povolení k zaměstnání jako přeshraniční pracovníci na dobu jednoho roku s možností prodloužení o jeden rok. Přeshraničními pracovníky jsou občané České a Rakouské republiky, kteří mají trvalý pobyt v příhraniční oblasti svého státu a vykonávají zaměstnání v příhraniční oblasti druhého státu. Příhraničními oblastmi jsou označeny vybrané okresy obou států, jmenované v dohodě.

Dále byla uzavřena dohoda č. 69/2005 Sb.m.s. o výměně zaměstnanců za účelem rozšíření jejich odborných a jazykových znalostí pro stážisty z obou zemí na dobu šesti až dvanácti měsíců s možností prodloužení až na osmáct měsíců.

2.2.3 Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Pokud právní předpisy o mezinárodním právu nestanoví jinak, jsou řízeny zákoníkem práce pracovněprávní vztahy jak mezi cizinci pracujícími na území České republiky a tuzemskými zaměstnavateli, tak i mezi zaměstnanci a cizozemskými zaměstnavateli na území České republiky.

Pro práci našich zaměstnanců na území jiného členského státu Evropských společenství a také pro zaměstnance zaměstnavatele z jiného členského státu Evropských společenství vyslaných k výkonu práce na území České republiky platí právní úprava toho členského státu, ve kterém je práce konána, a to co se týče délky pracovní doby, doby odpočinku, délky dovolené na zotavenou, minimální mzdy, minimálních mzdových tarifů a příplatků za práci přesčas, pracovních podmínek žen a mladistvých a bezpečnosti a ochrany zdraví při práci. Pokud jsou však nároky dané právními předpisy vysílajícího členského státu

Evropských společenství pro konkrétního pracovníka výhodnější, platí pro něj tato výhodnější právní úprava.

Zákoník práce vymezuje účastníky pracovněprávních vztahů, vznik, změny a skončení pracovního poměru, povinnosti vyplývající z pracovního poměru, ať již povinnosti zaměstnanců, tak zaměstnavatelů. Dále upravuje pracovní dobu a přestávky v práci, práci přesčas a dovolenou na zotavenou. Další části se týkají mzdy, náhrady mezd a náhrady výdajů v souvislosti s výkonem práce, bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, péče o zaměstnance a pracovních podmínek žen a mladistvých. Odpovědnosti za náhrady škod jsou zde řešeny z pozice zaměstnanců i zaměstnavatelů. Kromě pracovněprávních vztahů vzniklých z pracovního poměru ošetřuje možnost práce konané mimo pracovní poměr, a to dohodu o provedení práce a dohodu o pracovní činnosti, které jsou omezeny počtem odpracovaných hodin.

Zákoník práce stanovuje pro ukončení pracovního poměru cizince nebo osoby bez státní příslušnosti kromě běžných způsobů dále ukončení dnem, kdy má skončit pobyt těchto osob podle vykonatelného rozhodnutí o odnětí povolení k pobytu nebo nabytím právní moci rozsudku o trestu vyhoštěním z území naší republiky.

2.2.4 Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání

Zákon o živnostenském podnikání definuje živnost jako soustavnou činnost provozovanou samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku, a to za podmínek daných v tomto zákoně. Může ji provozovat fyzická i právnická osoba splňující tyto podmínky. V některých případech je vyžadována koncese, což je státní povolení k provozování živnosti. Ostatní živnosti jsou ohlašovací, a to řemeslné, vázané a volné.

Zákon definuje zahraniční osobu, a to jako fyzickou nebo právnickou osobu, která nemá bydliště nebo sídlo na území České republiky. Bydliště na území České republiky znamená trvalý pobyt na tomto území. Fyzická zahraniční osoba může na našem území provozovat živnost za podmínek stejných jako česká fyzická osoba. Pokud však má povinnost vyplývající z tohoto zákona k předložení dokladu, aby potvrdila určité skutečnosti, a tento doklad není v českém jazyce, musí zahraniční osoba tento doklad předložit spolu s jeho překladem do českého jazyka. Překlad musí provést tlumočnick, který je zapsaný do seznamu znalců a tlumočnicků. Zároveň musí nechat ověřit pravost podpisu a otisku razítka na originálním dokladu. Výjimku mají fyzické osoby se státním příslušenstvím některého

z členských států Evropské unie a právnické osoby se sídlem nebo hlavním místem své činnosti ve státu Evropské unie. Pokud nejsou pochybnosti o pravosti podpisu, razítka nebo o správnosti překladu, nemusí být podpis a razítko ověřeny a překlad nemusí provést tlumočnick zapsaný do seznamu znalců a tlumočnicků.

Zahraniční fyzická osoba s povinností mít povolení pro pobyt na našem území podle Zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, předkládá k ohlášení živnosti buď vízum nad 90 dnů, nebo povolení k dlouhodobému pobytu. Stejně jako česká fyzická osoba musí prokázat svou bezúhonnost výpisem z evidence Rejstříku trestů, musí totéž prokázat zahraniční osoba. Občané Evropské unie a občané jiných států předkládají výpis z evidence trestů nebo jiný rovnocenný doklad. Pokud stát odkud pocházejí takový doklad nevydává, lze předložit čestné prohlášení o bezúhonnosti učiněné před notářem nebo jiným orgánem svého státu. V určitých případech může prokázat bezúhonnost doklad o uznání odborné kvalifikace. V ostatních případech je nutné předložit doklad prokazující odbornou způsobilost.

O splnění všech podmínek pro provozování živnosti vydá živnostenský úřad zahraničním fyzickým osobám mimo Evropskou unii výpis. Po jeho doručení začíná běžet lhůta 90 dní pro podání návrhu na zápis do obchodního rejstříku.

Všechny úkony jako jsou vznik živnostenského oprávnění, jeho pozastavení a zrušení, rozhodnutí o nevzniknutí živnostenské oprávnění, odložení ohlášení živnosti, přerušování provozování živnosti, rozhodnutí o zastavení řízení o udělení koncese nebo zamítnutí žádosti o udělení koncese, oznamuje živnostenský úřad orgánům cizinecké policie.

Živnostenské oprávnění u zahraniční osoby může zaniknout ve stejných případech jako u české osoby, tzn. smrtí podnikatele nebo zánikem právnické osoby, uplynutím doby, na kterou bylo živnostenské oprávnění vydáno, rozhodnutím živnostenského úřadu o zrušení tohoto oprávnění a navíc také výmazem zahraniční osoby z obchodního rejstříku. V případě, že bylo živnostenské oprávnění vydáno na dobu určitou a zahraniční osoba hodlá pokračovat v provozování živnosti, je povinna doložit k oznámení také nové povolení k pobytu.

Fyzická osoba s uděleným azylem nebo doplňkovou ochranou mají pro provozování živnosti stejné podmínky jako česká osoba.

2.2.5 Seznam zemí, jejichž příslušníci mohou požádat o zelenou kartu

1. ledna 2009 nabyla účinnosti vyhláška ministerstva vnitra č. 461/2009 Sb., kterou se stanoví seznam zemí, jejichž státní příslušníci jsou oprávněni požádat o vydání zelené karty.

Jsou to státní příslušníci států:

- Australského společenství,
- Černé Hory,
- Chorvatské republiky,
- Japonska,
- Kanady,
- Korejské republiky,
- Nového Zélandu,
- Republiky Bosna a Hercegovina,
- Republiky Makedonie,
- Spojených států amerických,
- Srbska,
- Ukrajiny.

3 Migrace a trh práce

Významným faktorem, který motivuje občany k ekonomické migraci, je především rozdíl v ekonomické situaci zemí. Zatímco v Americe dochází k migraci vertikálním směrem, z chudého jihu do bohatého severu, v Evropě dochází k migracím převážně západním směrem, tedy ze států východní Evropy do zemí Evropské unie.

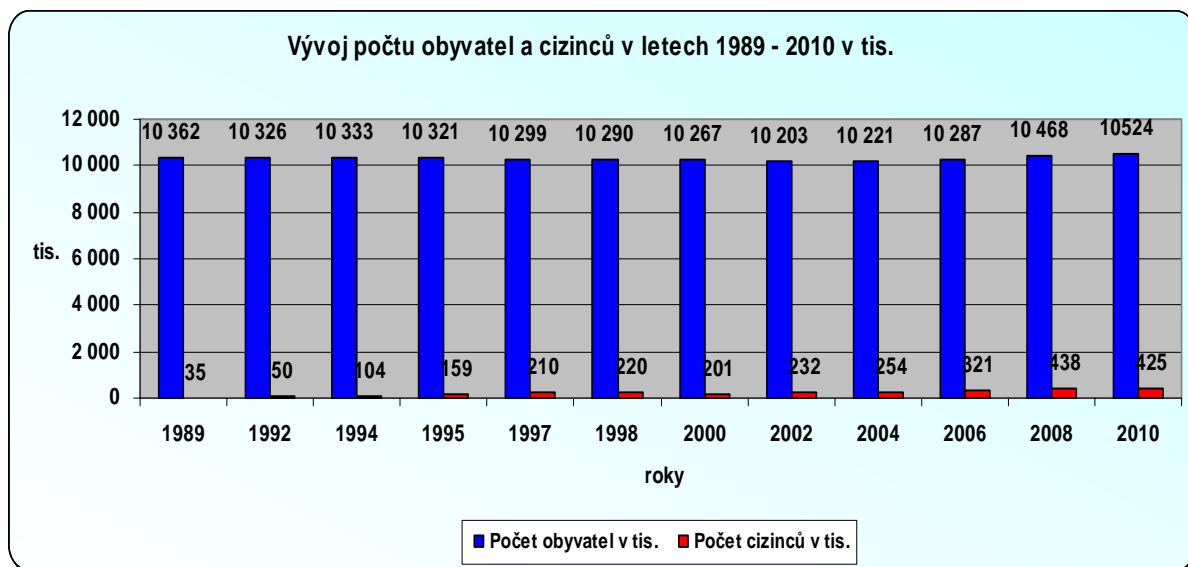
3.1 Vývoj migrace

Území České republiky patřilo od 50. let 19. století až do roku 1989 k oblasti emigrační.

Na začátku 20. století se vystěhovaly statisíce lidí do dalších zemí Evropy i Ameriky, nejvíce do Dolních Rakous, USA, Německa, Uher, Ruska a na Balkán. Po skončení 1. světové války a vzniku Československa v roce 1918 byla zaznamenána návratová vlna, kdy se část emigrantů vrátila a také část Čechů a Slováků usídlených v Rakousku, Německu a Rusku.. Před 2. světovou válkou začala opět emigrace stoupat, tentokrát byly častým cílem USA, Kanada, Francie, Velká Británie a Argentina. Po skončení 2. světové války byla opět zaznamenána menší návratová vlna. Po roce 1948 a zvláště po roce 1968 se legální emigrace změnila na útek z republiky a žádosti o politický exil.

Po roce 1948 k nám imigrovalo asi 13 tisíc Řeků, kteří u nás hledali politický azyl. Příčinou byla občanská válka v Řecku. Ve státech Rady vzájemné hospodářské pomoci, kam patřila naše republika, byly uskutečňovány pracovní migrace, které byly nazývány „internacionální pomoc“. Na základě mezivládních dohod u nás byli zaměstnáváni pracovníci z Polska a Vietnamu.

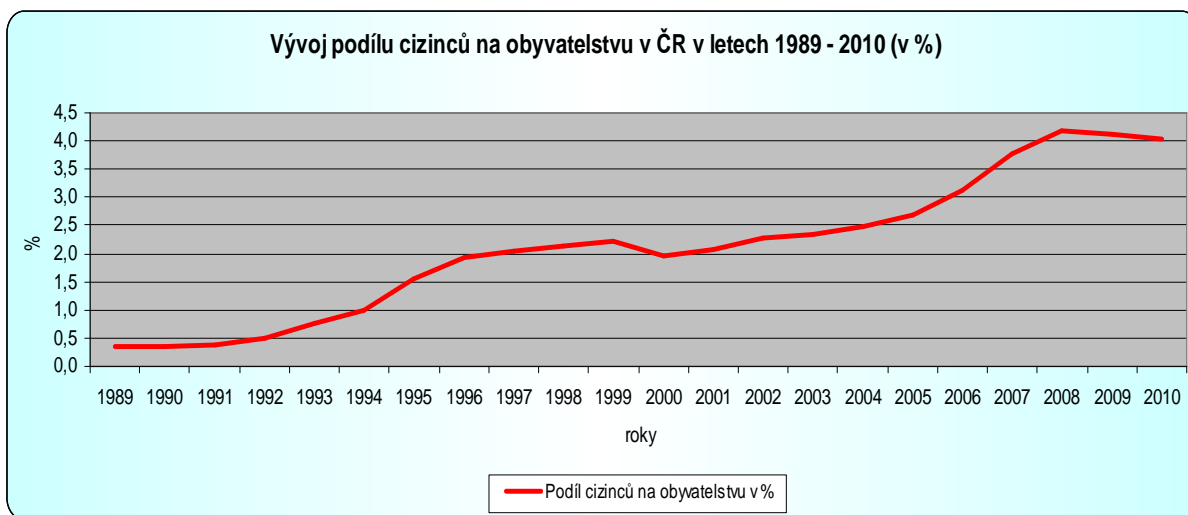
Česká republika se stala po roce 1989 tzv. vstupní branou Evropy. Z části se stala tranzitní zemí, která byla využívána jen pro vstup na území zemí západních zemí, ale postupně se začala stávat zemí cílovou. Za posledních dvacet let se počet cizinců u nás zvýšil třináctkrát a imigrace je u nás jednou z nejrychlejších na světě.

Graf 1 Vývoj počtu obyvatel a cizinců v letech 1989 – 2010 v tis.

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2011-01-21 [cit. 2011-02-06]. Česká republika od roku 1989 v číslech. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989#01>., z Tab.01.01 a Tab.01.02 vlastní úpravy

Počet obyvatelstva se za dvacet let zvýšil pouze o 1,4 %. Do roku 2002 se dokonce snižovat a dosáhl jen 10 203 tisíc. K výraznějšímu nárůstu došlo v letech 2006 až 2008, kdy každý rok byl přírůstek obyvatel přibližně 100 tisíc. Celkově byl přírůstek 147 tisíc, zatímco přírůstek cizinců s trvalým pobytem a s vízem nad 90 dní činil 391 tisíc.

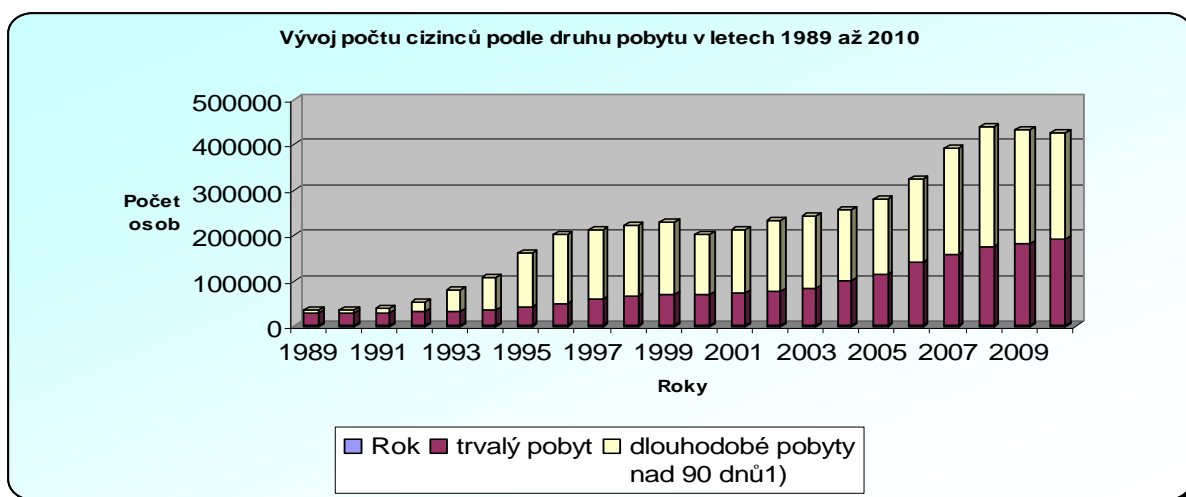
Graf 2 Vývoj podílu cizinců na obyvatelstvu v ČR v letech 1989 – 2010 v %

Zdroj: Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2011-01-21 [cit. 2011-02-06]. Česká republika od roku 1989 v číslech. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989#01>., z Tab.01.01 a Tab.01.02 vlastní úpravy

Za posledních 20 let se podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel zvýšil dvanáctkrát. Přesto tento podíl představoval v roce 2010 jen přibližně 4 %, což je oproti některým zemím Evropské unie i šestkrát méně.

V porovnání s ostatními zeměmi bývalého komunistického režimu ve střední Evropě má Česká republika nejvyšší migraci.

Ředitelství služby cizinecké policie MV ČR eviduje cizince v rozdělení podle druhu pobytu na cizince s trvalým pobytem a cizince s některým z typů dlouhodobých pobytů nad 90 dnů, tj. přechodné pobyty občanů Evropské unie a jejich rodinných příslušníků, pobyty s vízem nad 90 dnů a povolení k dlouhodobému pobytu občanů zemí mimo Evropskou unii.

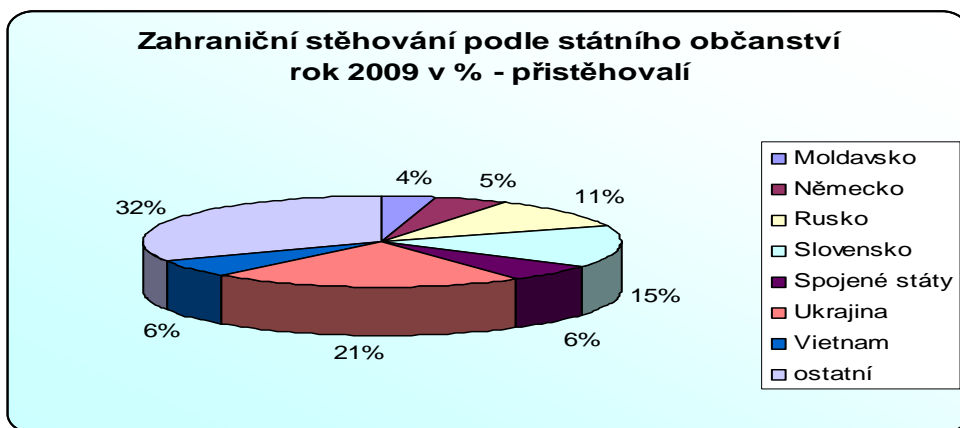
Graf 3 Vývoj počtu cizinců podle druhu pobytu v letech 1989 až 2010

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2011-01-21 [cit. 2011-02-06]. Česká republika od roku 1989 v číslech. Dostupné z WWW: <http://czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr_od_roku_1989>. A Český statistický úřad [online]. 2007-10-05 [cit. 2011-02-06]. Počet cizinců v ČR. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-001>., vlastní úpravy

V roce 1989 bylo na území České republiky 27 325 cizinců s trvalým pobytem a 7 899 cizinců s dlouhodobým pobytem nad 90 dnů, což je 3,5 krát méně než s trvalým pobytem. Do roku 2010 se počet cizinců v trvalém pobytem zvýšil na 189 962, tj. o 595 %. Počet cizinců s dlouhodobým pobytem nad 90 dnů stoupal ještě rychleji. V roce 2010 zde žilo 235 339 cizinců s tímto pobytem, což o 2879 % více než v roce 1989.

V zahraniční migraci mluvíme o celkovém obratu migrace, což je součet přistěhovalých a vystěhovalých osob, a o migračním saldu, což je rozdíl mezi počtem osob, které se přistěhovaly a vystěhovaly. V roce 2009 se přistěhovalo do České republiky ze zahraničí 38 199 cizích státních příslušníků a z České republiky do zahraničí se vystěhovalo 9 350 cizinců. Celkový obrat migrace byl tedy 47 549 osob a migrační saldo bylo 28 849 osob.²⁰

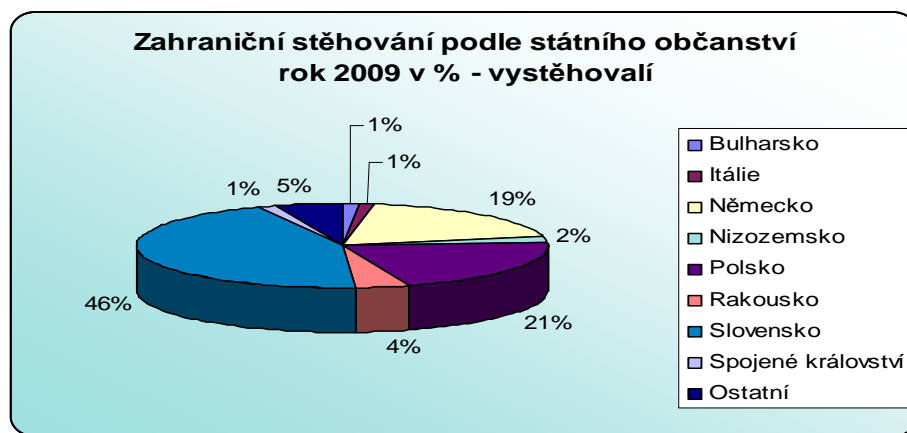
²⁰ Český statistický úřad [online]. 2010-03-24 [cit. 2011-02-06]. Zahraniční a vnitřní migrace. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_migrace>.

Graf 4 Zahraníční stěhování podle státního občanství rok 2009 – přistěhovalí (v %)

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2010-10-29 [cit. 2011-02-06]. Demografická ročenka ČR 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/4019-10>>., vlastní úpravy

V roce 2009 se přistěhovala téměř čtvrtina cizích státních příslušníků z Ukrajiny, a to 8 084 osob. Druhá nejpočetnější skupina byla ze Slovenska, a to 5 609 osob.

Graf 5 Zahraníční stěhování podle státního občanství rok 2009 – vystěhovalí (v %)

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2010-10-29 [cit. 2011-02-06]. Demografická ročenka ČR 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/4019-10>>., vlastní úpravy

Téměř polovina všech cizinců, kteří se v roce 2009 z České republiky vystěhovali, byla ze Slovenska, a to 4 167 osob. Další dvě pětiny vystěhovalých osob byly z Polska a Německa.

Vnitřní migrace cizinců od roku 2003 do roku 2007 narostla čtyřikrát, z 10 285 na 42 756. V dalších letech zůstávala na stejné úrovni. V roce 2009 se v rámci vnitřní migrace přestěhovalo v České republice 41 600 cizinců, což bylo o 1 143 osob méně než v roce 2008, kdy se přestěhovalo celkem více než 250 tisíc osob. Ačkoliv v absolutních hodnotách se přestěhovalo pětikrát více občanů České republiky než cizinců, v poměrných hodnotách k počtu celkových osob je mobilita cizinců přibližně 10 %, zatímco mobilita českých občanů je jen okolo 2 %, což svědčí o menší mobilitě domácího obyvatelstva.

Na vnitřním stěhování cizinců v České republice v roce 2009 mají největší podíl osoby z Ukrajiny a Vietnamu. Je to způsobeno hlavně tím, že tyto národnosti jsou na území České republiky nejvíce zastoupeny. V roce 2009 se stěhovalo v rámci ČR 41600 cizinců.

3.2 Demografické aspekty života cizinců

Cizinci na našem území se snaží nejen uplatnit na trhu práce, ale mimo zaměstnání také žijí normálním životem. Často uzavírají sňatky mezi sebou navzájem nebo s našimi občany. S tím souvisí i další aspekty života cizinců na našem území jako jsou rozvody, narození dětí a úmrtí.

Tabulka 1 Demografické události cizinců v České republice v letech 1999, 2001, 2003 až 2009

	1999	2001	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Sňatky									
muž cizinec - žena ČR	2 793	2 672	2 788	2 969	2 652	2 549	2 845	2 585	2 374
žena cizinec - muž ČR	2 060	1 691	1 859	2 011	1 822	1 907	1 940	1 649	1 803
oba cizinci	90	54	69	72	96	110	184	159	192
Rozvody									
muž cizinec - žena ČR	646	643	801	902	963	1 069	1 198	1 268	1 074
žena cizinec - muž ČR	281	366	515	568	625	717	840	831	777
oba cizinci	38	24	49	53	57	86	113	118	138
Živě narození	1 028	888	1 276	1 352	1 518	1 725	2 094	2 666	3 104
Zemřelí	267	252	219	231	245	281	287	299	332

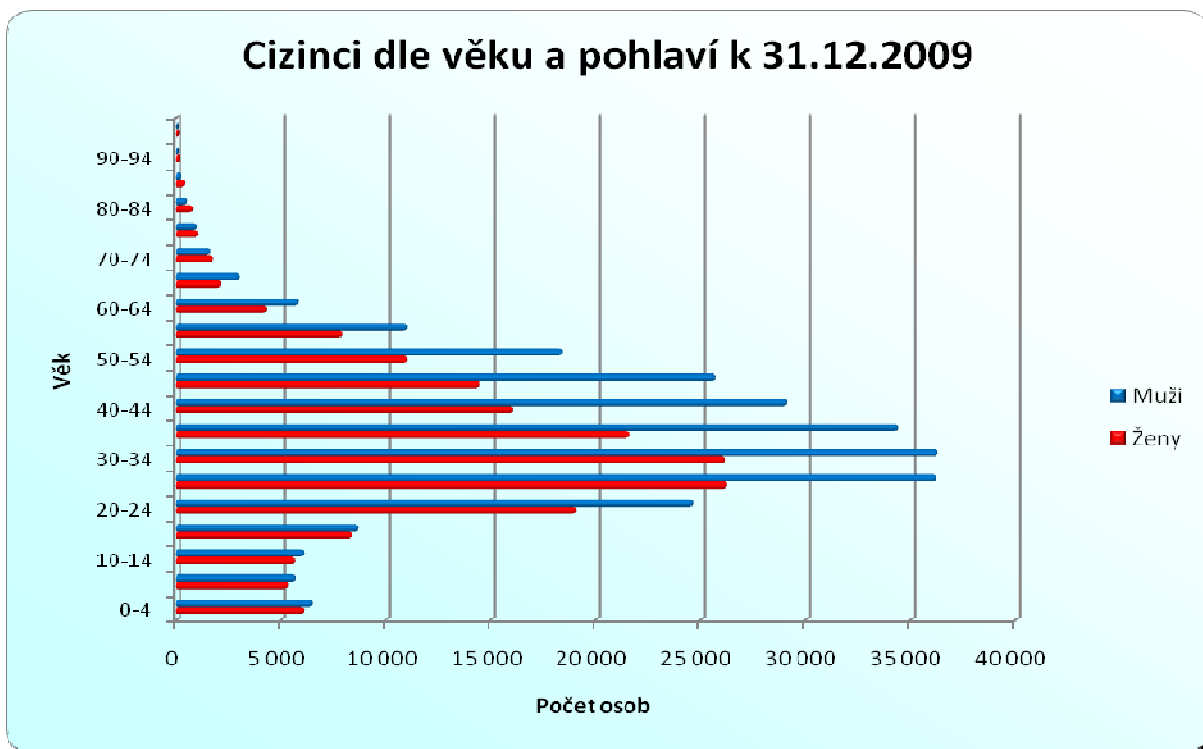
Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2010-10-29 [cit. 2011-02-06]. Demografická ročenka ČR 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/4019-10>>., vlastní úpravy

Zatímco uzavírání sňatků mezi cizinci a našimi občany má snižující se tendenci – sňatky mezi muži cizinci a českými ženami klesly od roku 1999 do roku 2009 o 15 %, sňatky mezi ženami cizinkami a českými muži klesly o 12,5 %, sňatky mezi cizinci navzájem se zvýšily v tomto období o 113 %. Rozvody mají stoupající tendenci. Počet zemřelých se v tomto období zvýšil o 24 %. Počet živě narozených dětí byl v roce 2009 trojnásobně vyšší než v roce 1999.

3.2.1 Cizinci podle pohlaví a věku

Důležitý aspekt pro posuzování postavení cizinců na trhu práce je pohlaví osob a jejich věk. Přestože je u nás při uplatňování práva na zaměstnání zákonem zakázána diskriminace osob z důvodu pohlaví, sexuální orientace, národnosti, státního občanství, sociálního původu, rodu, jazyka, zdravotního stavu, a věku²¹, mají muži a ženy rozdílné postavení. Také věk je pro obsazení pracovního místa často rozhodující. To se samozřejmě netýká jen cizinců, ale i českých občanů.

²¹ Zákon č. 435/2004 Sb. ze dne 13. května 2004 o zaměstnanosti. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 143, 8270-8318.

Graf 6 Cizinci dle věku a pohlaví k 31.12.2009

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2010-10-29 [cit. 2011-02-06]. Demografická ročenka ČR 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010ediciplan.nsf/p/4019-10>>., vlastní úpravy

Ve věkových skupinách do 55 let byli k 31. 12. 2009 zastoupeni ve vyšší míře muži. Nad 55 let bylo v České republice více žen. Nejvíce cizinců k tomuto datu bylo ve věku 25 až 29 let. Z grafu lze odvodit, že převážná část cizinců k nám jezdí za prací, protože jsou nejvíce zastoupeny věkové skupiny od 20 do 50 let, tzn. v produktivním věku. Malé děti do 14 let jsou zde s rodiči, kteří jsou právě v produktivním věku. Starší občané nad 60 let se opět vracejí do své země.

3.3 Legální migrace a typy ekonomických aktivit

Zatímco nelegální migrace je nežádoucí a dle předchozích grafů je zřejmé, že se v naší republice snížila, legální migrace je žádoucí. Lze jí regulovat a využít pro hospodářský rozvoj státu.

Typ ekonomické aktivity cizinců souvisí do určité míry s tím, jaká je zdrojová země pracovní migrace, protože legislativní podmínky se pro různé země liší.

Cizinci mohou být u nás buď v postavení zaměstnanců nebo také mohou podnikat.

Tabulka 2 Ekonomické aktivity cizinců k 31. 12. 2009 a 31.12.2010

Druh ekonomické aktivity	Počet cizinců k 31. 12. 2009	Počet cizinců k 31. 12. 2010
Cizinci v postavení zaměstnanců	230 709	215 367
Z toho: občané EU/EHP a Švýcarsko	139 315	143 997
cizinci s pracovním povolením	73 663	49 118
cizinci nepotřebující pracovní povolení	17 680	22 126
držitelé zelené karty	51	126
Cizinci podnikající na základě živnostenského podnikání	87 753	90 983

Zdroj:1. *Statistická ročenka trhu práce v České republice 2009*. Praha : Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2010. 260 s. ISBN 978-80-7421-016-7.

2. Zdroj: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011-03-01 [cit. 2011-03-20]. Zaměstnávání cizích státních příslušníků. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/zam_ciz_stat_prisl>.

3. Vlastní úpravy

Z tabulky vidíme, že v roce 2009 obdrželo zelenou kartu pouze 51 cizinců. Celkový počet žadatelů o zelenou kartu byl v tomto roce 234 osob.²² Čtvrtina žadatelů byla ve věku 25-29 let a 80 % z celkového počtu žadatelů bylo z Ukrajiny. Žádostem nebylo vyhověno většinou z důvodu neodpovídajícího vzdělání nebo zrušení pracovního místa. Zelená karta byla v roce 2009 nejčastěji udělena občanům ukrajinské národnosti (39 držitelů), a to karta typu B (18 zelených karet). V roce 2010 se počet držitelů zelené karty zvýšil na 126 osob.

3.3.1 Cizinci v postavení zaměstnanců

Cizinci, kteří jsou v postavení zaměstnanců, jsou statisticky sledováni ve třech kategoriích. První jsou občané EU, EHP nebo Švýcarska. Druhá kategorie jsou zaměstnanci, kteří mohou pracovat na základě pracovního povolení cizinců a třetí jsou ti, kteří k zaměstnání povolení nepotřebují. Od roku 2009 jsou zvláště vedeni cizinci pracující za základě zelené karty. Za zaměstnání je považováno i plnění úkolů zajišťovaných společníkem, statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu nebo jiného orgánu obchodní společnosti pro obchodní společnost a členem družstva nebo členem statutárního nebo jiného orgánu družstva pro družstvo.²³

²² *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2010-12-30 [cit. 2011-04-10]. Zpráva o situaci v oblasti migrace a integrace cizinců na území České republiky v roce 2009. Dostupné z WWW:

<<http://www.mvcr.cz/clanek/migracni-a-azylova-politika-ceske-republiky-470144.aspx?q=Y2hudW09NA%3d%3d>>., str. 57

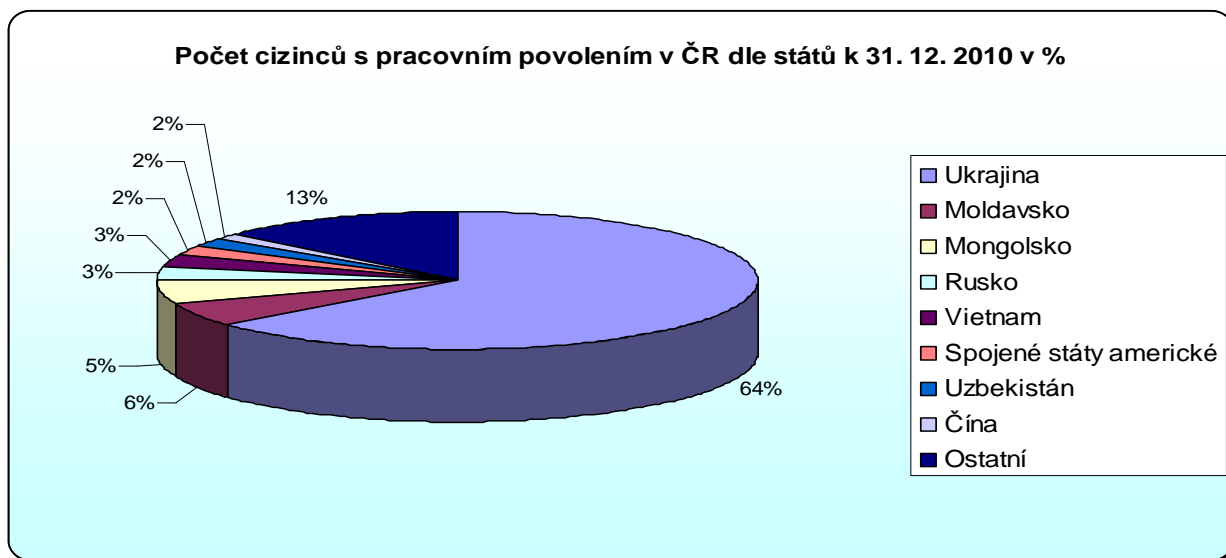
²³ *Cizinci v České republice*. Praha : Český statistický úřad, 2010. 246 s. ISBN 978-80-250-2039-5., str. 89

Tabulka 3 Cizinci v postavení zaměstnanců podle jednotlivých zemí k 31. 12. 2010

Stát	Celkem	Z toho: ženy
Slovensko	100 727	36 273
Ukrajina	42 139	16 988
Polsko	19 049	4 699
Bulharsko	5 667	1 824
Rumunsko	4 815	1 824
Rusko	3 658	1 986
Mongolsko	3 548	2 055
Moldavsko	3 497	1 291
Vietnam	3 132	959
Německo	3 070	620
Spojené království	2 382	406
Ostatní	23 683	6 050
Celkem	215 367	74 975

Zdroj: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011-03-01 [cit. 2011-03-20]. Zaměstnávání cizích státních příslušníků. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/zam_ciz_stat_prisl>., vlastní úpravy

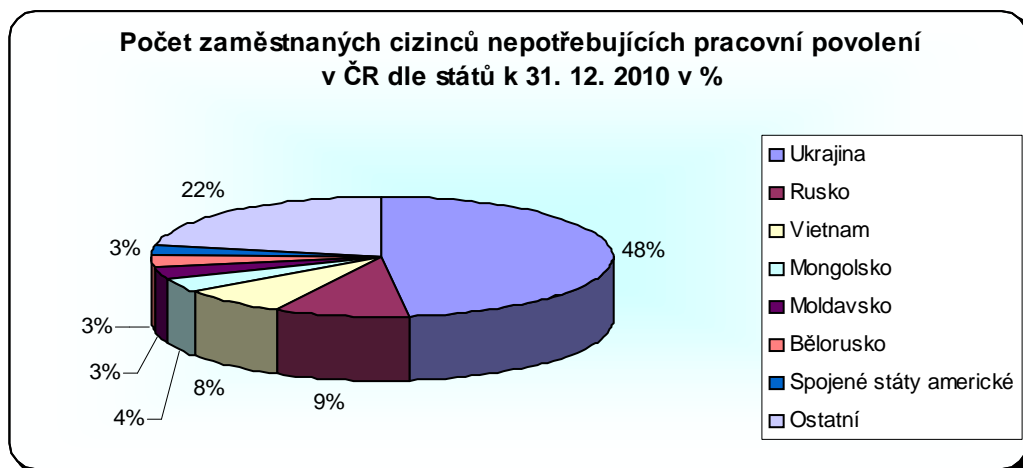
K 31. 12. 2010 bylo na trhu práce v České republice 215 367 osob cizí státní příslušnosti. Z celkového počtu to bylo 140 392 mužů, což je 65 % a 74 975 žen, tedy 35 % žen. Nejčastěji zastoupenou národností bylo Slovensko a Ukrajina. Slovenští občané tvořili 46,7 % a ukrajinští 19,6 %.

Graf 7 Počet cizinců s pracovním povolením v ČR dle států k 31. 12. 2010 v %

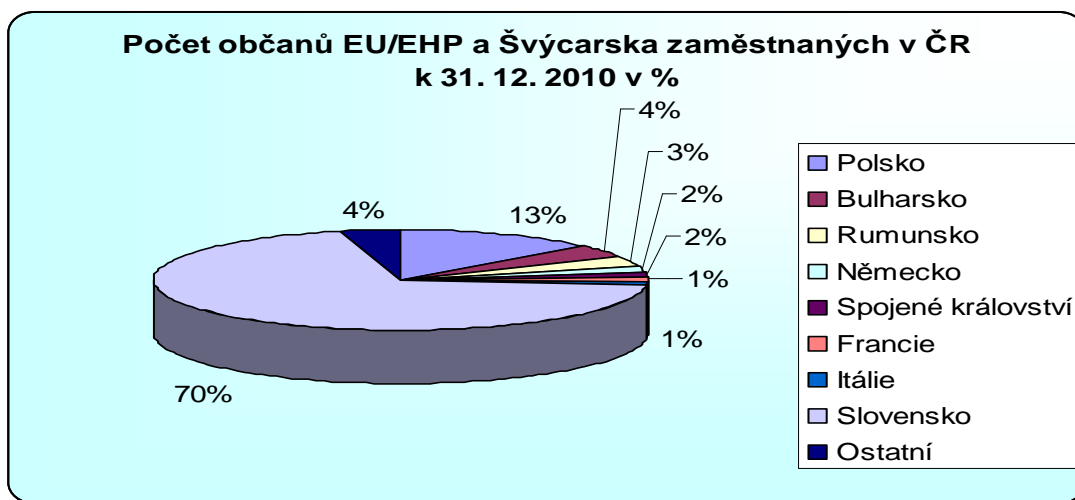
Zdroj: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011-03-01 [cit. 2011-03-20]. Zaměstnávání cizích státních příslušníků. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/zam_ciz_stat_prisl>., vlastní úpravy

K 31. 12. 2010 bylo v České republice zaměstnáno celkem 49 118 cizích státních příslušníků z třetích zemí na základě platného povolení k zaměstnání. Pracovní povolení mělo nejvíce občanů z Ukrajiny, celkem 31 396 osob, což představuje 64 % z celkového počtu.

Graf 8 Počet zaměstnaných cizinců nepotřebujících pracovní povolení v ČR dle států k 31. 12. 2010 v %
Zdroj: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011-03-01 [cit. 2011-03-20]. Zaměstnávání cizích státních příslušníků. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/zam_ciz_stat_prisl>., vlastní úpravy

Bez nutnosti pracovního povolení u nás k 31. 12. 2010 pracovalo celkem 22 126 občanů ze třetích zemí. Stejně jako u pracovních povolení jsou v počtu zaměstnaných cizinců, kteří nepotřebují pracovní povolení, nejvíce zastoupeni občané Ukrajiny. Je to celkem 10 652 osob, tedy 48 % z celkového počtu.

Graf 9 Počet občanů EU/EHP a Švýcarska zaměstnaných v ČR k 31. 12. 2010 v %
Zdroj: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2011-03-01 [cit. 2011-03-20]. Zaměstnávání cizích státních příslušníků. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/zam_ciz_stat_prisl>., vlastní úpravy

Z Evropské unie, Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska bylo v České republice k 31. 12. 2010 zaměstnáno 143 997 občanů, nejvíce ze Slovenska, celkem 100 727 osob. To představuje 70 % osob. Na druhém místě byli občané z Polska, celkem 19 049 osob, což je 13 %.

3.3.2 Cizinci podnikající dle živnostenského oprávnění

Zahraniční osoby mohou podnikat na území České republiky za stejných podmínek a ve stejném rozsahu jako české osoby, pokud ze zákona č.13/1991 Sb., obchodního zákoníku,

nevyplývá něco jiného. Zahraniční osobou se pro účely obchodního zákoníku a také pro účely zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání, rozumí fyzická osoby s bydlištěm mimo území České republiky nebo právnické osoba se sídlem mimo území České republiky.²⁴

V následující tabulce je znázorněn vývoj počtu podnikajících cizinců v porovnání s českými podnikateli. Údaje jsou vždy k 31. 12. daného roku.

Tabulka 4 Vývoj počtu podnikajících osob v České republice od roku 1993 do 2010

Rok	Podnikatelé celkem	Podnikatelé cizinci	%
1992	656 123	-	x
1993	889 857	7 292	0,82
1994	1 113 920	18 540	1,66
1995	1 243 637	36 996	2,97
1996	1 470 845	45 498	3,09
1997	1 648 872	63 501	3,85
1998	1 590 810	43 244	2,72
1999	1 713 134	58 386	3,41
2000	1 783 203	61 340	3,44
2001	1 861 705	64 000	3,44
2002	1 908 306	60 532	3,17
2003	1 962 868	62 293	3,17
2004	1 983 285	65 219	3,29
2005	2 005 882	67 246	3,35
2006	2 030 759	65 722	3,24
2007	2 054 325	68 785	3,35
2008	2 112 424	77 158	3,65
2009	2 173 615	87 753	4,04
2010	2 233 474	90 983	4,07

Zdroj: *Ministerstvo průmyslu a obchodu : Statistické údaje* [online]. 2010-12-31 [cit. 2011-03-07]. Dostupné z WWW: <<http://www.rzp.cz/statistiky.html>>., vlastní úpravy

Podnikání podle živnostenského zákona je uzákoněno v České republice od 1. 1. 1992. V roce 1992 nebyli podnikatelé cizinci sledováni samostatně. Od roku 1993 do roku 2010 se zvýšil počet podnikajících cizinců ze 7 292 na 90 983, tj. více než dvanáctkrát. Ale poměr počtu podnikajících cizinců k podnikajícím osobám se zvýšil pouze pětkrát. Výrazný růst je do roku 1997, protože v tomto období se podnikání na našem území teprve rozvíjelo a stoupal i počet podnikatelů celkem. Od roku 1997 již počet podnikajících osob celkem stoupá již mírnějším tempem. Meziroční růst činí přibližně 3 %. Také počet podnikajících cizinců od roku 1997 do roku 2007 kolísá. V roce 1998 došlo k výraznějšímu poklesu v důsledku novely živnostenského zákona č. 286/1995 Sb., která stanovila přísnější povinnosti pro překládání dokladů. K dalšímu poklesu došlo po roce 2001, kdy novela zákona 356/1999 Sb. zpřísnila podmínky pro získání dlouhodobého víza za účelem podnikání. V roce 2006 byl změněn

²⁴ Zákon č. 455/1991 Sb. ze dne 2. října 1991 o živnostenském podnikání (živnostenský zákon). In *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 87, 2122-2160.

informační systém z lokálních na centrální, došlo k vyřazení duplicitních údajů, a tím i k poklesu počtu evidovaných podnikajících cizinců. K výraznějšímu zvýšení došlo teprve v letech 2008 až 2010, a to o 32 % proti roku 2007. Z tabulky je také vidět, že vstup České republiky do Evropské unie neměl na počet podnikajících cizinců na našem území žádný výraznější vliv.

3.3.3 Azylové řízení a azylanti

Azylanti mohou provozovat živnost za stejných podmínek a ve stejném rozsahu jako české osoby. Na území ČR mohou být zaměstnány na trhu práce osoby, které požádaly o azyl, po uplynutí 12 měsíců od podání žádosti o azyl.

Gestorem za problematiku mezinárodní migrace a azylu v České republice, a to jak na úrovni legislativně - koncepční (oblast mezinárodní migrace, azylu), tak i realizační (azyl, zčásti mezinárodní migrace) je ministerstvo vnitra²⁵, odbor azylové a migrační politiky.

---

²⁵ *Ministerstvo vnitra, Odbor azylové a migrační politiky* [online]. 2006-06-14 [cit. 2011-03-07]. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azyl/index.html>>.

Tabulka 5 Počet žádostí o mezinárodní ochranu a počet udělených azylů v letech 1990 až 2010

Rok	Počet žádostí o azyl	Počet udělených azylů
1990	1 602	30
1991	2 226	776
1992	841	251
1993	2 207	250
1994	1 187	116
1995	1 417	59
1996	2 211	162
1997	2 109	96
1998	4 085	78
1999	7 220	79
2000	8 788	133
2001	18 094	83
2002	8 484	103
2003	11 400	208
2004	5 459	142
2005	4 021	251
2006	3 016	268
2007	1 878	191
2008	1 656	157
2009	1 258	75
2010	833	125
Celkem	89 996	3633

Zdroj: 1. Český statistický úřad [online]. 2010-10-29 [cit. 2011-02-06]. Demografická ročenka ČR 2009.

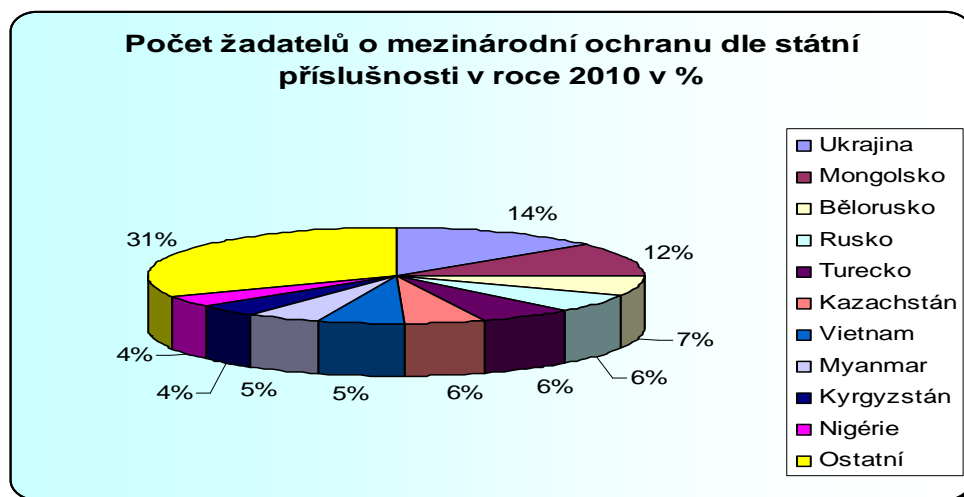
Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/4019-10>>.

2. Ministerstvo vnitra České republiky [online]. 2011-04-01 [cit. 2011-04-10]. Souhrnná zpráva o mezinárodní ochraně za rok 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/souhrnna-zprava-o-mezinarodni-ochrane-za-rok-2010.aspx>>.

3. vlastní úpravy

Od roku 1990 do roku 2010 požádalo o mezinárodní ochranu v České republice celkem 89 996 cizinců. Nejvíce to bylo v roce 2001, kdy počet žadatelů o azyl dosáhl 18 094 osob. Za tuto dobu bylo uděleno 3 633 azylů z celkového počtu žádostí, tj. 4 %.

Graf 10 Počet žadatelů o mezinárodní ochranu dle státní příslušnosti v roce 2010 v %

Zdroj: *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2011-04-01 [cit. 2011-04-10]. Souhrnná zpráva o mezinárodní ochraně za rok 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.mvcr.cz/clanek/souhrnna-zprava-o-mezinarodni-ochrane-za-rok-2010.aspx>>., vlastní úpravy

Žadatelé o azyl v České republice k nám přicházejí převážně z východních zemí. Nejvyšší počet žadatelů o azyl byl v roce 2010 z Ukrajiny, Mongolska a Běloruska.

V České republice byla zřízena Poradna pro integraci azylantů, která má pomoci azylantům při vstupu na český trh práce. Od roku 2006 je realizován projekt „Integrace azylantů na trh práce v ČR“. V rámci tohoto projektu je azylantům poskytována konzultace, která jim má pomoci v orientaci na trhu práce a při hledání vhodného pracovního místa, kurzy českého jazyka a základní obslužnost PC.

3.4 Nelegální migrace a nelegální zaměstnávání cizinců

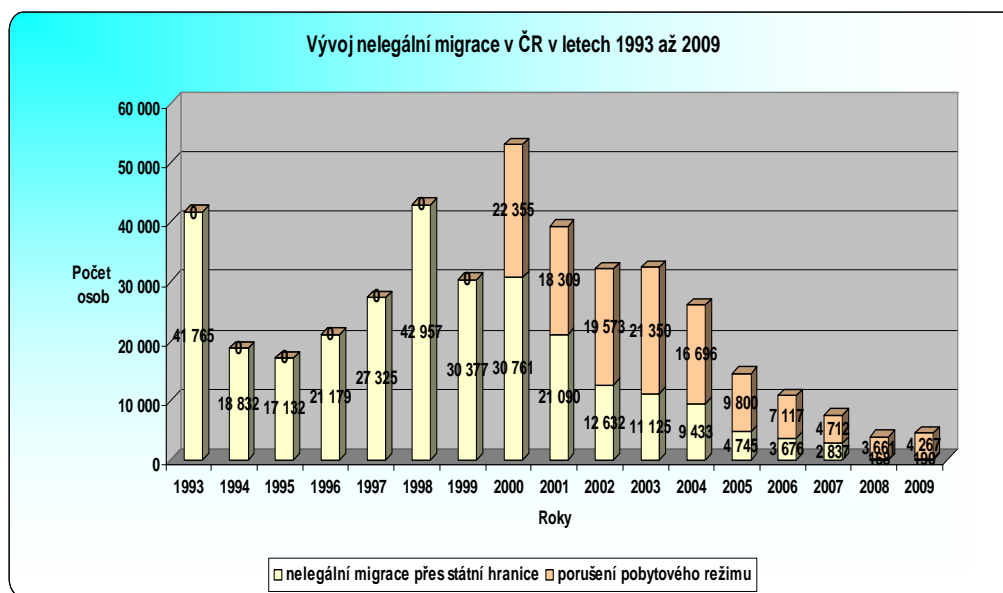
Cílem migrační politiky každého státu je nastavení takových podmínek pro migraci, aby dokázal regulovat stavy imigrantů, žádoucí migrace byla podporována a aby se zamezilo nelegální migraci a nelegálnímu zaměstnávání.

3.4.1 Nelegální migrace

Nelegální migrace představuje bezpečnostní riziko. Po roce 1990 se rozmohlo převaděčství, které se postupně stalo organizovaným zločinem. Migranti mířící do Německa a Rakouska jednak využívali zrušení vízové povinnosti s těmito zeměmi a také fyzické odstranění technických zátaras na hranicích.

Za nelegální migraci označujeme dva jevy, a to:

- nelegální migrace přes státní hranice, to znamená vstup nedovoleným způsobem, např. bez víza, povolení, dokladů apod.,
- porušení pobytového režimu.

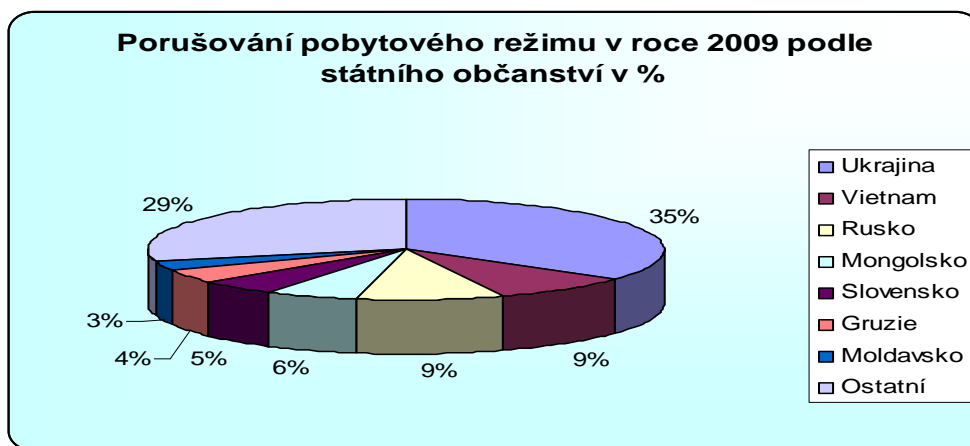

Graf 11 Vývoj nelegální migrace v ČR v letech 1993 až 2009

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2010-03-31 [cit. 2011-02-06]. Nelegální migrace - datové údaje. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_nelegalni_migrace>., vlastní úpravy

Informace o porušování pobytového režimu nebyly do roku 1999 sledovány systematicky. Od roku 2008 jsou zahrnuty údaje o nelegální migraci přes vnější schengenskou hranici. U porušení pobytového režimu se od roku 2008 jedná o nelegální pobyt. Nelegální migrace v České republice ubývá. Od roku 1993 do roku 2009 se snížila celková nelegální migrace o 89 %, přičemž přes státní hranice nelegálně migrovalo v roce 2009 jen 0,5 % osob v porovnání s rokem 1993.

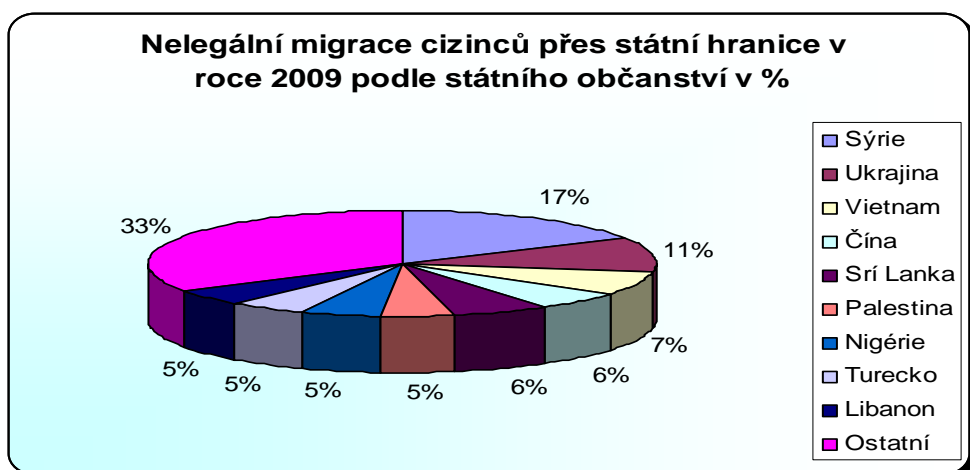
V následujících grafech jsou státy, jejichž občané v roce 2009 nelegálně migrovaly přes státní hranice naší republiky nebo porušovaly zákony týkající se pobytového režimu.

Graf 12 Porušování pobytového režimu v roce 2009 podle státního občanství v %

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2010-12-31 [cit. 2011-02-06]. Cizinci v ČR 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.kvary.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/kapitola/1414-10-2010-0900>>., vlastní úpravy

Z grafu je zřejmé, že k porušování pobytového režimu v roce 2009 docházelo ze strany ukrajinských občanů (35 %), dále osobami z Vietnamu a Ruska (9 %), Mongolska (6 %), ale také ze Slovenska (5 %).

Graf 13 Nelegální migrace cizinců přes státní hranice v roce 2009 podle státního občanství v %

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2010-12-31 [cit. 2011-02-06]. Cizinci v ČR 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.kvary.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/kapitola/1414-10-2010-0900>>., vlastní úpravy

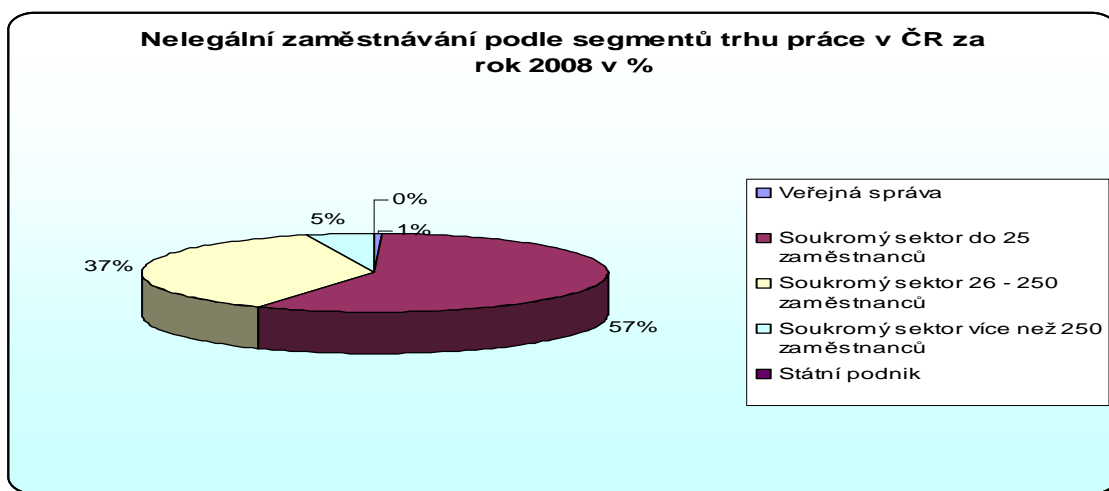
Nejčastěji byla nelegální migrace přes státní hranice v roce 2009 zastoupena osobami ze Sýrie (17 %), ukrajinskí občané představují druhý největší podíl na nelegální migraci cizinců přes státní hranice (11 %), třetí nejvýznamější porušování dochází osobami z Vietnamu (7 %), Číny a Srí Lanky (6 %), Palestiny, Nigérie, Turecka a Libanonu (5 %).

3.4.2 Nelegální zaměstnávání

Nelegální zaměstnávání cizinců také není žádoucí, protože nejrůznější formy nelegální práce ohrožují naši ekonomiku, oslabují trh práce a snižují počet pracovních míst pro občany, kteří se o ně ucházejí na úřadech práce.²⁶

Cizinec může být podle zákona o zaměstnanosti přijat do zaměstnání pouze pokud má platné povolení k zaměstnání. Nelegální zaměstnávání cizinců patří mezi nejzávažnější a současně i často porušovaná ustanovení zákona o zaměstnanosti. Skutečná situace není známa a lze odhadovat podle výsledků kontrol provedených úřady práce.

V roce 2008 bylo zjištěno 346 porušení § 89 Zákona o zaměstnanosti, který se týká platného pracovního povolení pro cizince. Na grafu č. 14 je znázorněno rozčlenění porušení zákona podle segmentů trhu práce za rok 2008.

Graf 14 Nelegální zaměstnávání podle segmentů trhu práce v ČR za rok 2008 v %*

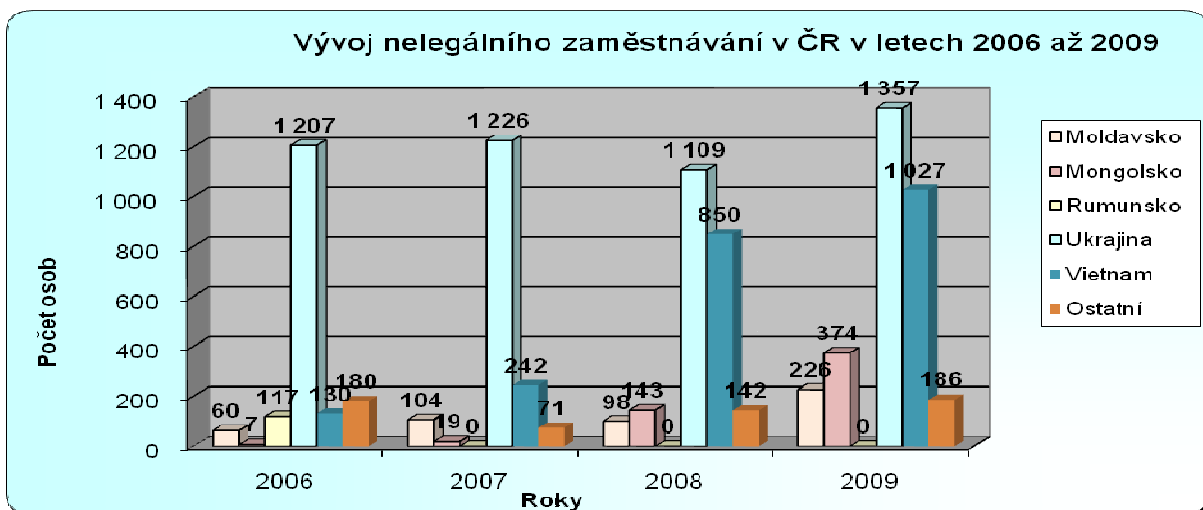
Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2009 [cit. 2011-03-14]. Informace o výsledcích kontrolní činnosti úřadů práce v roce 2008. Dostupné z WWW:

<http://www.mpsv.cz/files/clanky/7576/Zprava_o_kontrolni_cinnosti_UP_2008.pdf>., vlastní úpravy

Z grafu vidíme, že k pochybení proti ustanovení zákona o zaměstnanosti dochází především v soukromém sektoru, a to v menších organizacích. V těchto organizacích jsou nejčastěji porušovány i další paragrafy, které se týkají přijímání zaměstnance ze zahraničí pouze na základě povolení příslušného úřadu práce – 127 případů porušení, informování úřadu práce o nástupu do zaměstnání občana EU nebo cizince, který nepotřebuje povolení k zaměstnání – 723 případů porušení, informování úřadu práce o nenastoupení do práce nebo ukončení před uplynutím doby, na kterou bylo vydáno pracovní povolení – 133 případů, vedení evidence všech zaměstnaných občanů EU a cizinců – 199 případů porušení.

²⁶ *I-poradce.cz* [online]. 2007 [cit. 2011-03-14]. Nelegální práce. Dostupné z WWW: <<http://www.i-poradce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=93438&zor=1>>.

* Novější údaje nebyly k datu zpracování práce k dispozici

Graf 15 Vývoj nelegálního zaměstnávání v ČR v letech 2006-2009

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2011-02-25 [cit. 2011-03-14]. Cizinci v ČR 2010. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/kapitola/1414-10-2010-0900>>., vlastní úpravy

Pokud posuzujeme nelegální zaměstnávání nejčastěji zastoupených národností, byl za dané období nejčastěji porušován zákon občany ukrajinské a vietnamské národnosti, což souvisí s tím, že tyto národnosti jsou u nás zastoupeny v nejvyšším počtu.

4 Analýza postavení cizinců na trhu práce v ČR a EU

Počet cizinců na našem území se nejen zvyšuje, ale zvětšuje se také množství zemí, ze kterých k nám cizinci přicházejí. V následující tabulce je zachycen vývoj příchozích cizinců do České republiky z vybraných zdrojových zemí.

Tabulka 6 Vývoj počtu cizinců podle zdrojové země v letech 1994 až 2010

Státní občanství	1994	1996	1998	2000	2002	2004	2006	2008	2010
Arménie	438	1 004	1 115	1 081	1 005	1 164	1 374	1 878	2 124
Bělorusko	154	1 129	3 844	2 633	2 728	2 912	3 211	3 904	4 364
Bosna a Hercegovina	720	956	1 402	1 550	1 602	1 716	1 727	2 431	2 169
Bulharsko	3 772	4 302	5 959	4 018	4 183	4 447	4 635	5 922	6 927
Čína	2 907	4 774	4 191	3 551	3 196	3 421	4 157	5 203	5 473
Francie	760	1 267	1 038	1 065	1 255	1 362	1 869	2 445	2 282
Chorvatsko	988	1 999	2 076	1 948	1 828	2 031	2 225	2 324	2 422
Itálie	1 017	1 391	1 380	1 159	1 307	1 538	2 011	2 616	2 608
Japonsko	171	301	238	245	502	994	1 251	1 661	1 521
Kazachstán	31	371	2 009	2 248	2 159	2 162	2 379	3 363	4 271
Korea	73	171	48	139	151	217	347	1 314	1 331
Makedonie	523	1 104	1 291	928	934	1 158	1 438	2 153	1 943
Moldavsko	96	314	3 142	2 147	2 760	4 085	6 198	10 636	8 872
Mongolsko	418	681	1 370	950	1 472	2 052	3 280	8 569	5 576
Německo	4 195	5 875	6 248	4 968	5 183	5 772	10 109	17 496	13 871
Nizozemsko	447	761	728	727	756	923	1 717	2 604	2 446
Polsko	20 021	24 491	22 166	17 050	15 996	16 265	18 894	21 710	18 242
Rakousko	1 875	2 226	2 283	1 859	1 949	2 080	3 022	3 580	2 924
Rumunsko	1 368	2 029	2 694	2 390	2 302	2 588	2 816	3 615	4 415
Rusko	3 611	6 697	10 029	12 964	12 813	14 743	18 564	27 086	31 941
Slovensko	16 778	50 255	49 621	44 265	61 102	47 352	58 384	76 034	71 780
Spojené království	1 365	1 490	1 648	1 490	1 824	1 813	2 871	4 512	4 356
Spojené státy americké	3 490	4 116	3 861	3 238	3 362	3 750	4 212	5 272	6 074
Srbsko a Černá Hora	140	0	0	0	0	3 436	3 830	4 245	1 849
Turecko	223	344	392	329	380	520	807	1 100	1 378
Ukrajina	14 230	46 303	52 684	50 212	59 145	78 263	102 594	131 921	124 339
Uzbekistán	2	34	61	77	104	261	496	2 307	1 830
Vietnam	9 633	17 620	22 875	23 556	27 143	34 179	40 779	60 255	60 301
Ostatní	14 895	17 147	15 794	14 164	14 467	13 090	16 259	21 409	25 662
Celkem	104 341	199 152	220 187	200 951	231 608	254 294	321 456	437 565	425 301

Zdroj: 1. Český statistický úřad [online]. 2010-12-31 [cit. 2011-02-06]. Počet cizinců v ČR - R02 Cizinci v ČR podle státního občanství 1994-2008 (31.12.). Dostupné z WWW:

[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/\\$File/c01r02.xls](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/B900334BBE/$File/c01r02.xls)

2. Český statistický úřad [online]. 2010-12-31 [cit. 2011-02-06]. Počet cizinců v ČR. Dostupné z WWW:

http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/tabulky/ciz_pocet_cizincu-001.

3. vlastní úpravy

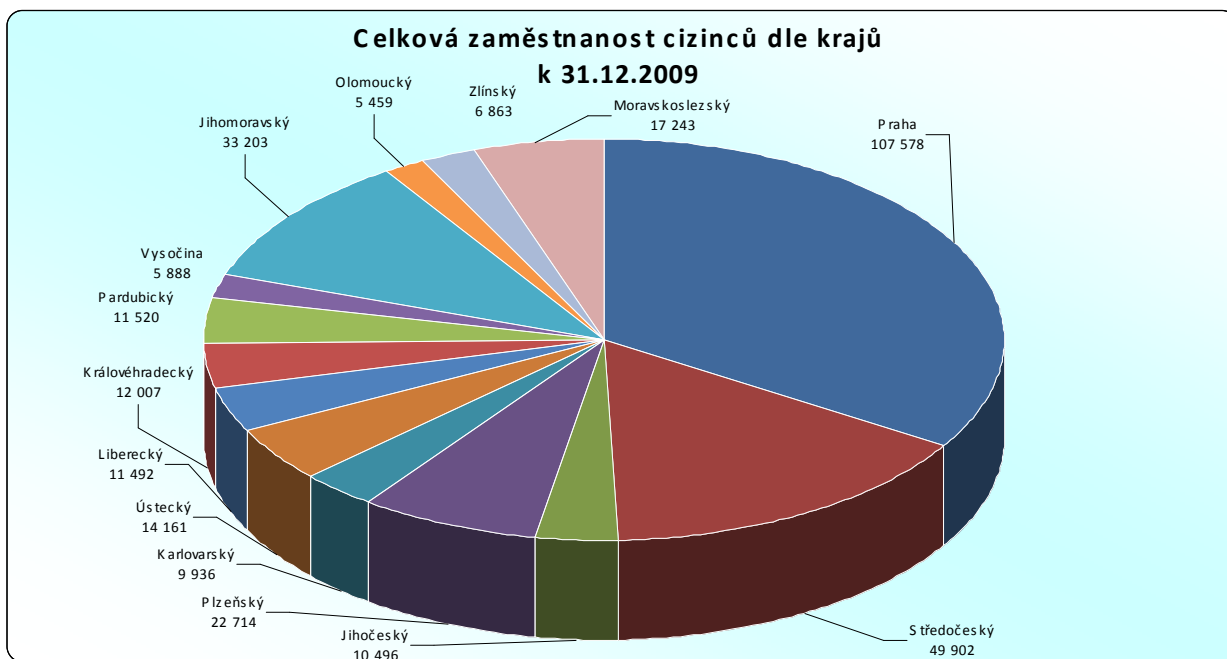
V roce 1994 u nás bylo nejvíce cizinců z Polska. Jejich počet v průběhu 17 let mírně kolísá, ale v podstatě zůstává na stejné úrovni. V roce 1998 u nás bylo nejvíce cizinců ze Slovenska. Jejich počet stoupl za dvanáct let o 22 159, tj. o 45 %. V roce 2010 je nejvíce zastoupeným státem na našem území Ukrajina. Počet občanů z Ukrajiny byl v České republice nejvyšší v roce 2008, pak začal mírně klesat. Přesto vzrostl za 17 let o 110 109, tj. 773,8 %.

4.1 Regionální a strukturální analýza

Následující subkapitola se zabývá rozložením zahraniční zaměstnanosti v jednotlivých krajích ČR a do jednotlivých odvětví.

4.1.1 Regionální analýza

Zastoupení cizinců v jednotlivých krajích České republiky není rovnoměrné. Tuto skutečnost dokládá níže uvedený graf.

Graf 16 Celková zaměstnanost cizinců dle krajů k 31.12.2009

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2010-10-29 [cit. 2011-02-06]. Demografická ročenka ČR 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/4019-10>>., vlastní úpravy

Z grafu je patrné, že nejvíce pracujících cizinců se k danému datu nacházelo v hlavním městě – Praze a to 34 %, dále ve Sředočeském kraji (16 %), nejméně pracujících osob ze zahraničí se nachází v Olomouckém kraji (2 %).

Na rozdílném rozložení má vliv hospodářský a průmyslový rozvoj v jednotlivých regionech. Čím vyšší je stupeň rozvoje, tím více je v oblasti pracovních příležitostí.

Graf 17 Výdělečná činnost cizinců podle krajů k 31.12.2009

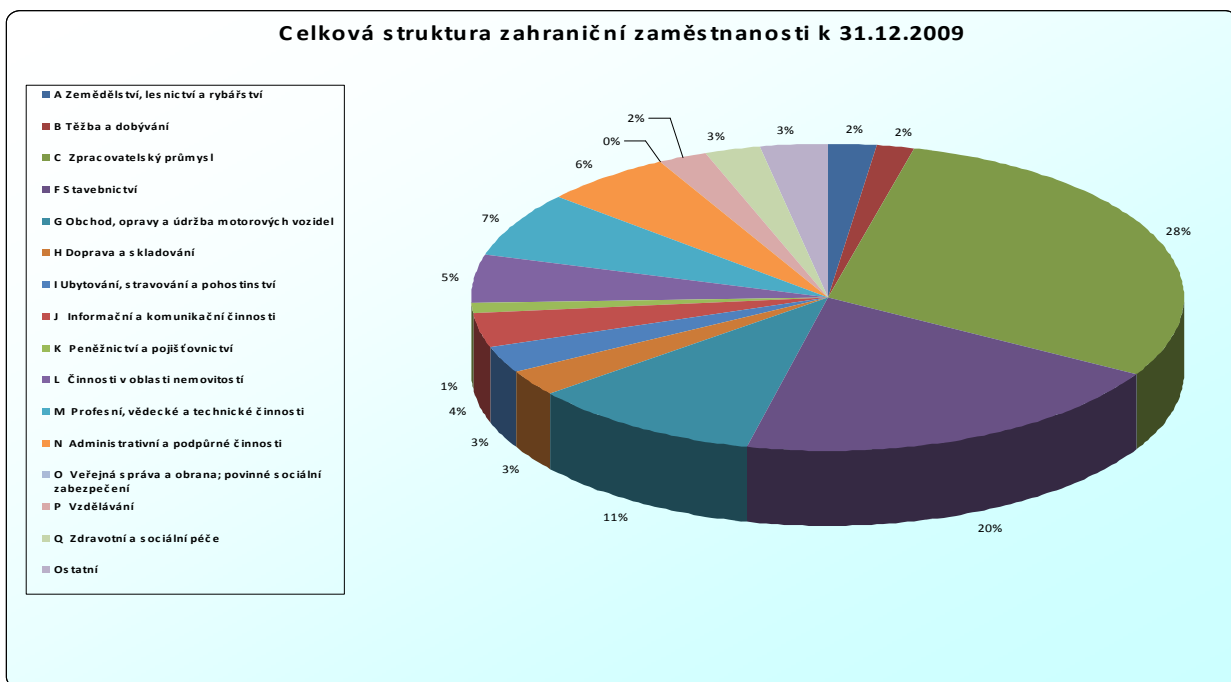
Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2010-10-29 [cit. 2011-02-06]. Demografická ročenka ČR 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/p/4019-10>>., vlastní úpravy

Vyšší zahraniční zaměstnanost je především ve větších městech a také v příhraničních oblastech, kde je menší vzdálenost mezi zdrojovým a cílovým místem pracovní migrace, z výše uvedeného grafu je patrné, že se jedná o Jihomoravský (26 281 osob) a Moravskoslezský kraj (12 025 osob). Nejlepší příležitost pro živnostenské podnikání nabízí Praha (22 834 osob), Středočeský (10 797 osob) a Plzeňský kraj (9 288 osob).

4.1.2 Strukturální analýza

Největší podíl k 31.12.2009 zaujímal na celkové zahraniční zaměstnanosti již tradičně zpracovatelský průmysl (29 %), stavebnictví (20 %), a velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel (11 %).

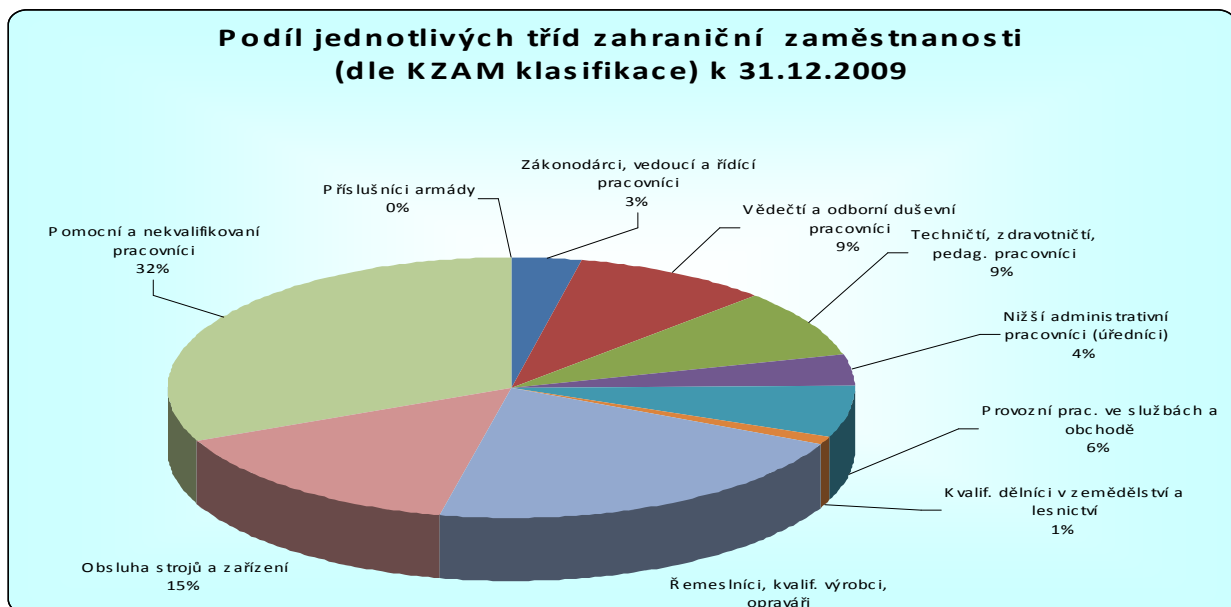

Graf 18 Celková struktura zahraniční zaměstnanosti k 31.12.2009

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2010-10-29 [cit. 2011-02-06]. Demografická ročenka ČR 2009. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/2010edici/niplan.nsf/p/4019-10>>., vlastní úpravy

Z údajů o odvětví ekonomické činnosti není možné posoudit postavení cizinců na trhu práce, protože nám pouze říkají v jakém odvětví pracují, nikoliv však jaké postavení mají v zaměstnání tedy jakou mají pracovní pozici. Tuto vypovídající hodnotu má klasifikace zaměstnání dle KZAM, které je uvedeno v následujícím grafu.

Graf 19 Podíl jednotlivých tříd zahraniční zaměstnanosti (dle KZAM) k 31.12.2009

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2011-03-25 [cit. 2011-03-27]. Zaměstnanost - datové údaje. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/datove_udaje/ciz_zamestnanost>., vlastní úpravy

Z grafu č. 19 je zřejmé, že nejvíce zahraniční zaměstnanosti bylo k 31.12.2009 na pozici pomocných a nekvalifikovaných pracovníků (32 %), dále řemeslníků, kvalifikovaných

výrobců a opravářů (21%) a obsluze strojů a zařízení (15%). Nejméně cizinců zaměstnávala Armáda ČR a to 192 osob.

4.2 Faktory ovlivňující postavení cizinců

Postavení cizinců na trhu práce ovlivňuje několik faktorů:

- ekonomické a strukturální faktory trhu práce,
- strategie a jednání aktérů trhu práce,
- lidský a sociální kapitál a individuální životní strategie cizinců²⁷.

4.2.1 Ekonomické a strukturální faktory trhu práce

Vstup na trh práce ovlivňuje pracovně právní legislativa, o které bylo pojednáno v kapitole 2.2 a právní postavení cizince, tzn. oprávnění k pobytu a oprávnění pracovní.

Cizinci, kteří mají přiděleno povolení k trvalému pobytu, mají právní postavení k přístupu na trh práce stejné jako občané České republiky. Nemusí mít pracovní povolení, na Úřadě práce mohou být zařazeni do evidence uchazečů o zaměstnání a mohou využívat služby státní politiky zaměstnanosti, podpory v nezaměstnanosti a programy aktivní politiky zaměstnanosti jako jsou rekvalifikační kurzy, kurzy na přípravu k práci apod.

Cizinci, kteří mají povolení k přechodnému pobytu těchto výhod využívat nemohou. Pokud zanikne pracovní poměr, zanikne i účel pobytu a povolení k pobytu. Nemohou se evidovat na úřadech práce a jejich nezaměstnanost je nulová. Jsou také povinni vycestovat z České republiky.

Občané EU/EHP a Švýcarska nejsou od vstupu České republiky do EU považováni za cizince. Na český trh práce mají volný přístup, nepotřebují žádné pracovní povolení. Jejich počet na našem území je kontrolován prostřednictvím informační karty²⁸, ke kterým má jejich zaměstnavatel oznamovací povinnost.

---

²⁷ RÁKOCZYOVÁ, Miroslava ; TRBOLA , Robert. *Vybrané aspekty ze života cizinců*. Praha : VÚPSV, v.v.i., 2010. 123 s. ISBN 978-80-7416-067-7., str. 22

²⁸ Zákon č. 435/2004 Sb. ze dne 13. května 2004 o zaměstnanosti. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 143, 8270-8318.

Tabulka 7 Cizinci s povolením k pobytu podle účelu pobytu v ČR (stav k 31.12.2009)

účel pobytu	Počet povolení
studium a praxe	10 193
podnikání na živnostenský list	41 715
společník v právnické osobě	51 838
Zaměstnání	101 130
usídlení (povolení k trvalému pobytu)	181 161
rodinní příslušníci a sloučení rodiny	32 124
Azylanti	2 097
humanitární statut; dočasná ochrana	401
Ostatní	12 646
Celkem	433 305

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2010-06-17 [cit. 2011-04-11]. Počet cizinců v ČR. Dostupné z WWW: <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu>., vlastní úpravy

Z hlediska četnosti udělení povolení k pobytu převažují povolení za účelem zaměstnání, následuje počet povolení rodinným příslušníkům za účelem sloučení rodiny a třetí v pořadí je povolení k trvalému pobytu a dále povolení k podnikání na živnostenský list. Hlavním důvodem se tedy jeví důvod ekonomický.

Dalším faktorem trhu práce je vlastní situace na trhu práce. Pokud převažuje poptávka po pracovní síle její nabídku, je velký prostor pro zaměstnávání cizinců. Také poptávka po určité specializaci nebo dovednosti může vést k zaměstnání cizinců.

4.2.2 Strategie a jednání aktérů trhu práce

Postavení cizinců na trhu práce je ovlivňováno jednáním státu a zaměstnavatelů. Stát upravuje vstup cizinců na trhu práce především legislativními opatřeními, a to jak pracovněprávními zákony, tak různými režimy zaměstnávání. Úřady práce regulují zahraniční zaměstnanost udělováním pracovních povolení. V době krize dochází ke snižování počtu těchto povolení či úplnému zastavení jejich vydávání.

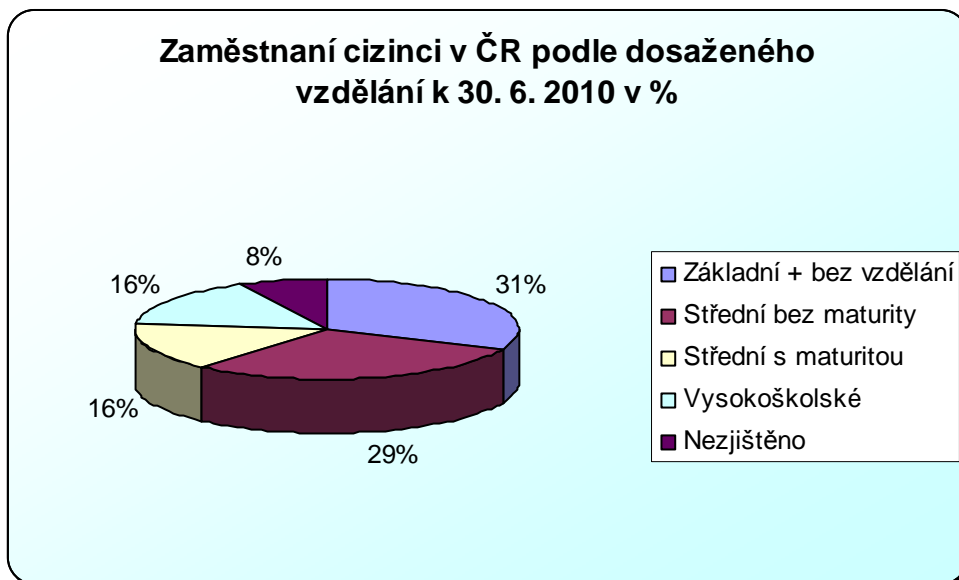
Zaměstnavatelé vyplňují příjmaním cizinců přebytek poptávky po práci v sezóních výkyvech či v situacích, kdy je nedostatek domácích pracovníků, představují pro zaměstnavatele levnou a flexibilní pracovní sílu.

Domácí zaměstnavatelé jsou bývají nedostatečně informováni o možnostech zaměstnávání azylantů, často si myslí, že je zaměstnávat nemohou. Neinformovanost je také i na straně azylantů, kteří neznají podmínky vstupu na trh práce v naší republice, viz. kapitola 3.3.3.

4.2.3 Lidský a sociální kapitál a individuální životní strategie cizinců

Postavení jedince na trhu práce ovlivňuje úroveň dosaženého vzdělání, předchozí praxe a uplatnitelnost současného vzdělání a zkušeností.

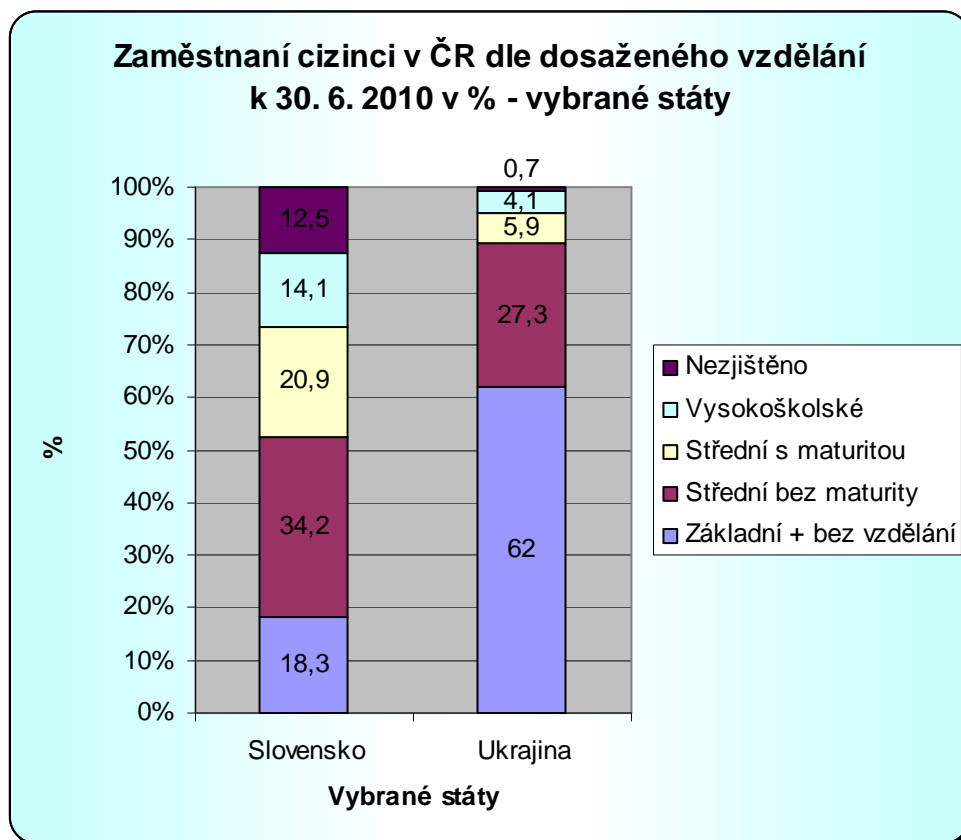
V následujícím grafu je patrné, že na trhu práce je zaměstnáno nejvíce cizinců se základním vzděláním či bez vzdělání a vyučených osob.

Graf 20 Zaměstnaní cizinci v ČR podle dosaženého vzdělání k 30. 6. 2010 v %

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2010-06-30 [cit. 2011-03-07]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2010p1/3c.pdf>., vlastní úpravy

V grafu č. 21 byli pro porovnání úrovně vzdělání cizinců vybrány osoby ze Slovenska a Ukrajiny. Na našem trhu práce je zaměstnáno přibližně 18,3 % Slováků se základním vzděláním, největší procento a to 34,2 % zaměstnaných slovenských občanů u nás tvoří osoby se středoškolským vzděláním bez maturity. Osoby ukrajinské národnosti se základním vzděláním jsou zastoupeny 62 %, často bývají zaměstnáni na pozicích pomocných dělníků.

Graf 21 Zaměstnaní cizinci v ČR dle dosaženého vzdělání - Slovensko, Ukrajina

Zdroj: Zdroj: *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2010-06-30 [cit. 2011-03-07]. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/politikazamest/trh_prace/rok2010p1/3c.pdf>., vlastní úpravy

Na vstup cizinců na trh práce významně působí jejich jazykové schopnosti. Vzhledem k omezeným jazykovým dovednostem je jejich hledání práce velmi problémové, protože neví, kde informace o volných pracovních místech hledat, jsou odkázáni na webové stránky, kde získávají informace od svých krajanů. Často využívají také služeb personálních agentur.

Na jednu stranu můžeme hovořit o tom, že cizinci mají velké problémy při schůzkách s potenciálním zaměstnavatelem, kam si nemohou přivést překladatele. Na druhou stranu mají komparativní výhodu ve srovnání s domácími pracovníky, pokud je k danému pracovnímu místu kladen požadavek plynulé znalosti jazyka, šance pro rodilého mluvčího je značně vysoká.

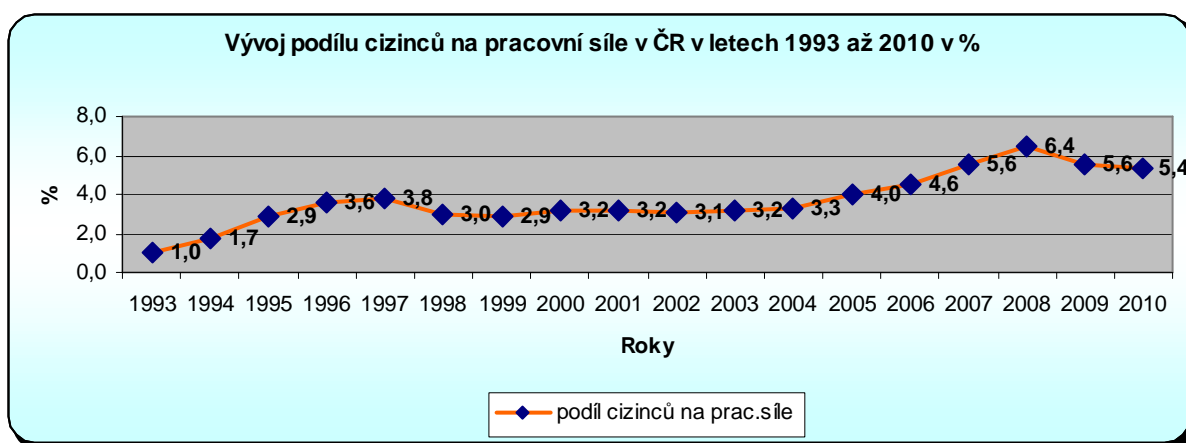
Běžná strategie je postupná migrace členů rodiny či obce, aby bylo zajištěno vytvoření zázemí – bydlení, sociální kontakty, pracovní příležitosti. Omezuje se tím také riziko neúspěchu v cizí zemi.

Cizinci mají dvě hlavní strategie začlenění na trh práce. Jedni využívají své specifické jazykové a kulturní kompetence k výuce jazyků, překladatelství, tlumočení, práce v různých odděleních v mezinárodních společnostech. Druzí se snaží uplatit prostřednictvím levné

pracovní síly. U přijmacích pohovorů uvádějí nižší představu o výši mzdy. Mzda, která se může zdát pro rezidenta nízká, může být pro cizince stále mnohem vyšší než v jeho mateřské zemi.

4.3 Analýza vlivu cizinců na trh práce v ČR

Tak jak rostl počet cizinců na území naší republiky, rostl i počet povolení k pobytu za účelem zaměstnání a počet povolení k podnikání. V následujícím grafu je znázorněn vývoj podílu cizinců na pracovní síle v České republice.

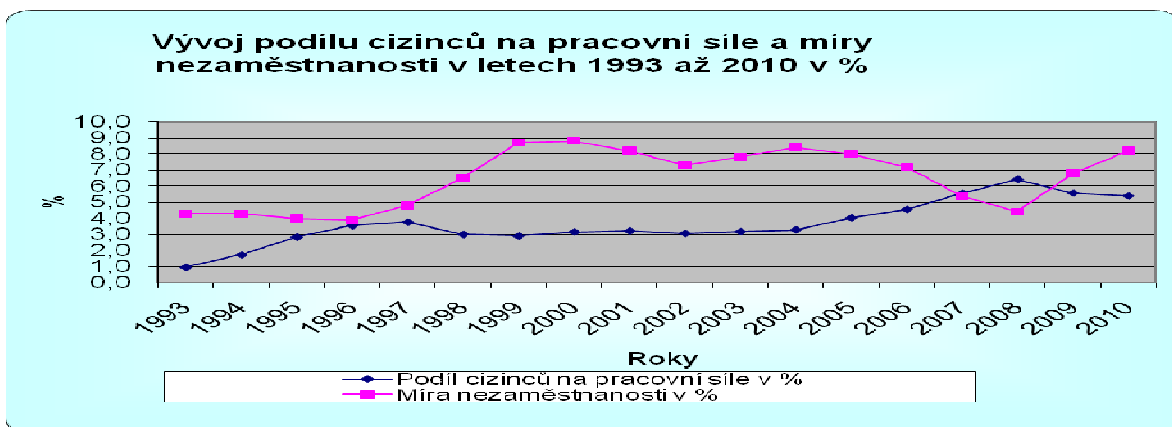
Graf 22 Vývoj podílu cizinců na pracovní síle v ČR v letech 1993 až 2010 v %

Zdroj: Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. 2011-03-01 [cit. 2011-03-20]. Zaměstnávání cizích státních příslušníků. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/zam_ciz_stat_prisl>., vlastní úpravy

Z grafu je na první pohled vidět výrazný růst podílu cizinců na pracovní síle po roce 1993, tedy po vzniku České republiky. Druhý výrazný růst se projevil po roce 2004, kdy se stala Česká republika členem Evropské unie. Tehdy se zjednodušil přístup občanů EU/EHS na český trh práce a také se zvýšila atraktivita České republiky pro občany třetích zemí.

4.3.1 Analýza dopadu zaměstnanosti cizinců na nezaměstnanost v ČR

Každý stát se snaží svými zákony chránit občany před újmou, která by mohla přijít zvenčí. Před otevřením trhu práce panovala mezi zaměstnanci obava, že jim cizinci budou „brát práci“ a že stoupne nezaměstnanost. V následujícím grafu je znázorněn vývoj míry nezaměstnanosti a podílu cizinců na pracovní síle.

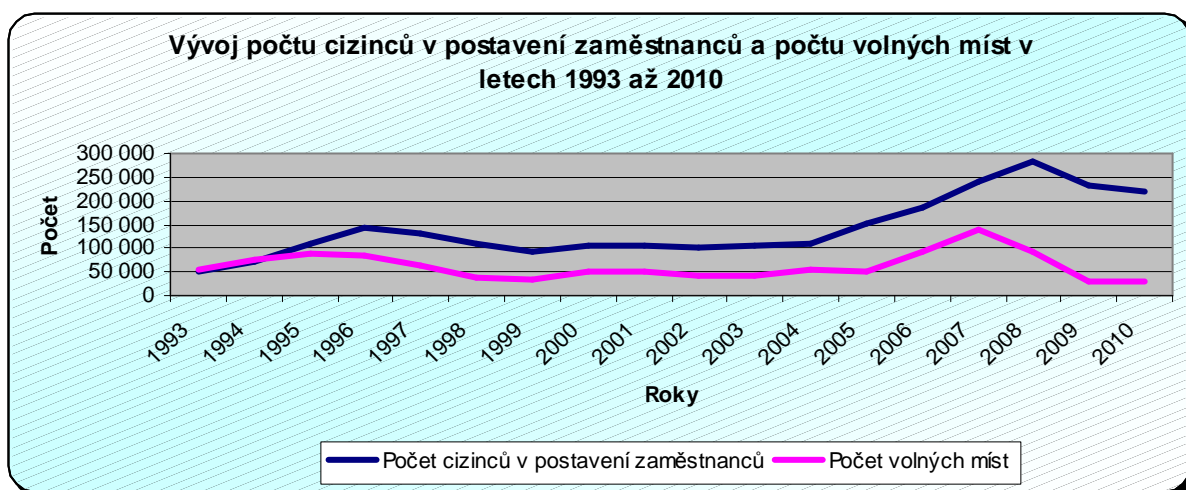

Graf 23 Vývoj podílu cizinců na pracovní síle a míry nezaměstnanosti v letech 1993 až 2010 v %

Zdroj: *Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]*. 2011-03-01 [cit. 2011-03-20]. Zaměstnávání cizích státních příslušníků. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/zam_ciz_stat_prisl>., vlastní úpravy

Graf ukazuje, že obavy z toho, že se nezaměstnanost bude zvyšovat spolu se zvyšováním imigrace na náš pracovní trh, nebyly opodstatněné. Podíl cizinců na pracovní síle má obrácený vývoj než míra nezaměstnanosti. Klesá v období stoupající nezaměstnanosti a naopak stoupá, když se míra nezaměstnanosti snižuje. Zaměstnanost cizinců klesala po roce 1997, když byla přijata díky stoupající míře nezaměstnanosti restriktivní opatření v oblasti pracovní migrace a dále po roce 2008, kdy se projevil dopad celosvětové krize na naši ekonomiku. V letech 2002 až 2004 dochází k mírnému růstu obou ukazatelů, které mohlo být způsobeno strukturálním nesouladem poptávky a nabídky na trhu práce nebo nezájem českých zaměstnanců o některá pracovní místa.

V následujícím grafu můžeme posoudit vývoj počtu cizinců v postavení zaměstnanců a vývoj počtu volných pracovních míst.

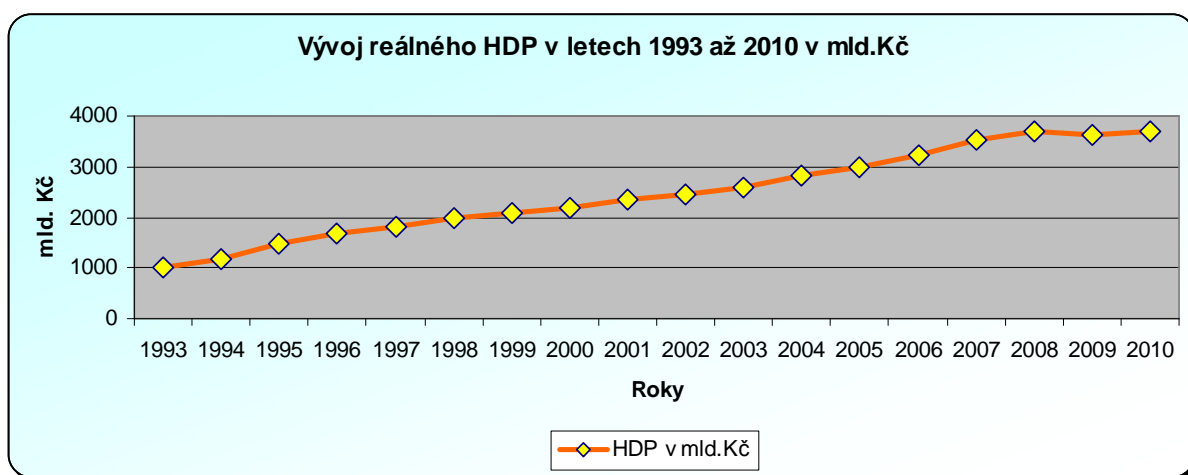
Graf 24 Vývoj počtu cizinců v postavení zaměstnanců a počtu volných míst v letech 1993 až 2010

Zdroj: *Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]*. 2011-03-01 [cit. 2011-03-20]. Zaměstnávání cizích státních příslušníků. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/zam_ciz_stat_prisl>., vlastní úpravy

Ve sledovaném období má křivka znázorňující počet cizinců v postavení zaměstnanců podobný vývoj jako počet volných míst na trhu práce. Z toho se dá usoudit, že volná pracovní místa, o které není mezi našimi zaměstnanci zájem, je možné obsadit zahraniční pracovní silou.

4.3.2 Analýza vlivu cizinců na růst HDP

Od roku 2004 do roku 2007 rostl reálný hrubý domácí produkt v České republice nejrychleji za celé období od jejího vzniku. V následujících grafech je znázorněn vývoj reálného HDP od roku 1993 až do současnosti a vývoj počtu cizinců zaměstnaných na trhu práce v České republice za totéž období.

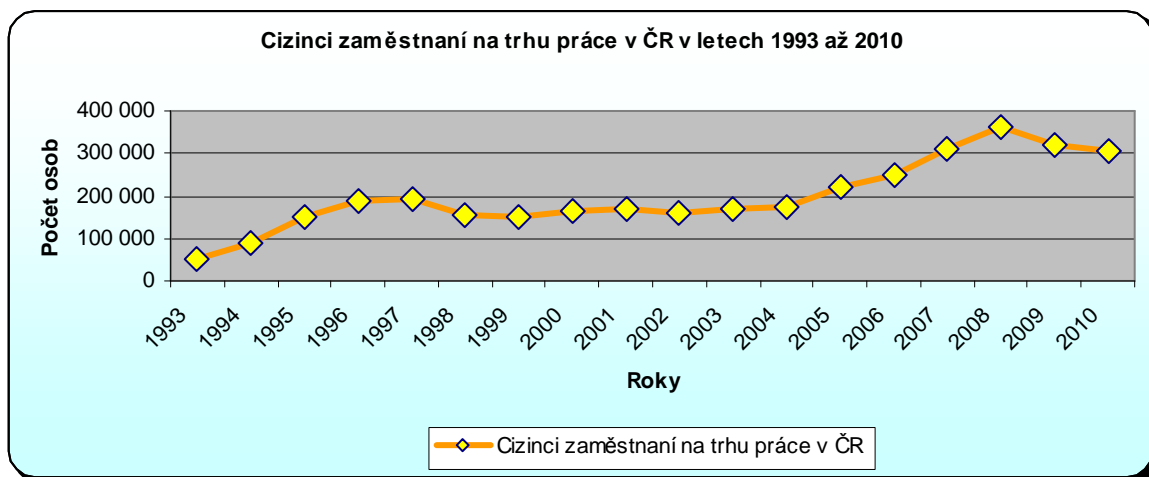

Graf 25 Vývoj reálného HDP v letech 1993 až 2010 v mld. Kč

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2011-03-07 [cit. 2011-03-20]. Makroekonomické údaje. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/\\$File/90551718.xls](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/$File/90551718.xls)>., vlastní úpravy

Hrubý domácí produkt vzrostl od roku 1993 do roku 2010 o 2 648 mld. Kč. Nejvyšší meziroční růst HDP byl mezi roky 2005 a 2006 (o 6,8), naopak největší propad byl mezi roky 2008 a 2009 (o 4,1).

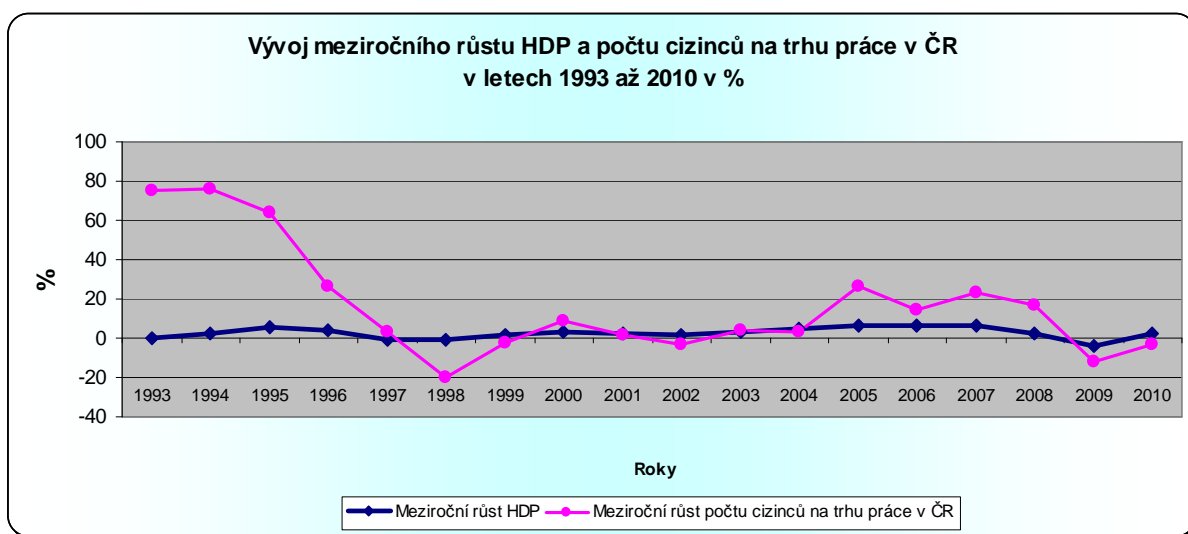

Graf 26 Vývoj počtu cizinců zaměstnaných na trhu práce v ČR v letech 1993 až 2010

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2011-03-07 [cit. 2011-03-20]. Makroekonomické údaje. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/\\$File/90551718.xls](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/$File/90551718.xls)>., vlastní úpravy

Pokud porovnáme oba předchozí grafy, vidíme, že během sledovaného období dochází u počtu cizinců k větším výkyvům, ale celkově křivka vykazuje stejnou tendenci jako vývoj výše reálného HDP. Můžeme vyvodit, že počet cizinců na českém trhu práce je ovlivňován výkonností ekonomiky a naopak zaměstnaní cizinci ke zvyšování reálného HDP přispívají.

Graf 27 Vývoj meziročního růstu HDP a počtu cizinců na trhu práce v ČR v letech 1993 až 2010 v %

Zdroj: Český statistický úřad [online]. 2011-03-07 [cit. 2011-03-20]. Makroekonomické údaje. Dostupné z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/\\$File/90551718.xls](http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/cr:_makroekonomicke_udaje/$File/90551718.xls)>., vlastní úpravy

V meziročních přírůstcích hrubého domácího produktu a přírůstcích počtu cizinců na trhu práce v ČR je velký rozdíl. Zatímco přírůstek počtu cizinců během sledovaných vykazuje větší odchylky, meziroční přírůstky hrubého domácího produktu mají podstatně méně výkyvů. Obě křivky se však dostávají v roce 1998 a 2009 do záporných hodnot.

4.4 Komparace postavení cizinců na trzích práce v EU

Migrace již po několik let významně přispívá ke změnám v populaci v EU. Podle hrubého odhadu ilegálně imigruje do EU až 500 tisíc osob ročně. Imigranti jsou v průměru mladší než původní populace. Kromě toho osobní charaktery migrantů jsou rozhodující, nejen pro jejich motivaci k migraci, ale také pro ekonomický a daňový efekt migrace.²⁹

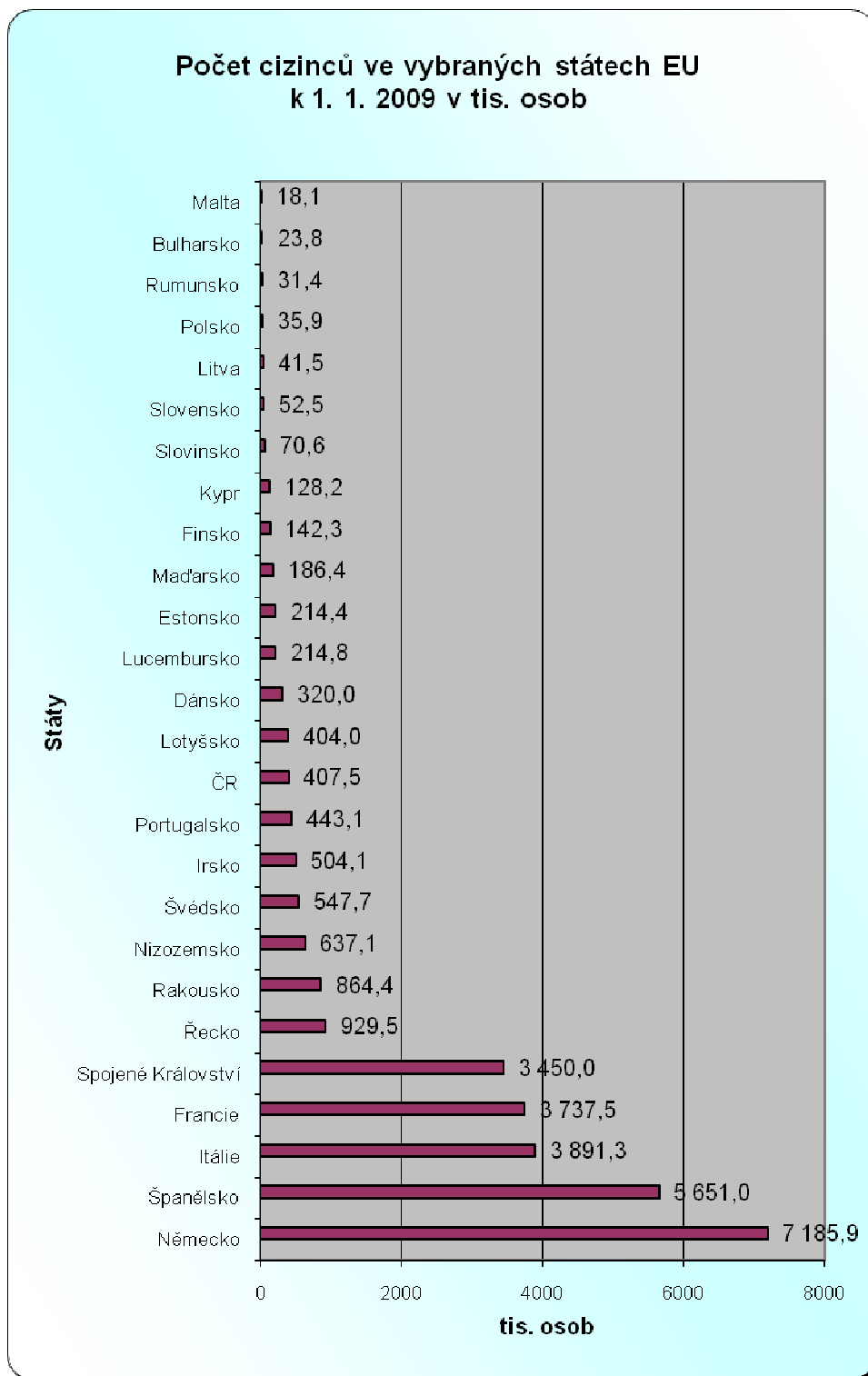
V roce 2009 žilo v Evropě 31,9 miliónů cizinců, což představuje 6,4 % z celkové populace. Z celkového počtu cizinců byla více než třetina (11,9 miliónů) z ostatních členských států Evropské unie. Nejvyšší počet migrantů hostilo Německo, Španělsko, Itálie, Spojené Království a Francie. Z celkového počtu cizinců v Evropě žilo v těchto státech 75 %.³⁰

---

²⁹ *European Commission* [online]. 2007-05-31 [cit. 2011-03-27]. Is Social Europe Fit for Globalisation?. Dostupné z WWW:

<http://ec.europa.eu/employment_social/social_situation/docs/simglobe_fin_rep_exec_sum.pdf>., str.114, vlastní překlad

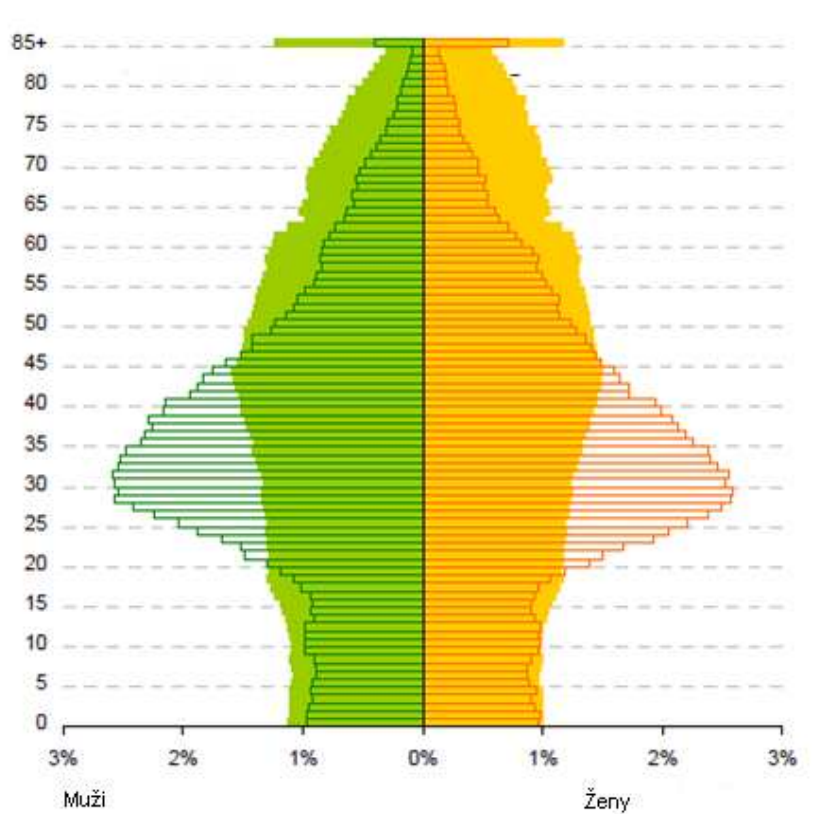
³⁰ *European Commission Eurostat* [online]. 2010-08-24 [cit. 2011-03-27]. Population and social conditions. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-10-045/EN/KS-SF-10-045-EN.PDF>., str. 1, vlastní překlad

Graf 28 Počet cizinců ve vybraných státech EU k 1.1.2009

Zdroj: *European Commission Eurostat* [online]. 2010-08-24 [cit. 2011-03-27]. Population and social conditions. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-10-045/EN/KS-SF-10-045-EN.PDF>., vlastní úpravy

V grafu č. 28 můžeme porovnat počet cizinců v ČR s ostatními státy Evropské unie. Nejvíce cizinců je ve státech tzv. EU-15. Česká republika je s počtem cizinců hned za státy EU-15, méně než ČR má pouze Dánsko, Lucembursko a Finsko. Pokud srovnáme Českou republiku a Slovenskou, v ČR je 8krát více cizinců než na Slovensku.

Graf 29 Věková struktura cizinců a původního obyvatelstva ve státech EU dle pohlaví k 1. 1. 2009

■ Původní obyvatelstvo – ženy
 ■ Cizinci – ženy
 ■ Původní obyvatelstvo - muži
 ■ Cizinci - muži

Zdroj: *European Commission Eurostat* [online]. 2010-08-24 [cit. 2011-03-27]. Population and social conditions. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-SF-10-045/EN/KS-SF-10-045-EN.PDF>., str. 1, vlastní úpravy

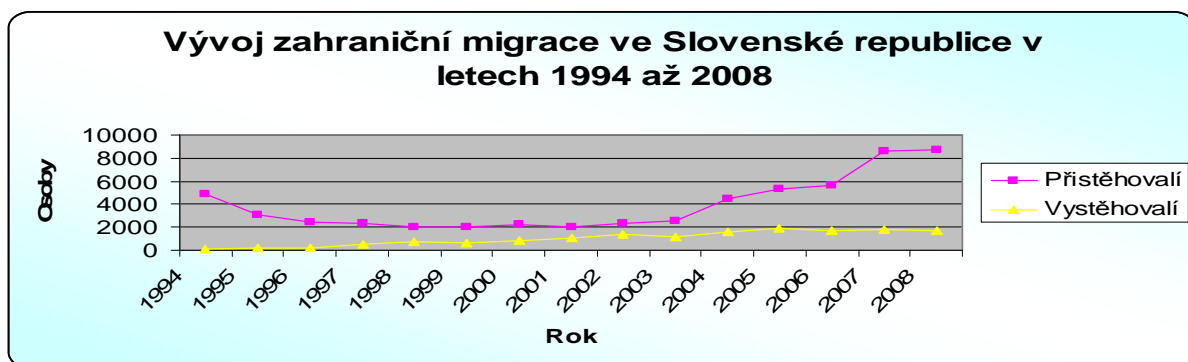
Z grafu č. 29 vidíme, že věková struktura cizinců původní obyvatelstvo Evropy omlazuje. Cizinci migrují nejvíce v produktivním věku.

4.4.1 Slovenská republika

Statistika zahraničního stěhování, která je zpracovávána Statistickým úřadem SR je založena na evidenci přihlášení a odhlášení trvalého pobytu v SR.

Vývoj migrace ve Slovenské republice byl ovlivněn několika faktory. V první řadě to bylo otevření hranic po roce 1989. Objevila se možnost zaměstnání, podnikání a studia v zahraničí a možnost migrace cizinců na slovenské území. Po vstupu Slovenské republiky do Evropské unie v roce 2004 byl realizován volný pohyb osob v rámci EU. V této souvislosti se

změnila legislativa o pobytu cizinců a občané EHP, kteří mají v úmyslu setrvat na území SR déle než 3 měsíce, jsou povinni se přihlásit k trvalého pobytu na území SR.³¹

Graf 30 Vývoj zahraniční migrace ve Slovenské republice v letech 1994 až 2008*

Zdroj: Štatistický úrad SR.cz [online]. 2009-12-01 [cit. 2011-04-07]. Zahraničné sťahovanie a cudzinci v Slovenskej republike v roku 2008. Dostupné z WWW:

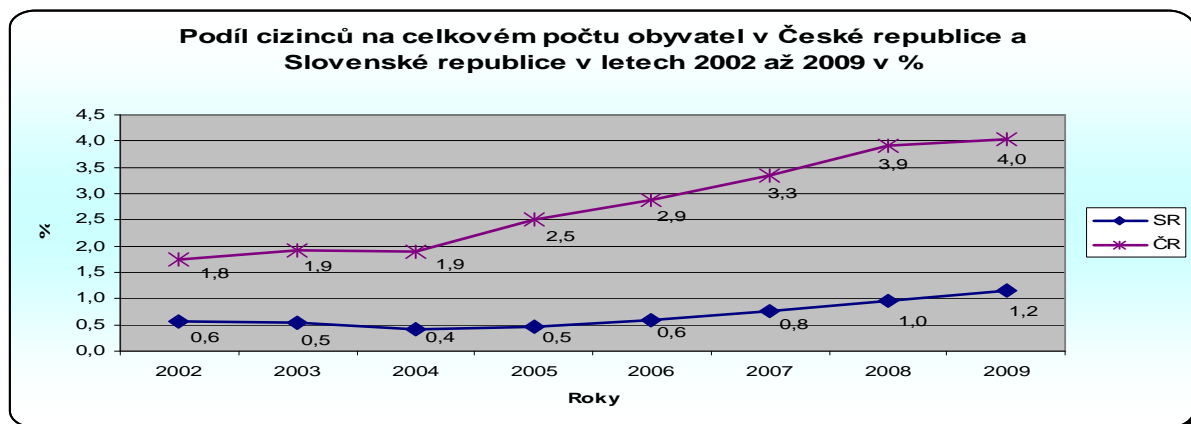
<http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_600/Demografia/Migracia/publikacie/zahranicne-stahovanie-cudzinci-sr_2008.pdf>., vlastní úpravy

Počet vystěhovalých osob se od roku 1994 až do roku 2005 neustále zvyšoval, za toto období se zvýšil 12krát a dále zůstává přibližně na stejné úrovni. Počet přistěhovalých byl v roce 1994 téměř 32krát vyšší než vystěhovalých. Od roku 1994 tento počet pomalu klesal až do roku 1998 z 4 922 osob na 2 052 osob. V roce 1998 byl poměr přistěhovalých a vystěhovalých již pouze 3 : 1. Od roku 2002 začal počet přistěhovalých opět stoupat a nejvyšší meziroční nárůst byl v roce 2007, a to o 54 %. Bylo to způsobené vstupem Bulharska a Rumunska do Evropské unie. Mezi nejčtenější národnosti migrující do Slovenské republiky patří sousedící státy Česká republika, Německo a Polsko a od roku 2007 také Rumunsko. Mezi přistěhovalými převažují muži v produktivním věku. Vysokoškoláci v roce 2008 tvořili 18 %.

Následující graf č. 31 srovnává Českou a Slovenskou republiku, co se týče podílu cizinců na obyvatelstvu.

³¹ Štatistický úrad SR.cz [online]. 2009-12-01 [cit. 2011-04-07]. Zahraničné sťahovanie a cudzinci v Slovenskej republike v roku 2008. Dostupné z WWW:http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_600/Demografia/Migracia/publikacie/zahranicne-stahovanie-cudzinci-sr_2008.pdf>., str. 9

*novější údaje nebyly k datu zpracování práce dispozici

Graf 31 Podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel v České republice a Slovenské republice v letech 2002 až 2009 v %

Zdroj:

1. *European Commission Eurostat* [online]. 2011-03-11 [cit. 2011-04-01]. Population by citizenship - Foreigners. Dostupné z WWW:

<<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00157&plugin=1>>.

2. *European Commission Eurostat* [online]. 2011-03-11 [cit. 2011-04-01]. Total population . Dostupné z WWW: <<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00001&plugin=1>>.

3. vlastní úpravy

Z grafu vidíme, že vývoj podílu cizinců na celkovém počtu obyvatel v čase je podobný. Od roku 2002 do roku 2004 byl v České republice téměř na stejné úrovni, ve Slovenské republice dokonce mírně klesal. Od roku 2005 se tento podíl pomalu zvyšoval, v České republice rychleji. V roce 2009 dosáhl v obou republikách dvojnásobku roku 2002. Podíl cizinců v České republice byl však v roce 2002 třikrát vyšší než ve Slovenské republice a v roce 2009 byl dokonce více než třikrát vyšší než na Slovensku.

K 31. 12. 2009 bylo ve Slovenské republice 62 882 cizinců. Nejvyšší počet byl z České republiky (8 346 osob), což je dlouhodobý trend. V České republice bylo k tomuto datu 73 446 osob se slovenským občanstvím.

Během prvních 3 měsíců pobytu ve Slovenské republice nemusí občané EHS dokládat účel pobytu. Mají právo na trvalý pobyt na území Slovenska. Pokud mají v úmyslu se zde zdržovat trvale, jsou povinni se přihlásit k trvalému pobytu na policejním útvaru.

4.5 Analýza a komparace trhů práce EU

Termín evropský trh práce je užíván k popsání demografického profilu pracovní síly a systému regulace na úrovni EU, týkající se primárně volného pohybu zaměstnanců, ale navíc s dalšími formami regulace, která utváří evropský trh práce.³²

³² *Eurofound.cz* [online]. 2009-05-26 [cit. 2011-03-27]. European labour market. Dostupné z WWW: <<http://www.eurofound.europa.eu/areas/industrialrelations/dictionary/definitions/europeanlabourmarket.htm>>., vlastní překlad

4.5.1 Směrnice rady 2003/109/ES, o právním postavení státních příslušníků třetích zemí

Rada Evropské unie vydala Směrnicí rady 2003/109/ES o právním postavení státních příslušníků třetích zemí, kteří jsou dlouhodobě pobývajícími rezidenty. Směrnice zaručuje těmto osobám rovné zacházení jako státním příslušníkům členského státu v oblasti:

- přístupu k zaměstnání a podnikání,
- vzdělávání,
- uznávání dokladů o dosaženém vzdělání a kvalifikaci,
- sociálního zabezpečení,
- daňových výhod,
- přístup ke zboží a službám,
- svoboda sdružování,
- volný přístup na celé území členského státu.

Některá práva mají členské státy možnost omezit z důvodu bezpečnosti vnitrostátními právními předpisy. Důležitá je ochrana pracovního práva a práva na sociální zabezpečení. Přístup ke vzdělání může být omezen dokladem o přiměřených jazykových znalostech a splněním zvláštních vědomostních předpokladů. Členské státy mohou dávat na trhu práce přednost občanům EU, nebo také státním příslušníkům třetích zemí, zejména těm, kteří v daném státě legálně pobývají a pobírají zde podporu v nezaměstnanosti. Mohou také uplatnit zvláštní požadavky vůči dlouhodobým rezidentům jako je prokázání pravidelných příjmů, uzavření pracovní smlouvy, omezit počet osob ze třetích zemí, které mají nárok na přiznání práva pobytu a další.

Směrnice zakotvuje svobodu usazování, což znamená založení podniku, přenesení sídla nebo získání živnostenského oprávnění. Vztahuje se na podniky, společnosti a osoby samostatně výdělečně činné, ale pouze na osoby usazené na území členského státu EU. Ostatní osoby ze třetích zemí musí žádat o možnost usazení příslušný členský stát.

Dlouhodobým rezidentům je garantována svoboda samostatně výdělečné činnosti ve všech členských státech EU. Členské státy mohou uplatnit požadavek, aby rezident požádal o povolení k pobytu až na území státu, kde je dlouhodobým rezidentem a další, jako jsou uzavření pracovní smlouvy nebo požadavek prokázat stálé příjmy.

Dalším bodem směrnice je svoboda poskytování přeshraničních služeb osobami usazenými na území členského státu a také dlouhodobými rezidenty. S tím souvisí vysílání pracovníků k provedení zakázek k přeshraničnímu poskytnutí služby v jiném členském státě. Cílový členský stát nemá pravomoc toto vysílání zamítnout, ale má právo kontrolovat, zda probíhá vysílání v souladu s jeho právním řádem.

Důležitým bodem je uznávání kvalifikací. Kvalifikace získané na území některého z členských států EU podléhají vzájemnému uznávání. Členské státy uznávají i diplom získaný ve třetí zemi za podmínky, že je kvalifikace uznána jedním z členských států, kde musí pracovník absolvovat tříletou odbornou praxi. Praxe se netýká povolání, kde platí princip automatického uznávání. Systém vzájemného uznávání se týká pouze občanů EU. Vůči občanům třetích zemí uplatňují členské státy své vlastní požadavky.

4.5.2 Pracovní podmínky cizinců na trhu práce v EU

Při vstupu na trh práce v jakémkoli zemi Evropské unie bývá uzavřena mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem pracovní smlouva. Ta se může v jednotlivých státech lišit, ale měla by obsahovat minimální ustanovení týkající se pracovní doby, ochrany zdraví při práci, práce na dobu určitou apod.

Pracovní poměr s mezinárodním prvkem:

- vzniká mezi zaměstnavatelem a zaměstnancem, kteří jsou oba v jiných státech,
- vyskytuje se, když zaměstnanec vykonává práci v jedné nebo několika zemích pro zaměstnavatele, jehož sídlo je v jiném státu,
- zakládá se pracovní smlouvou; obě strany se mohou dohodnout na volbě práva³³.

V některých státech není za určitých podmínek nutná písemná forma pracovní smlouvy. Písemná pracovní smlouva je vyžadována v Bulharsku, Maďarsku, Islandu, Lucembursku, Dánsku, Polsku, Slovensku a obvykle Estonsku. Ve Španělsku je ústní forma možná, ale neobvyklá. V Rakousku, Belgii, Irsku, Kypru, Finsku, Maltě, Nizozemí, Švédsku, Francii, Německu a Velké Británii není nutná písemná forma pracovní smlouvy, lze ji uzavřít ústně. Ve Finsku lze uzavřít pracovní smlouvu také elektronicky. Ve Velké Británii je nutné písemné potvrzení smlouvy do dvou měsíců trvání zaměstnání.

Odlišná pravidla mohou být také při rozvazování a ukončení pracovního poměru.

---

³³ *Integrovaný portál MPSV* [online]. 2009-08-14 [cit. 2011-03-27]. Fakta o práci v EU/EHP. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/eures/prace_v_eu/fakta/pracovni_smlouva.pdf>.

Pohyb pracovníků v rámci EU/EHS a Švýcarska ulehčují tzv. evropské formuláře. Mají jednotný formát, jsou k dispozici ve všech oficiálních jazycích Evropské unie. Jsou rozděleny do čtyř řad:

- E100 – příslušnost k právním předpisům a zdravotní pojištění,
- E200 – sociální a důchodové pojištění,
- E300 – pro účely zaměstnanosti a nezaměstnanosti,
- E400 – rodinné dávky³⁴.

Jednotlivé formuláře slouží např. k doložení doby, po kterou byla osoba pojištěna v určitém státě, jak dlouho zde vykonávala zaměstnání, k potvrzení doby pro poskytnutí dávek v nezaměstnanosti, k zajištění plné zdravotní péče apod.

4.5.3 Pracovní podmínky na Slovensku

Při vstupu na slovenský trh práce musí být pracovníci z ostatních členských zemí EHS přihlášení na slovenském úřadu práce, ale výhradně z registračních důvodů. O pracovní povolení nemusejí žádat.

Počet cizinců pracujících na Slovensku roste. K 31. 12. 2010 zde pracovalo 18,2 tisíc cizinců. Z toho třetina byla zaměstnána v Bratislavě.³⁵ V roce 2010 zde pracovalo nejvíce občanů z Rumunka (2,9 tis. osob), z České republiky (2,8 tis. osob), z Polska (2 tis. osob) a z Maďarska (1,7 tis. osob).

Standardní týdenní pracovní doba je stejně jako v České republice určena 40 hodin. Minimální mzda je stanovena k 1. 1. 2011 ve výši 307,70 EUR, což je téměř na stejné úrovni jak v ČR (302,2 EUR).

4.5.4 Trh práce EU

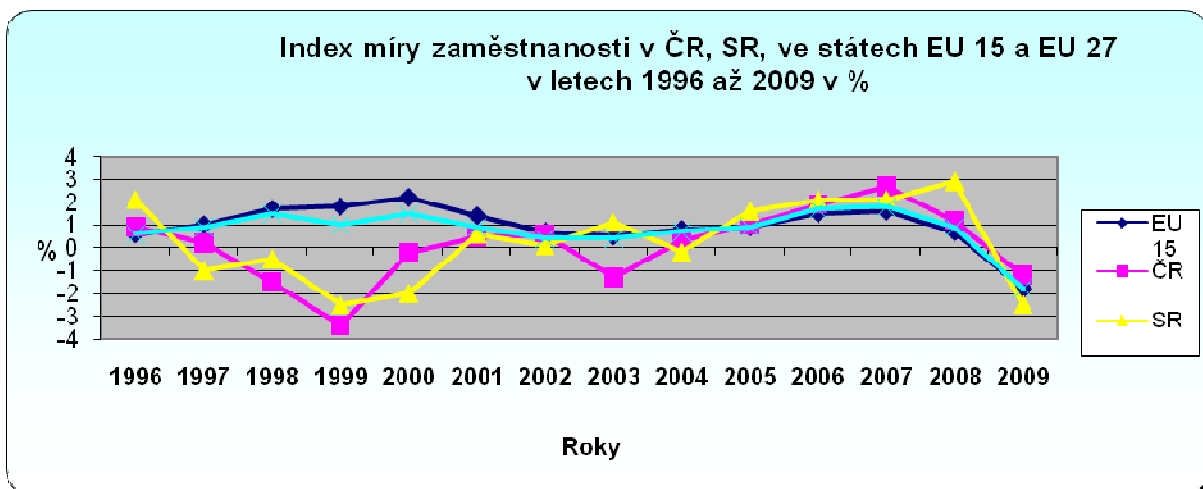
Průměrná míra zaměstnanosti v Evropské unii mírně stoupala od roku 2002 z 62,4 % na 65,9 % v roce 2008. V roce 2009 tato hodnota mírně klesla na 64,6 %. Od vstupu do EU udržuje Česká republika srovnatelnou míru zaměstnanosti s průměrné míry zaměstnanosti za celou EU. Nejvyšší míru zaměstnanosti měly ke konci roku 2009 tyto země: Nizozemí,

---

³⁴ *Integrovaný portál MPSV* [online]. 2009-08-14 [cit. 2011-03-27]. Fakta o práci v EU/EHP. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/eures/prace_v_eu/fakta/fs_evropske_formulare.pdf>.

³⁵ *Finance.sk* [online]. 2011-01-28 [cit. 2011-04-01]. Počet cudzincov pracujúcich na Slovensku rastie. Dostupné z WWW: <<http://www.finance.sk/spravy/finance/46180-pocet-cudzincov-pracujucich-na-slovensku-rastie/>>.

Dánsko, Švédsko. Naopak v Maďarsku, Itálii, Rumunsku a Polsku byla míra zaměstnanosti nejnižší.

Graf 32 Vývoj indexu míry zaměstnanosti ve vybraných státech EU v letech 2001 až 2009

Zdroj: *European Commission Eurostat* [online]. 2011-03-11 [cit. 2011-03-27]. Employment rate by gender.

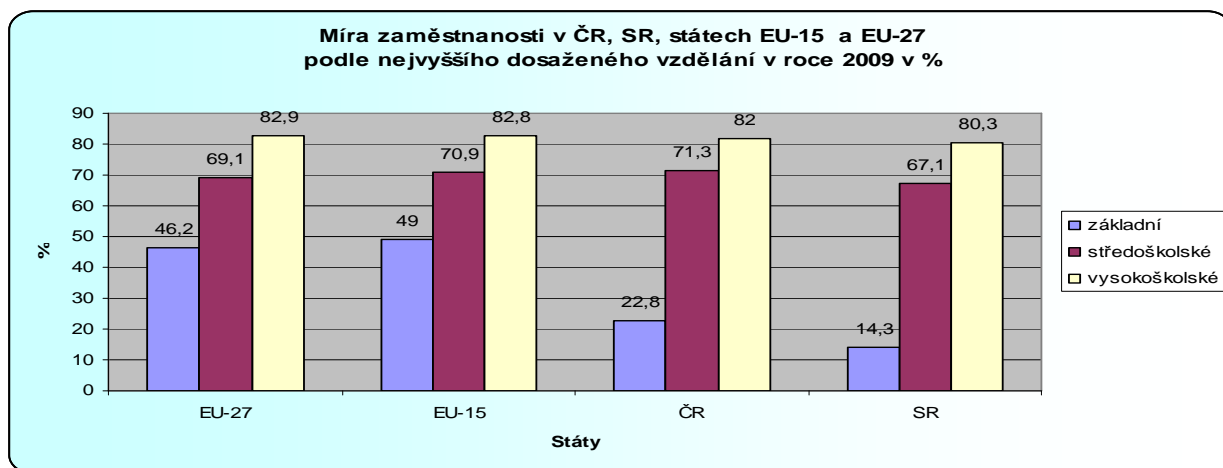
Dostupné z WWW:

<<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsieb050>>., vlastní úpravy

Index průměrné míry zaměstnanosti za celou Evropskou unii stoupal od roku 2002 do roku 2006, po té míra zaměstnanosti rostla již pomaleji a od roku 2008 se začala projevovat hospodářská krize a míra zaměstnanosti se snížila. Nejvíce nevyrovnané bylo v uvedených letech Bulharsko, kde se do roku 2003 výrazně zvýšila míra zaměstnanosti, další výrazný nárůst byl mezi roky 2005 a 2007, po té již nerostla tak rychle a v roce 2009 dokonce klesla. Pouze v Německu, Lucembursku a Polsku se míra zaměstnanosti mezi roky 2008 a 2009 zvýšila. Rozdíl vývoje míry zaměstnanosti mezi státy označované jako EU 15³⁶ a všemi státy Evropské unie (EU 27) byl pouze v letech 1998 až 2003. Vývoj v České a Slovenské republice byl dost podobný. Oba státy se v letech 1998 až 2000 dostávaly do záporných čísel.

Úroveň nejvyššího ukončeného vzdělání hraje v zaměstnanosti velkou roli. Nejnižší zaměstnanost je u osob s nízkou úrovní dosaženého vzdělání, většinou základního, neukončeného základního nebo neukončeného středního. Nejlépe jsou na tom osoby s ukončeným vysokoškolským vzděláním.

³⁶ Do EU 15 patřily: Belgie, Dánsko, Finsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Německo, Nizozemsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Švédsko a Velká Británie.

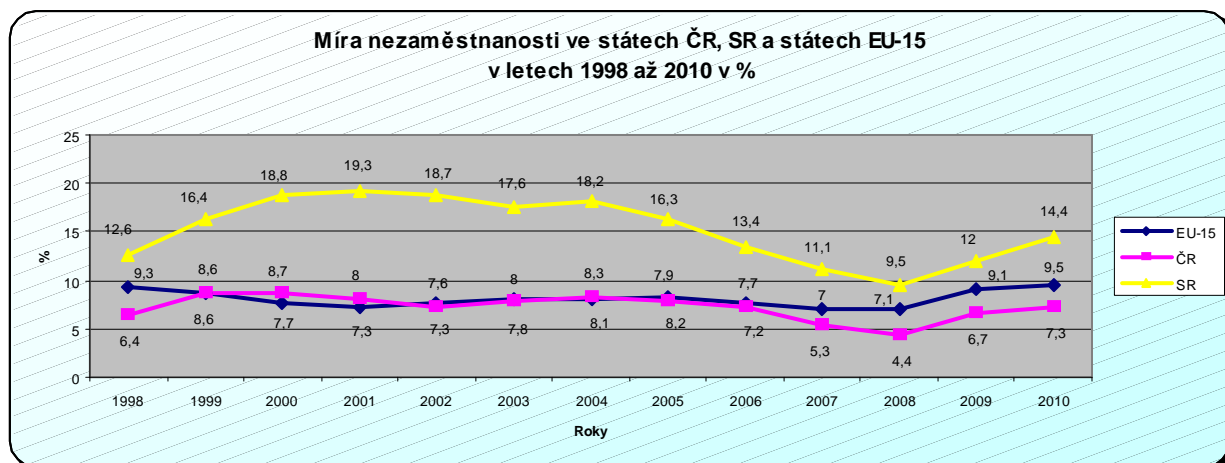
Graf 33 Míra zaměstnanosti v ČR, SR, státech EU-15 a EU-27 podle nejvyššího dosaženého vzdělání v roce 2009 v %

European Commission Eurostat [online]. 2011-03-11 [cit. 2011-04-01]. Employment rate, by highest level of education attained . Dostupné z WWW:

<<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tsdec430>>., vlastní zpracování

Nejvyšší míru zaměstnanosti dosáhly v roce 2009 státy EU-15, Evropská unie jako celek (EU-27) měla míru zaměstnanosti o 1,8 % nižší u středoškolského vzdělání a o 2,8 % u základního vzdělání. V ČR bylo dosaženo pouze o necelé 1 % nižší zaměstnanosti u vysokoškoláků, u středoškoláků byla dokonce vyšší než u EU-15, ale u osob se základním vzděláním dosáhla zaměstnanost pouze 22,8 %, což bylo o víc než 2krát méně než u států EU-15 i EU-27. Slovenská republika dopadla ještě hůře u všech kategorií, nejnižší zaměstnanost byla u osob se základním vzděláním, pouze 14,3 %.

V dalším grafu je znázorněn vývoj míry nezaměstnanosti. Je opět porovnávána Česká republika se Slovenskem a státy EU-15. Ve státech EU-27 je vývoj téměř shodný jako u EU-15, rozdíly jsou jen v desetinách procent.

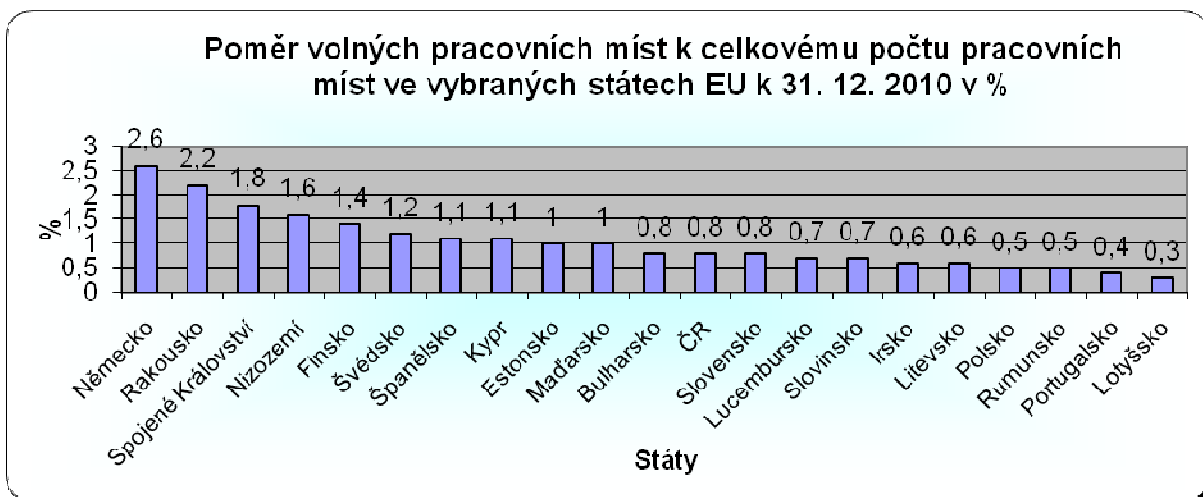
Graf 34 Míra nezaměstnanosti ve státech ČR, SR a státech EU-15 v letech 1998 až 2010 v %

Zdroj: *European Commission Eurostat* [online]. 2011-03-11 [cit. 2011-04-01]. Unemployment rate by gender. Dostupné z WWW:

<<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsiem110&plugin=1>>., vlastní úpravy

Míra nezaměstnanosti v ČR byla do roku 2006 na úrovni států EU-15, od roku 2007 byla dokonce o 1,7 % až 2,7 % nižší. Po roce 2008 se začala míra nezaměstnanosti zvyšovat, stejně jako u států EU-15. Slovenská republika měla míru nezaměstnanosti po celé období vyšší, oproti České republice byla asi 2krát vyšší. Pod hranici 10 % se dostala pouze v roce 2008.

V dalším grafu je znázorněn poměr volných pracovních míst k celkovému počtu pracovních míst ve vybraných státech Evropské unie v roce 2010. Je to ukazatel, který může sloužit k posouzení, jak by se mohla vyvíjet nezaměstnanost v dalším roce, protože je předpoklad, že tato místa obsazena budou. Velmi to však záleží na pracovní pozici konkrétního volného místa, protože o některá nekvalifikovaná místa není ve vyspělejších státech mezi původním obyvatelstvem zájem. Může být impuls pro zaměstnání cizinců, a tím snížení nezaměstnanosti v jiném státě, který samozřejmě může nebo nemusí být členem EU.

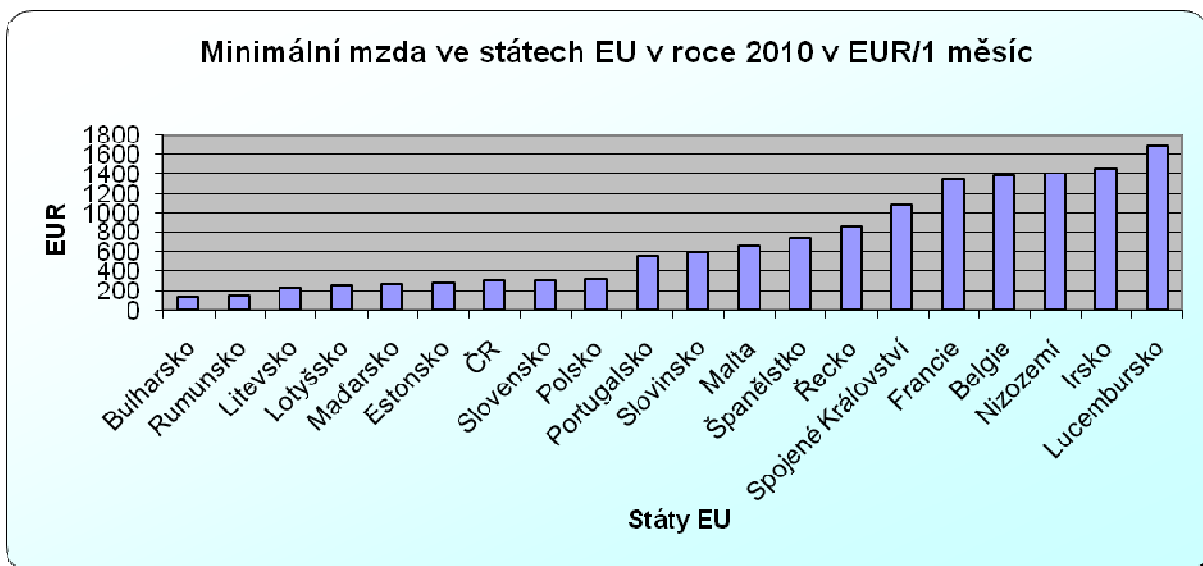

Graf 35 Poměr volných pracovních míst k celkovému počtu pracovních míst ve vybraných státech EU k 31.12.2010

Zdroj: *European Commission Eurostat* [online]. 2011-03-11 [cit. 2011-03-27]. Quarterly job vacancies and job vacancy rates. Dostupné z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tps00172>., vlastní úpravy

Nejvyšší poměr volných pracovních míst k celkovému počtu pracovních míst k 31. 12. 2010 byl v Německu (6,2%), Rakousku (2,2 %) a Nizozemí (1,8%). Nejmenší poměr byl v Lotyšsku (0,3 %), Portugalsku (0,4%), Rumunsku a Polsku (shodně 0,5 %). Česká republika měla poměr volných pracovních míst 0,8 %, tedy na stejné úrovni jako sousedící Slovensko.

Pro posouzení možného výdělku v zemích EU není důležitý ukazatel průměrné mzdy, protože ten neurčuje, kolik zaměstnanců má nižší a kolik vyšší mzdu. Mzda se liší podle vykonávaného druhu práce, kvalifikace pracovníka, délky praxe, zručnosti, jazykových schopností. Důležitější ukazatel pro pracující migranty je minimální mzda, protože mají jistotu, že pod tuto hranici jejich výdělek v dané zemi nepůjde. V některých státech, např. v Belgii je minimální mzda stanovena v několika pásmech podle délky praxe.

Graf 36 Minimální mzda ve státech EU v roce 2010 v EUR/1 měsíc

Zdroj: *European Commission Eurostat* [online]. 2011-03-11 [cit. 2011-03-27]. Minimum wages. Dostupné z WWW:

<<http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tps00155>>., vlastní úpravy

Z grafu vidíme, že nejnižší minimální mzdy jsou určeny v zemích bývalého východního bloku. V některých státech minimální mzda není stanovena. Jsou to např. Německo, Itálie, Dánsko, Švédsko a Finsko. V těchto státech bývají mzdy zakotveny v kolektivních smlouvách.

Migranti, kteří odcházejí za prací do jiných států, musí počítat s tím, že pokud budou vykonávat nekvalifikovanou práci, bude se jejich výdělek pohybovat na hranici minimální mzdy. V případě, že migrují za účelem získat větší částku peněz a zase se vrátit, musí zvážit ještě další odčitatelné položky, jako jsou odvody daně z příjmu, sociální a zdravotní pojištění a nutné výdaje na úhradu životních nákladů. V zemích, kde jsou vyšší mzdy, bývají zpravidla i vyšší náklady na ubytování, stravování a dopravu do zaměstnání.

Pracovní týden trvá v jednotlivých státech EU různý počet hodin. Nejkratší pracovní týden je dle internetových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí ve Francii, kde činí zákonná pracovní doba 35 hodin týdně. Dále v Dánsku, kde je obvykle v kolektivních smlouvách zakotveno 37 hodin týdně. Například v Německu je zákonná pracovní doba různá pro jednotlivé obory.

Z těchto důvodů se průměrná odpracovaná doba za rok se od stanovené pracovní doby liší. Ve Francii je průměrná pracovní doba 41 hodin za týden. V Dánsku je průměrná pracovní doba o 3 hodiny delší než zákonná, tedy 40 hodin za týden.

Naopak v Itálii je stanovená pracovní doba 48 hodin, průměrná je však 41 hodin. Také ve Spojeném království je stanoveno 48 hodin práce, průměrná je 43 hodin.

5 Analýza SWOT

Tato kapitola se bude věnovat SWOT analýze. V závěru je naznačeno možné řešení slabých stránek a hrozeb.

Tabulka 8 SWOT analýza

<p>S – silné stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • výhodná poloha ČR v centru Evropy • aktivní migrační saldo ČR podporující dostatečnou nabídku pracovních sil • využívání levnější zahraniční pracovní síly na obsazování nekvalifikovaných míst, o které mezi našimi občany není zájem • členství v EU • zelené a modré karty	<p>W – slabé stránky</p> <ul style="list-style-type: none"> • přetrvávající negativní postoje společnosti k imigrantům • legislativa umožňující odčerpávání finančních prostředků ze státního rozpočtu • přetrvávající odlišný přístup k ženám cizinkám na trhu práce • nízký podíl vysokoškolsky vzdělaných cizinců
<p>O – příležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • projekty na integraci cizinců na trhu práce v ČR • omlazování populace, protože cizinci přicházející za prací jsou v produktivním věku • možnost přejímání zkušeností a dovedností	<p>T - hrozby</p> <ul style="list-style-type: none"> • odchod investorů dále na východ • rostoucí konkurence levných výrobků z Číny • nárůst dluhů cizinců za ošetření v nemocnicích • nárůst kriminality cizinců, kteří přišli o práci • nárůst nelegálního zaměstnávání cizinců a práce na černo

Zdroj: Vlastní zpracování

5.1 S – silné stránky

Česká republika leží v centru Evropy, což je velmi výhodná poloha z hlediska dostupnosti pro potencionální migranty ze všech evropských zemí. I když v Evropě převládá horizontální migrační směr, naše republika je snadno dostupná i pro severní a jižní státy.

O přitažlivosti naší země svědčí aktivní migrační saldo. Do Čech přichází za prací v současné době více cizinců, než kolik odchází našich občanů do jiných států. To podporuje

dostatečnou nabídku pracovních sil zaměstnavatelům i na místa, která nejsou pro naše občany atraktivní, a není o ně zájem.

Pracovní pozice, o které není zájem mezi našimi občany, mohou být obsazovány cizinci. Jedná se o obsazování míst převážně nekvalifikovaných a nízko finančně ohodnocených. Cizinci tuto práci přijímají, protože v zemích odkud přicházejí, bývá situace na trhu práce horší. Vyšší nezaměstnanost a nižší platy v rodné zemi působí jako tzv. push-pull faktory, kdy jsou ze země původu vytlačováni a do naší země přitahováni.

Od roku 2004, kdy vstoupila Česká republika do Evropské unie, se zjednodušil pohyb obyvatel členských států po státech Evropské unie za účelem pracovní migrace. Tito zaměstnanci nepotřebují žádné pracovní povolení. Zaměstnavatelé mají pouze povinnost nahlásit skutečnost, že zaměstnávají občana z členského státu EU na Úřad práce prostřednictvím „informační karty“.

Pro cizince tzv. třetích zemí byly zavedeny zelené karty (realizovány od roku 2009) a modré karty (od roku 2011), jejichž účelem je urychlení vstupu těchto osob na trh práce. Jejich využití bylo dosud velmi omezené. Bylo to však způsobeno celosvětovou krizí, snížením výroby a počtu zakázek, a tím snížením poptávky po pracovní síle. Jakmile dojde k oživení ekonomiky, stanou se obě karty velmi efektivním nástrojem pracovní migrace.

5.2 W – slabé stránky

Negativní postoje domácího obyvatelstva k imigrantům dosud nebyly překonány. Stále přetrvávají obavy a přesvědčení, že cizinci berou domorodcům práci a navíc jejich zaměstnávání přispívá ke stlačování mezd směrem dolů. Jako další problém se jeví zátěž systému sociálních dávek. Větší problém s přijetím myšlenky integrace cizinců je u imigrantů, kteří pocházejí z velmi odlišného kulturního nebo náboženského prostředí. Proto naši občané mají obvykle menší problém akceptovat národnosti evropské, jako jsou např. Ukrajinci, Slováci a Poláci než národnosti z východní Asie jako jsou Vietnamci, Korejci a Číňané.

Zákon o dani z příjmu umožňuje čerpání daňových bonusů na děti i cizincům, kteří zde mají bydliště nebo se zde obvykle zdržují. Pokud podají příznání se základem daně alespoň šestinásobku minimální mzdy (např. pro rok 2010 nad 48 tisíc korun), mohou uplatnit daňové zvýhodnění na vyživované dítě formou slevy na dani i daňového bonusu, i když toto dítě v naší republice nemá žádný druh pobytu. V praxi tak může dojít ke zneužívání, protože k čerpání této výhody stačí předložit rodný list dítěte v jazyku rodné země.

Podle statistických údajů k nám přichází méně cizinek než cizinců a na trh práce se zapojuje jen jejich malá část. Ženy bývají často obětmi diskriminace. Vydělávají si méně než muži a pokud se někdy i nevědomky zapojí do nelegální práce, diskriminace může vyvrcholit i zneužíváním, vydíráním, nucenými pracemi nebo obchodem s lidmi.

V porovnání se státy s rozvinutými tržními ekonomikami v naší republice pracuje malý podíl cizinců s vysokoškolským vzděláním. Lákání kvalifikované pracovní síly bývá někdy nazýváno „brain drain“. Česká republika není pro cizince z méně rozvinutých zemí s nejvyšší kvalifikací atraktivní. K nám přicházejí vysokoškoláci z EU-15, případně z USA na místa vysokých manažerů a dále odborníci, kteří jsou vyslaní mateřskými firmami do českých poboček.

5.3 O – příležitosti

Od roku 1999 je součástí aktivní politiky vlády České republiky podpora integrace cizinců, kteří jsou dlouhodobě usazeni na našem území. Byla zpracována „koncepte integrace cizinců na území České republiky“ a zřízena Centra na podporu integrace cizinců v jednotlivých krajích. Prioritní oblasti jsou znalost českého jazyka, vzájemné vztahy cizinců a členů majoritní společnosti, socio-kulturní orientace cizinců ve společnosti a ekonomická soběstačnost cizinců. Byly vyhlášeny a realizovány desítky projektů podporující začleňování cizinců mezi místní obyvatelstvo. V současné době jsou realizovány projekty na podporu integrace cizinců, např. Podpora cizinců při integraci na trh práce, který je realizován ve Středočeském a Jihočeském kraji a jehož hlavním cílem je poskytnout základní informace o možnostech uplatnění se na pracovním trhu.³⁷ Jsou také vydávány informační příručky a pořádány kurzy a přednášky pro cizince pro usnadnění základní orientace v systému pracovního trhu.

Populace v České republice pomalu stárne. S dokonalejší lékařskou péčí se dožívají vyššího věku a přibývá obyvatel v poproduktivním věku. Prioritou pro mladé páry bývá často kariéra nebo cestování. Založení rodiny odkládají do věku nad 35 let a často preferují tříčlennou rodinu. Dochází tím ke snižování počtu populace a zároveň k procesu jejího stárnutí. Cizinci, kteří k nám přicházejí za prací, jsou v produktivním věku a naši populaci tak omlazují.

---

³⁷ *Evropský sociální fond ČR* [online]. 2011-01-27 [cit. 2011-04-11]. Podpora cizinců při integraci na trh práce. Dostupné z WWW: <<http://www.esfcr.cz/projekty/podpora-cizincu-pri-integraci-na-trh-prace>>.

Cizinci, kteří k nám přicházejí, disponují nejrůznějšími odbornými zkušenostmi a dovednostmi. Často přinášejí nový pohled na řešení problémů, jiné způsoby práce a myšlení. Naši zaměstnanci mají možnost se od nich učit, přejímat tyto zkušenosti a implementovat je do své práce.

5.4 T – hrozby

Investoři z celého světa hledají vhodné lokality pro svoje investice. Kromě vhodných legislativních podmínek potřebují ke svému podnikání levnou a také kvalifikovanou pracovní sílu, a to z důvodu nízkých výrobních nákladů a dosažení co nejvyššího zisku. V 90. letech 20. století jsme byli státem s levnou pracovní silou. Pokud by se tento stav změnil, hrozilo by, že investoři budou přesunovat své investice dále na východ. Budováním nových firem vznikají pracovní místa nejen pro nekvalifikované levné pracovní síly, ale i pro manažery, techniky, účetní a další. Vznik nových firem podporuje rozvoj dalších odvětví – budování infrastruktury, dodávky materiálu apod.

Po roce 1989 se do České republiky začalo dovážet ve velkém množství zboží z Číny. Prvotní nadšení obyvatel z možnosti získat cenově výhodnější zboží se postupem času stává rozčarováním nad zaplavením trhu čínským zbožím, prodávaným většinou v nekulturním prostředí obchodníky, kteří nedisponují znalostí českého jazyka a dostatečnou slovní zásobou. Zboží je také často ve špatné kvalitě. Největší hrozbou však je konkurování českým firmám a drobným podnikatelům, kteří nejsou schopni kvalitní české výrobky vyrobit za cenu, za kterou dodávají na trh obchodníci z Dálného Východu.

Podle Ústavu zdravotnických informací a statistiky v nemocnicích cizinci nezaplatili v nemocnicích za rok 2009 dluhy ve výši 44,5 miliónu korun. Největší podíl na dluzích mají cizinci ze třetích zemí. Pokud nebudou přijata příslušná opatření, která by zamezila narůstání dluhů cizinců za lékařskou péči, mohlo by dojít k masovému zneužívání zdravotní péče v našem státě a tato hrozba by se mohla stát snadno slabinou.

S přibývajícím počtem cizinců na našem území roste i jejich trestná činnost. Jedná se o drobné kapesní krádeže a loupeže až po násilné činy, činy mravnostní a hospodářské činy. Cizinci často páchají trestnou činnost poté, co přijdou o práci. Místo odcestování do své vlasti bývají často najímány organizovanými skupinami pro páchání trestné činnosti. Policie ČR zaznamenává případy daňových úniků, skimming (stažení dat a PIN kódů z platebních karet, následná výroba padělků karet a výběru hotovosti v bankomatech), phishing (internetové

podvody, vylákání peněz na neexistující zboží nebo zjištění přístupových hesel k účtu), zapojení do obchodu s drogami, sexuálními službami a lidmi, obcházení daňových a celních zákonů apod.

Další hrozbou je nárůst nelegálního zaměstnávání cizinců a práce na černo. U takového zaměstnávání dochází k odměňování cizinců, při kterém dochází ke krácení příjmů do státního rozpočtu. Jedná se o neodvádění daní a odvodů sociálního a zdravotního pojištění, což by s přibývajícím počtem případů mělo negativní vliv na naši ekonomiku. Problémem se stejným dopadem je ztráta zaměstnání cizince, který následně požádá o vydání živnostenského listu a stane se z něj osoba samostatně výdělečně činná, přičemž však pracuje dál u zaměstnavatele v rámci tzv. „švarc-systému“. Ten je těžko prokazatelný a přispívá k daňovým únikům a ztrátě finančních prostředků ze systému sociálního a zdravotního zabezpečení, protože všechny odvody – daně a odvody na sociální a zdravotní pojištění jsou u OSVČ nižší než u zaměstnanců.

5.5 Návrhy řešení

Negativní postoje společnosti k imigrantům se časem změní. Jakmile lidé pochopí, že cizinci na trhu práce jsou přínosem pro ekonomiku, začnou na ně pohlížet jinak než v současnosti. Je důležité pokračovat v realizaci projektů na integraci cizinců, aby se začlenili do společnosti, a i když si zachovají své zvyky a svou mentalitu, přestanou „vyčnívat“ ze společnosti. Důležitá je také osvěta u majoritní části společnosti, která musí začínat již u dětí ve školních zařízeních. Poučit se můžeme např. z USA, kde řešili problém černošského obyvatelstva – v každém filmu je obsazován do jedné z hlavních rolí afroamerický herec.

Odlišný přístup k ženám cizinkám byl řešen již v roce 2003 projektem „Multikulturní ženská skupina“. Bylo organizováno setkávání cizinek za účelem výměny informací a zkušeností a navazování kontaktů. Projekt byl přínosný, ale nedostačující. Měly by následovat další projekty zaměřené na výuku českého jazyka, zvyšování informovanosti žen o svých právech, prohlubování znalosti české legislativy.

Nízký podíl vysokoškolsky vzdělaných cizinců začal řešit v roce 2003 projekt „Výběr kvalifikovaných zahraničních pracovníků“. Další řešení je ve využívání zelených karet typu A a využívání modrých karet. Všechny tyto nástroje mohou být velmi efektivní. Jejich využití částečně utlumila světová hospodářská krize, která se projevila i v naší republice. Chybí jim také větší propagace v médiích a na internetu.

Ke znemožnění odčerpávání finančních prostředků ze státního rozpočtu stačí změna legislativy. Stačí přepracovat Zákon o dani z příjmu tak, aby daňové zvýhodnění na vyživované dítě formou slevy na dani a daňového bonusu mohli využívat cizinci pouze na děti, které žijí v naší republice.

Odchod investorů z naší republiky a přesun firem dále na východ by zvýšil ekonomické problémy a nezaměstnanost. Částečné řešení je ve změně legislativy, která by udělala naši zemi atraktivnější formou např. částečných daňových úlev, pokud by tyto ušetřené peníze byly investovány znovu na našem území. Dále pro pracovní místa v těchto firmách, která nejsou obsaditelná našimi zaměstnanci, zajistit jejich obsazení cizinci.

Rostoucí konkurenci levných výrobků z Číny lze řešit dvěma způsoby. Zaprvé podporou českých výrobků v médiích, podporou české hrdosti, vzkříšením hesla „zlaté české ručičky“ apod. Zadruhé je nutné zpřísnění kontrol celních již při vstupu zboží na naše území v souvislosti s padělkami, neprocleným zbožím a také následně zvýšením počtu a kvality daňových kontrol. Dále zvýšením kontrol u prodejců, kteří nevystavují doklady o prodeji a neposkytují záruky výměny zboží nebo vrácení peněz u vadného a nekvalitního zboží.

Nárůst dluhů cizinců za ošetření v nemocnicích lze vyřešit změnou legislativy. V cizině je např. běžné, že musí každý pacient před vyšetřením nejprve doložit, že je pojištěn.

Nárůst nelegálního zaměstnávání cizinců a kriminality cizinců má řešení samozřejmě ve zpřísnění legislativy. Postihy za nelegální zaměstnávání by měly být přísnější a kontroly častější a důkladnější tak, aby se zaměstnavatelé neodvažovali porušovat zákon. Tresty za prokázanou kriminalitu by měly být vyšší včetně náhrady škod, vyhoštění z republiky a zamezení opětovného vstupu na naše území.

Závěr

V České republice se začíná projevovat stárnutí populace. Lidé se dožívají díky dokonalejší lékařské péči a lepším životním podmínkám vyššího věku. Rodí se také méně dětí. Přestože se zvyšuje věk pro odchod do starobního důchodu, bude se prohlubovat nedostatek ekonomicky aktivního obyvatelstva. Česká republika nebude schopna z vlastních zdrojů uspokojit potřebu pracovní síly ani v počtu, ani v potřebné struktuře.

Řešením je zkvalitnění aktivní politiky státu v oblasti zaměstnanosti domácího obyvatelstva, v oblasti sociální politiky a dále ve školství a dalším vzdělávání, které připravuje na budoucí povolání. Velkým problémem se jeví zaměstnanost čerstvých absolventů škol, kterým chybí praxe a zkušenosti. Se zvyšujícím se počtem absolventů vysokých škol budou tito mít problém se uplatnit, budou muset přijímat práci méně kvalifikovanou a obsazovat místa, která v současnosti zastávají středoškoláci. U nich bude vznikat podobná situace. Studenti by měli zvažovat zaměření studia mimo jiné podle možnosti budoucího uplatnění.

Další cestou na doplnění chybějící pracovní síly je pracovní migrace. Ta může být jedním z efektivních nástrojů řešení ekonomického rozvoje naší společnosti.

Ze zkušenosti států, které patří již delší dobu mezi cílové migrační země, lze předpokládat, že krátkodobé migrace se postupně začnou transformovat do dlouhodobých a trvalých. Zde přijde na řadu opět aktivní politika státu v oblasti integrace cizinců mezi původní obyvatelstvo. Při transformaci na trvalé pobyty dochází ke sjednocování rodin a politika zaměstnanosti by měla manželky přistěhovalců zapojit na trh práce. S tím souvisí oblast vzdělávání, přípravy na zaměstnání dětí cizinců a jejich zapojení na trh práce.

Při zpracovávání této práce bylo zjištěno, že legislativní úprava pobytu a zaměstnávání je rozsáhlá a pro cizince je obtížné se v ní orientovat. S tímto problémem se pomáhají cizincům některé internetové stránky a různá sdružení, např. Sdružení Most pro lidská práva. Mezi nejvýznamnější zákony patří zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, zákon č. 325/1999 Sb. o azylu a zákon č. 262/2004 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

V rámci analýzy ekonomických aktivit bylo zjištěno, že cizinci ze třetích zemí bývají často zaměstnáváni na pozicích pomocných dělníků, přestože jejich vzdělání je na vyšší úrovni. To nevádí u krátkodobých migrací, kdy je účelem vydělat určitý obnos a vrátit se do

země původu. U dlouhodobých a trvalých migrací by je tato skutečnost odrazovala od integrace mezi původní obyvatelstvo jako nenaplněnost jejich očekávání.

Cizinci mohou být pro stát přínosem jedině v případě, že pracují legálně. Proto musí být zabezpečeno legislativně a institucionálně, aby nedocházelo k nelegálnímu zaměstnávání a daňovým únikům.

Integraci brání často postoj domácího obyvatelstva vůči cizincům. Rozdílné postoje zaujímají vůči cizincům pocházejícím z Evropy a z Dálného východu, Afriky nebo Střední a Jižní Ameriky.

Pro usnadnění přístupu cizinců na trh práce bylo využito moderní techniky včetně internetu, prostřednictvím kterého mohou být cizinci informováni o nabídce volných míst už v zemi původu. Od roku 2009 byl rozjet projekt „zelená karta“, který urychluje proces vstupu a pobytu na naše území a zprostředkování zaměstnání. V prvních dvou letech nebyl příliš využíván a ani za leden a únor 2011 se počet udělených zelených karet nezvýšil, ale to se může v budoucnu změnit. Od roku 2011 začala realizace projektu „modrá karta“ pro vysoce kvalifikované pracovníky. V prvních dvou měsících však podle údajů Ministerstva práce a sociálních věcí nebyla tato karta ani jednou využita. Hlavní příčinou malého využití těchto flexibilních nástrojů byla a je hospodářská krize a opatření, která stát přijal k ochraně trhu práce.

Na trhu práce stále převažují občané ze zemí, kde přetrvává spolupráce z minulých let, jako jsou Slováci, Poláci a Bulhaři. Nově se objevují občané národnosti ze států bývalého Sovětského svazu, Mongolska a Vietnamu, kteří jsou převážně zaměstnáváni na nekvalifikovaných pozicích. Po vstupu České republiky do Evropské unie k nám začínají přicházet občané např. z Německa, Spojeného Království a Francie, většinou s investory z těchto zemí. Silnější postavení na českém trhu práce mají cizinci před cizinkami.

Počet cizinců na trhu práce v postavení zaměstnanců je ovlivněn ekonomickou situací země. Při vzrůstající ekonomice roste i počet těchto zaměstnanců. Klesající ekonomika ovlivňuje zaměstnanost cizinců ve větší míře než je to u českých zaměstnanců. U cizinců pracujících na základě živnostenského oprávnění taková situace zjištěna nebyla. Část těchto cizinců je u nás s úmyslem se usadit. Dokonce v mnoha případech cizinci, kteří přišli o práci jako zaměstnanci, začali na našem území podnikat.

Největší počet cizinců je soustředěn v krajích s nejmenší nezaměstnaností, tedy v Praze a ve Středočeském kraji.

Dalším cílem diplomové práce bylo zjistit, jaké mají cizinci postavení na trhu práce v České republice a jak je ovlivňuje ekonomická situace v naší zemi. Tento cíl práce byl splněn, bylo zjištěno, že cizinci obsazují většinou místa, která jsou volná a neobsaditelná našimi zaměstnanci. Cizinci jsou mobilnější než domácí obyvatelstvo, nemají problém se stěhovat z kraje do kraje. Zaměstnanost cizinců je úzce spjatá s vývojem ekonomiky. Při klesajícím růstu HDP klesá i zaměstnanost cizinců a naopak. Při zvyšování míry nezaměstnanosti se zvyšuje i nezaměstnanost cizinců.

Posledním cílem práce bylo zjištění, jaký dopad má zaměstnávání cizinců na život našich občanů. Obavy domácího obyvatelstva z příchodu cizinců na trh práce se nenaplnily. Čeští pracovníci nejsou z trhu vytlačováni. V regionech, kde je nejvyšší počet cizinců na trhu práce, je nejnižší míra nezaměstnanosti. Při zvýšení míry nezaměstnanosti ztrácejí cizinci práci jako první. Cizinci na trhu práce jsou v produktivním věku, takže nepředstavují zátěž pro náš sociální systém, naopak přispívají k ekonomickému růstu celé země. Naším zaměstnancům nekonkurují. I tento cíl práce byl splněn.

Seznam použité literatury

Literární zdroje v českém jazyce:

1. HORÁKOVÁ, Milada. *Mezinárodní pracovní migrace v ČR*. Praha : Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v.v.i., 2009. 60 s. ISBN 978-80-7416-042-4.
2. KOTÝNKOVÁ, Magdalena. *Trh práce na přelomu tisíciletí*. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2006. 256 s. ISBN 80-245-1149-5.
3. NĚMEC, Otakar. *Lidské zdroje na trhu práce*. Praha : Nakladatelství Oeconomica, 2002. 152 s. ISBN 80-245-0350-6.
4. POŘÍZKOVÁ, Hana. *Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice; postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace*. Praha : VÚPSV, v.v.i., 2008. 76 s. ISBN 978-80-87007-83-9.
5. RÁKOCZYOVÁ, Miroslava ; TRBOLA , Robert. *Vybrané aspekty ze života cizinců*. Praha : VÚPSV, v.v.i., 2010. 123 s. ISBN 978-80-7416-067-7.
6. SOUKUP, Jindřich, a kol. *Makroekonomie*. 2. aktualizované vydání. Praha : Management Press, 2010. 518 s. ISBN 978-80-7261-219-2.
7. SOUKUPOVÁ, Jana, a kol. *Mikroekonomie*. 4. aktualizované vydání. Praha : Management Press 2008. 574 s. ISBN 78-28-7261-180-8.
8. ŠIŠKOVÁ , Tatjana. *Menšiny a migranti v České republice*. 1. vydání. Praha : Portál, s.r.o., 2001. 188 s. ISBN 80-7178-648-9.

Literární zdroje v anglickém jazyce:

1. Benchmarking Working Europe 2009; Brussels, 2009, © Publisher: ETUI aisbl, Brussels, All rights reserved, Print: ETUI-REHS Printshop, Brussels, D/2009/10.574/01, ISBN: 978-2-87452-136-2 (print version), ISBN: 978-2-87452-137-9 (online version)
2. BÖHNING, W.R. ; BEIJL DE , Zegers R. . *The integration of migrant workers in the labour market: Policies and their impact*. Geneva : INTERNATIONAL LABOUR OFFICE, 1995. 67 s. Dostupné z WWW: <<http://www.oit.org/public/english/protection/migrant/download/imp/imp08e.pdf>>.
3. CIBOR, Krzysztof. *Visegrad moves on migration in central Europe*. Praha : Multicultural Centre Prague, 2007. 72 s. ISBN 978-80-239-9307-3.
4. Cross-border Labour Mobility within an Enlarged EU, Frigyes Ferdinand Heinz, European Central Bank, 2006, ISSN 1607-1484 (print), ISSN 1725-6534 (online)
5. *European Commission* [online]. 2007-05-31 [cit. 2011-03-27]. Is Social Europe Fit for Globalisation?. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/employment_social/social_situation/docs/simglobe_fin_rep_exec_sum.pdf>.
6. FERDINAND HEINZ, Frigyes; WARD-WARMEDINGER, Melanie. *CROSS-BORDER LABOUR MOBILITY WITHIN AN ENLARGED EU*. Frankfurt am Main : European Central Bank, 2006. 36 s. Dostupné z WWW: <<http://www.oit.org/public/english/protection/migrant/download/imp/imp08e.pdf>>. ISSN 1607-1484.
7. INTERNATIONAL MIGRATION AND THE MILLENNIUM DEVELOPMENT GOALS : Selected Papers of the UNFPA Expert Group Meeting. Marrakech : UNFPA, 2005. 261 s. Dostupné z WWW: <http://www.unfpa.org/webdav/site/global/shared/documents/publications/2005/migration_report_2005.pdf>.
8. Massey Douglas S. a kol. *Theories of International Migration: A Review and Appraisal* . Population and Development Review 19/3, 431-466, Population Council, září 1993 Dostupné z WWW: <http://www2.scedu.unibo.it/colombo/dida/materiali/massey%20et%20al%201993.pdf>.
9. Rainer Bauböck, Migration and Citizenship, ISBN-13 978 90 5356 888 0, ISBN-10 90 5356 888 3, NUR 741 / 763, © Amsterdam University Press, Amsterdam 2006

10. Regional Policy in Europe After Enlargement, John Bachtler, European Policies Research Centre, University of Strathclyde 40 George St., Glasgow G1 1QE, United Kingdom ISBN: 1-871130-50-6,
11. The integration of migrant workers in the labour market: Policies and their impact; W.R. Böhnig; Employment Department, INTERNATIONAL LABOUR OFFICE GENEVA

Legislativní zdroje:

1. Sdělení Českého statistického úřadu č. 494/2003 Sb. ze dne 18. prosince 2003 o vydání Klasifikace postavení v zaměstnání (CZ-ICSE). In *Sbírka zákonů České republiky*. 2003, částka 160, s. 8427-8427.
2. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 93/2005 Sb.m.s. ze dne 11. listopadu 2004 Dohoda o programu pracovní dovolené mezi vládou České republiky a vládou Nového Zélandu. In *Sbírka mezinárodních smluv*. 2005, částka 43, s. 5824 – 5828.
3. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 135/2003 Sb.m.s. ze dne 23.dubna 1991 Dohoda mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Spolkové republiky Německo o vzájemném zaměstnávání československých a německých občanů za účelem rozšíření jejich odborných a jazykových znalostí. In *Sbírka mezinárodních smluv*.2003, částka 66, s. 6081-6083.
4. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 188/1997 Sb. ze dne 19. května 1997 Dohoda mezi vládou České republiky a Švýcarskou spolkovou radou o výměně stážístů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1997, částka 67, s. 4116 – 4117.
5. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 69/2005 Sb.m.s. ze dne 21. srpna 2001 Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Rakouské republiky o výměně zaměstnanců za účelem rozšíření jejich odborných a jazykových znalostí. In *Sbírka mezinárodních smluv*. 2005, částka 32, s. 5383- 5388.
6. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 70/2005 Sb.m.s. ze dne 24. srpna 2001 Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Rakouské republiky o zaměstnávání občanů v příhraničních oblastech. In *Sbírka mezinárodních smluv*. 2005, částka 32, s. 5338 – 5391.
7. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 74/2007 Sb.m.s. ze dne 23.listopadu 2006 Dohoda mezi Českou republikou a Kanadou o usnadňování dočasných pracovních pobytů mládeže. In *Sbírka mezinárodních smluv*. 2007, částka 42, s. 6194 – 6197.
8. Vyhláška č. 461/2008 Sb. ze dne 17. prosince 2008, kterou se stanoví seznam zemí, jejichž státní příslušníci jsou oprávněni požádat o vydání zelené karty. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2008, částka 149, 7923-7925.
9. Zákon č. 262/2006 Sb. ze dne 21. dubna 2006 zákoník práce. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 84, 3146-3241.
10. Zákon č. 427/2010 Sb. ze dne 21.prosince 2010, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 325/1999 Sb.,o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, částka 148, s. 5522-5591.
11. Zákon č. 221/2003 Sb. ze dne 26. června 2003 o dočasné ochraně cizinců. In *Sbírka zákonů České republiky*.2003, částka 79, s. 4087-4103.
12. Zákon č. 325/1999 Sb. ze dne 11. Listopadu o azylu a změně zákona č. 283/1009 Sb., o Policii České republiky ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu). In *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106, s. 7385 – 7405.
13. Zákon č. 326/1999 Sb. ze dne 30. listopadu 1999 o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 106, s. 7406-7447.
14. Zákon č. 40/1993 Sb. ze dne 29. prosince 1992 o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky. In *Sbírka zákonů České republiky*. 1993, částka 12, 230-235.
15. Zákon č. 435/2004 Sb. ze dne 13. května 2004 o zaměstnanosti. In *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 143, 8270-8318.

16. Zákon č. 455/1991 Sb. ze dne 2. října 1991 o živnostenském podnikání (živnostenský zákon). In *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 87, 2122-2160.

Internetové zdroje:

1. *BusinessInfo.cz* [online]. 2008-08-05 [cit. 2011-03-27]. Postavení cizinců na vnitřním trhu EU. Dostupné z WWW: <<http://download.mpo.cz/get/33229/37127/414973/priloha007.pdf>>.
2. *Cizinci v České republice* [online]. 2010-01-01 [cit. 2010-05-10]. Právní předpisy ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.cizinci.cz/clanek.php?lg=1&id=33>>.
3. *Český statistický úřad* [online]. 2011-03-02 [cit. 2011-03-06]. Cizinci v ČR. Dostupné z WWW: <<http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/uvod>>.
4. *Daně a účetnictví* [online]. 2010-11-19 [cit. 2010-12-21]. Zápis do OR a vedení DE u nerezidentů. Dostupné z WWW: <<http://www.du.cz/6/1/zapis-do-or-a-vedeni-de-u-nerezidentu-cid247068/?wa=WWW10E3%20DU&uid=1682306&e=505023&odkud=ENDU>>.
5. *EurActiv.cz* [online]. 2010-04-07 [cit. 2011-04-07]. Co stojí za neúspěchem Lisabonské strategie. Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/evropske-institute/clanek/co-stoji-za-neuspechem-lisabonske-strategie-007337>>.
6. *European Commission* [online]. 2004-10-30 [cit. 2010-10-15]. Analýza postavení cizinců dlouhodobě žijících v ČR a návrh optimalizačních kroků. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/docl_1349_600424750.pdf>.
7. *Evropský sociální fond ČR* [online]. 2011-01-27 [cit. 2011-04-11]. Podpora cizinců při integraci na trh práce. Dostupné z WWW: <<http://www.esfcr.cz/projekty/podpora-cizincu-pri-integraci-na-trh-prace>>.
8. *Idnes.cz* [online]. 2010-06-24 [cit. 2010-06-24]. Česko se stalo světovým imigrantem pro imigranty. Dostupné z WWW: <<http://zpravy.idnes.cz/cesko-se-stalo-svetovym-magnetem-pro-imigranty-f5f->>>.
9. *I-poradce.cz* [online]. 2007 [cit. 2011-03-14]. Nelegální práce. Dostupné z WWW: <<http://www.i-poradce.cz/SubPages/OtvorDokument/Clanok.aspx?idclanok=93438&zor=1>>.
10. *Jsmelidjednezeme* [online]. 2010-01-01 [cit. 2010-08-06]. Slovníček pojmů. Dostupné z WWW: <<http://www.lidejednezeme.cz/glossary.aspx>>.
11. *Migraceonline.cz* [online]. 2006-06-30 [cit. 2010-05-10]. Trh práce a cizinci. Dostupné z WWW: <<http://migraceonline.cz/e-knihovna/?x=2003719>>.
12. *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. 2009-05-25 [cit. 2010-06-24]. Vše o práci v ČR. Dostupné z WWW: <http://portal.mpsv.cz/eures/prace_v_cr>.
13. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. 2007-12-01 [cit. 2011-03-28]. Postavení cizinců. Dostupné z WWW: <<http://download.mpo.cz/get/33229/37127/414973/priloha007.pdf>>.
14. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2003-06-30 [cit. 2010-09-06]. Analýza situace a postavení cizinců dlouhodobě žijících na území České republiky. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/azyl/integrace2/koncepce/zajisteni/ukoly/analyza03.pdf>>.
15. *Podpora sociálně - integračních politik a služeb* [online]. 2005 [cit. 2011-03-06]. Slovníček pojmů. Dostupné z WWW: <<http://www.epolis.cz/page.php?location=&menu=first&id=28&idNotion=6>>.
16. *Poradna pro občanství, občanská a lidská práva* [online]. 2000-12-31 [cit. 2010-09-06]. Právní rámec postavení cizinců v České republice. Dostupné z WWW: <<http://www.poradna-prava.cz/folder05/pravni-ramec-postaveni-cizincu.pdf>>.
17. *Revuepolitika.cz* [online]. 2010-04-01 [cit. 2011-04-07]. „Evropa 2020“ – nová Lisabonská strategie na obzoru. Dostupné z WWW: <<http://www.revuepolitika.cz/clanky/1280/evropa-2020-nova-lisabonska-strategie-na-obzoru>>.
18. *Štatistický úrad SR.cz* [online]. 2009-12-01 [cit. 2011-04-07]. Zahraničné sťahovanie a cudzinci v Slovenskej republike v roku 2008. Dostupné z WWW: <http://portal.statistics.sk/files/Sekcie/sek_600/Demografia/Migracia/publikacie/zahranicne-stahovanie-cudzinci-sr_2008.pdf>.

Použité zkratky

ČR	Česká republika
SR	Slovenská republika
EU	Evropská unie
EHP	Evropský hospodářský prostor
Sb.	Sbírka zákonů
Sb.m.s.	Sbírka mezinárodních smluv
HDP	Hrubý domácí produkt

Seznam tabulek

Tabulka 1 Demografické události cizinců v České republice v letech 1999, 2001, 2003 až 2009	41
Tabulka 2 Ekonomické aktivity cizinců k 31. 12. 2009 a 31.12.2010	43
Tabulka 3 Cizinci v postavení zaměstnanců podle jednotlivých zemí k 31. 12. 2010.....	44
Tabulka 4 Vývoj počtu podnikajících osob v České republice od roku 1993 do 2010.....	46
Tabulka 5 Počet žádostí o mezinárodní ochranu a počet udělených azylů v letech 1990 až 2010	48
Tabulka 6 Vývoj počtu cizinců podle zdrojové země v letech 1994 až 2010	54
Tabulka 7 Cizinci s povolením k pobytu podle účelu pobytu v ČR (stav k 31.12.2009).....	59
Tabulka 8 SWOT analýza.....	80

Seznam grafů

Graf 1 Vývoj počtu obyvatel a cizinců v letech 1989 – 2010 v tis.....	38
Graf 2 Vývoj podílu cizinců na obyvatelstvu v ČR v letech 1989 – 2010 v %.....	38
Graf 3 Vývoj počtu cizinců podle druhu pobytu v letech 1989 až 2010.....	39
Graf 4 Zahraniční stěhování podle státního občanství rok 2009 – přistěhovalí (v %)	40
Graf 5 Zahraniční stěhování podle státního občanství rok 2009 – vystěhovalí (v %).....	40
Graf 6 Cizinci dle věku a pohlaví k 31.12.2009	42
Graf 7 Počet cizinců s pracovním povolením v ČR dle států k 31. 12. 2010 v %.....	44
Graf 8 Počet zaměstnaných cizinců nepotřebujících pracovní povolení v ČR dle států k 31. 12. 2010 v %	45
Graf 9 Počet občanů EU/EHP a Švýcarska zaměstnaných v ČR k 31. 12. 2010 v %	45
Graf 10 Počet žadatelů o mezinárodní ochranu dle státní příslušnosti v roce 2010 v %.....	49
Graf 11 Vývoj nelegální migrace v ČR v letech 1993 až 2009	50
Graf 12 Porušování pobytového režimu v roce 2009 podle státního občanství v %	51
Graf 13 Nelegální migrace cizinců přes státní hranice v roce 2009 podle státního občanství v %	51
Graf 14 Nelegální zaměstnávání podle segmentů trhu práce v ČR za rok 2008 v %*.....	52
Graf 15 Vývoj nelegálního zaměstnávání v ČR v letech 2006-2009	53
Graf 16 Celková zaměstnanost cizinců dle krajů k 31.12.2009	55
Graf 17 Výdělečná činnost cizinců podle krajů k 31.12.2009.....	56
Graf 18 Celková struktura zahraniční zaměstnanosti k 31.12.2009.....	57
Graf 19 Podíl jednotlivých tříd zahraniční zaměstnanosti (dle KZAM) k 31.12.2009	57
Graf 20 Zaměstnaní cizinci v ČR podle dosaženého vzdělání k 30. 6. 2010 v %	60
Graf 21 Zaměstnaní cizinci v ČR dle dosaženého vzdělání - Slovensko, Ukrajina	61
Graf 22 Vývoj podílu cizinců na pracovní síle v ČR v letech 1993 až 2010 v %	62
Graf 23 Vývoj podílu cizinců na pracovní síle a míry nezaměstnanosti v letech 1993 až 2010 v %	63
Graf 24 Vývoj počtu cizinců v postavení zaměstnanců a počtu volných míst v letech 1993 až 2010	63
Graf 25 Vývoj reálného HDP v letech 1993 až 2010 v mld. Kč	64
Graf 26 Vývoj počtu cizinců zaměstnaných na trhu práce v ČR v letech 1993 až 2010	65
Graf 27 Vývoj meziročního růstu HDP a počtu cizinců na trhu práce v ČR v letech 1993 až 2010 v %	65
Graf 28 Počet cizinců ve vybraných státech EU k 1.1.2009	67
Graf 29 Věková struktura cizinců a původního obyvatelstva ve státech EU dle pohlaví k 1. 1. 2009	68
Graf 30 Vývoj zahraniční migrace ve Slovenské republice v letech 1994 až 2008*	69

Graf 31 Podíl cizinců na celkovém počtu obyvatel v České republice a Slovenské republice v letech 2002 až 2009 v %	70
Graf 32 Vývoj indexu míry zaměstnanosti ve vybraných státech EU v letech 2001 až 2009 .	74
Graf 33 Míra zaměstnanosti v ČR, SR, státech EU-15 a EU-27 podle nejvyššího dosaženého vzdělání v roce 2009 v %	75
Graf 34 Míra nezaměstnanosti ve státech ČR, SR a státech EU-15 v letech 1998 až 2010 v %	76
Graf 35 Poměr volných pracovních míst k celkovému počtu pracovních míst ve vybraných státech EU k 31.12.2010.....	77
Graf 36 Minimální mzda ve státech EU v roce 2010 v EUR/1 měsíc.....	78

Seznam příloh

- Příloha č. 1 Přehled zákonů upravujících pobyt a zaměstnávání cizinců na našem území
- Příloha č. 2 Informační karta
- Příloha č. 3: Cizinci, na které se vztahuje informační povinnost zaměstnavatele dle §98 zákona č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti
- Příloha č. 4 Rozdíly mezi Modrou a Zelenou kartou

Příloha č. 1 Přehled zákonů upravujících pobyt a zaměstnávání cizinců na našem území

- Zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 325/1999 Sb., o azylu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 221/2003 Sb., o dočasné ochraně cizinců
- Zákon č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti
- Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 589/1992 Sb., o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 1/1992 Sb., o mzdě, odměně za pracovní pohotovost a o průměrném výdělku, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů ČR v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 88/1968 Sb., o prodloužení mateřské dovolené, o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti z nemocenského pojištění, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 133/2000 Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech a o změně některých zákonů (zákon o evidenci obyvatel), ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. 303/1995 Sb., o minimální mzdě, ve znění pozdějších předpisů
- Nařízení vlády č. 333/1993 Sb., o stanovení minimálních mzdových tarifů a mzdového zvýhodnění za práci ve ztíženém a zdraví škodlivém pracovním prostředí a za práci v noci, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 182/1991 Sb., k provedení zákona o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

- Zákon č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
- Zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 461/2008 Sb., kterou se stanoví seznam zemí, jejichž státní příslušníci jsou oprávněni požádat o vydání zelené karty

Příloha č. 2 Informační karta

INFORMAČNÍ KARTA

při vzniku pracovněprávního vztahu^{*)} - při vysílání k výkonu práce^{**)}

Příjmení, jméno, titul : .....
Rodné číslo: ..... Datum narození: .....
Trvalý pobyt (Stát, PSČ, obec, ulice, číslo, okres): .....
.....

Krátkodobý výkon práce na území v období od ..... do .....
v profesi (KZAM)^{***)} ..... číselný kód (KZAM)^{***)} .....
zařazení dle OKEČ^{****)} .....

a) při vzniku pracovněprávního vztahu^{***)}	
zaměstnavatel – název:	
IČ (IČO):	Rodné číslo ^{****)} .....
zaměstnavatel – adresa (PSČ, obec, ulice, číslo, okres)	
kontaktní odpovědná osoba (jméno, telefon, fax)	
místo výkonu práce (adresa)	
b) při vysílání k výkonu práce^{****)}	
fyzická nebo právnická osoba, u níž je ^{v)} – bude ^{v)} vykonávána práce na území druhého státu (název a adresa – PSČ, obec, ulice, číslo, okres)	
IČ (IČO):	Rodné číslo ^{****)} .....
na základě (smloudy nebo jiné smlouvy apod.)	
místo výkonu práce (adresa)	
u zahraničního zaměstnavatele (název a adresa – PSČ, obec, ulice, číslo, okres)	
IČ (IČO):	
Název organizační složky zahraničního zaměstnavatele	
IČ (IČO):	
v pracovním poměru od	

Datum : .....

Podpis a razítko zaměstnavatele:

.....

Úřední záznam územního orgánu práce v .....
daného územního orgánu práce dne .....
podpis odpovědné osoby územního orgánu práce a razítko :

*) vyplňuje se kartou

**) uvádějí se název vykonávané profese a číslo podle klasifikace KZAM

***) vyplní se podle klasifikace úloha

****) vyplňuje pouze fyzická osoba, která vstoupila

Příloha č. 3: Cizinci, na které se vztahuje informační povinnost zaměstnavatele dle §98 zákona č. 435/2004 Sb. o zaměstnanosti

Povolení k zaměstnání se nevyžaduje k zaměstnání cizince:

a) s povoleným trvalým pobytem,

b) který je rodinným příslušníkem člena diplomatické mise, konzulárního úřadu nebo rodinným příslušníkem zaměstnance mezinárodní vládní organizace se sídlem na území České republiky, pokud je vyhlášenou mezinárodní smlouvou, k jejíž ratifikaci dal Parlament souhlas a již je Česká republika vázána, zaručena vzájemnost,

c) kterému byl udělen azyl,

d) jehož výkon práce na území České republiky nepřesáhne 7 po sobě jdoucích kalendářních dnů nebo celkem 30 dnů v kalendářním roce a jde-li zároveň o výkonného umělce, pedagogického pracovníka, akademického pracovníka vysoké školy, vědeckého, výzkumného nebo vývojového pracovníka, který je účastníkem vědeckého setkání, žáka nebo studenta do 26 let věku, sportovce a osobu, která v České republice zajišťuje dodávky zboží nebo služeb nebo toto zboží dodává nebo provádí montáž na základě obchodní smlouvy, případně provádí záruční a opravářské práce,

e) o němž to stanoví vyhlášená mezinárodní smlouva, k jejíž ratifikaci dal Parlament souhlas a již je Česká republika vázána,

j) který vykonává práci v rámci přípravy na budoucí povolání ve školách a školských zařízeních zařazených do sítě škol, předškolních a školských zařízení,

k) který byl vyslán na území České republiky v rámci poskytování služeb zaměstnavatelem usazeným v jiném členském státu Evropské unie,

l) který na území České republiky pobývá na základě povolení k dlouhodobému pobytu za účelem společného soužití rodiny, jde-li o společné soužití rodiny s cizincem nebo

m) který na území České republiky pobývá na základě povolení k dlouhodobému pobytu rezidenta jiného členského státu Evropské unie za účelem zaměstnání, pokud od vydání tohoto povolení uplynulo více než 12 měsíců.

Pozn. odstavce f-i byly vypuštěny, protože se jedná o skupiny, u kterých se nevyžaduje ani povolení k zaměstnání ani informační karta.

Příloha č. 4 Rozdíly mezi Modrou a Zelenou kartou

	Povolení k zaměstnání	Modrá karta	Zelená karta
rozlišení podle kvalifikace	Vydává se pouze jeden typ povolení bez ohledu na požadovanou kvalifikaci zaměstnance.	Je požadováno minimálně ukončené vysokoškolské vzdělání nebo vyšší odborné vzdělání, pokud studium trvalo aspoň 3 roky.	Rozlišuje tři typy dle požadované kvalifikace zaměstnance: typ A – pro pracovníky s vysokoškolským vzděláním a klíčový personál typ B – pro pracovníky min. vyučené typ C – ostatní pracovníci
jak dlouho trvá vyřízení	Povolení k zaměstnání samotné ještě neopravňuje cizince k výkonu práce – musí si vyřídit povolení k pobytu za účelem zaměstnání.	Modrá karta je současně povolením k zaměstnání i povolením k pobytu. Modrá karta by měla být při splnění všech náležitostí vydána v kratším čase než povolení k zaměstnání.	Zelená karta je současně povolením k zaměstnání i povolením k pobytu. Zelená karta by měla být při splnění všech náležitostí vydána v kratším čase než povolení k zaměstnání.
nahlášení volného místa	Nahlášení volného místa úřadu práce je obecná povinnost podle § 35 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Zaměstnavatel může úřad práce informovat, že má zájem přijmout cizince.	Nahlášení volného místa úřadu práce je obecná povinnost podle § 35 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Zaměstnavatel musí souhlasit se zařazením volného místa do centrální evidence volných pracovních míst obsaditelných držiteli modré karty (dále jen registr míst určených pro modré karty). Souhlas lze udělit buď při nahlášení volného místa, nebo dodatečně.	Nahlášení volného místa úřadu práce je obecná povinnost podle § 35 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Zaměstnavatel musí souhlasit se zveřejněním volného místa v centrální evidenci volných pracovních míst obsaditelných držiteli zelené karty (dále jen registr míst vhodných pro zelené karty). Souhlas lze udělit buď při nahlášení volného místa, nebo dodatečně.
výběr zaměstnance	Před udělením povolení se vyžaduje předchozí vyjádření zaměstnavatele, že cizince zaměstná. Zaměstnavatel tedy již předem vždy ví, komu se povolení vydává.	Uzavření pracovní smlouvy je nutné před podáním žádosti o modrou kartu. Uzavřená pracovní smlouva je jednou z příloh žádosti o modrou kartu.	Předchozí vyjádření zaměstnavatele se nevyžaduje. Cizincům se doporučuje, aby před podáním žádosti kontaktovali potencionálního zaměstnavatele, není to ale podmínka vydání zelené karty.
délka povolení	Maximálně 2 roky. Povolení lze opakovaně prodloužit nejvýše o 2 roky.	Dle uzavřené pracovní smlouvy plus 3 měsíce, maximálně 2 roky. Povolení lze opakovaně prodloužit nejvýše o 2 roky.	typ A – 3 roky, lze opakovaně prodloužit nejvýše o 3 roky typ B – 2 roky, lze opakovaně prodloužit nejvýše o 3 roky typ C – 2 roky, nelze prodloužit Zelená karta je určena pro cizince, občany z vyjmenovaných zemí: Australské společenství, Černá Hora, Chorvatská republika, Japonsko, Kanada, Korejská republika, Nový Zéland, Republika Bosna a Hercegovina, Republika Makedonie, Spojené státy americké, Srbsko, Ukrajina.
země původu cizince	Bez omezení, resp. kromě těch, kteří povolení nepotřebují.	Bez omezení, resp. kromě těch, kteří povolení nepotřebují.	